

Forslag til

Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde

Verneplan

Forord

Utarbeidelse av forslag til Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde, er et oppdrag Fylkesmannen i Vest-Agder har fått fra Miljøverndepartementet. Landskapsvern etter naturvernloven i Flekkefjord ytre kystsone ble første gang foreslått i en offentlig utredning i 1986. Forslaget bygger på intensjonene i «*Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge*» (Stortingsmelding nr 62, 1991–92) og «*Bruk og vern i kystsona. Tilhøvet mellom verneinteresser og fiskerinnæringane*» (Stortingsmelding nr 43, 1998–99). Stortinget ga sin tilslutning til landsplanen for nasjonalparker 19. april 1993.

Ytre kystsone Flekkefjord har et mangfoldig og kontrastfylt landskap med mektige kystheier, store åpne sjøflater, intim skjærgård, lune poller og sund, rike og velutviklede edellauvskoger, glattskurte svaberg, velutviklede kystfuruskoger, og åpne kystlyngheier – i sum: Nasjonal verneverdi og svært høy verdi for friluftsliv.

For å få til en god prosess og lokale innspill i arbeidet, ble det opprettet en referansegruppe. Gruppen har vært sammensatt av representanter fra grunneierne, Flekkefjord kommune, Vest-Agder fylkeskommune, Fiskeridirektoratet region Skagerrakkysten og Fylkesmannens landbruks- og miljøvernavdelinger. Områdets avgrensing og forslaget til vernebestemmelser har vært gjenstand for omfattende drøftinger og justeringer under veis.

En skisse til forvaltningsplan for det foreslåtte landskapsvernområdet ligger som vedlegg til verneplanen, og vil følge saken videre. Skissen er et resultat av drøftinger omkring bruk og vern, og har

vært en viktig del av grunnlaget for utformingen av forslaget til verneforskrift.

Flekkefjord formannskap, som er kommunens planutvalg, har hatt planen på sakskartet ved flere anledninger. Det har vært en god dialog med ordfører, rådmannskontoret, teknisk etat og landbrukskontoret i kommunen. Forholdet mellom verneplanen og kystsoneplanen ble drøftet på befaring 14. juni 2001, og på møter i Flekkefjord kommune 31. august og 3. desember 2001 og 21. mars 2002.

Etter at verneplanen har vært på lokal høring, vil Fylkesmannen på grunnlag av høringsuttalelsene vurdere behovet for å revidere forslaget. Et verneforslag med Fylkesmannens tilråding, sendes så til Direktoratet for naturforvaltning som skal gjennomføre sentral høring. Deretter overtar Miljøverndepartementet som forbereder saken for regjeringen med tanke på kongelig resolusjon.

Grunnlagsrapporter til verneplanen er utarbeidet av Asbjørn Lie, Agder naturmuseum, Frants-Arne Stylegar, Vest-Agder fylkeskommune, og Per Øyvind Grimsby, Grimsby naturforvaltning. Kartarbeider er utført i samarbeid mellom Gisko A/S, Statens kartverk Vest-Agder og Fylkesmannens miljøvernavdeling. Jørn O. Johnsrud og Tor Kviljo har levert fotografier. Inger Vågen har gitt innspill om lokal navneskikk. Torfinn Hageland har fintegnet stier og ferdselsveier på Hidreheia og bidratt med fotografier. Bøye Prestegaard har gitt innspill om jordbrukshistorien på Hidreheia. Bjørn Vikøyr i Fylkesmannens miljøvernavdeling har utarbeidet verneplanen og skissen til forvaltningsplan.

Kristiansand, februar 2003

Ann-Kristin Olsen

Sammendrag

Med grunnlag i Stortingsmelding nr 62 (1991–92) foreslås Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde opprettet med hjemmel i naturvernloven. Området er 54 kvadratkilometer og omfatter landarealer og sjøoverflaten ned til laveste naturlige sjøvannstand, jf verneplankartet i kapittel 4.3.

Ytre kystsone Flekkefjord representerer den vestligste delen av Vest-Agders kystland (naturgeografiske region 15b) og Sørlandets eikeskogsregion (naturgeografiske region 16)

Formålet med vernet er å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere kulturminner, jf forslaget til verneforskrift i kapittel 8.

Landskapet i Ytre kystsone Flekkefjord har vært påvirket av mennesker i ca 7.000 år. Verneforslaget inneholder svært få moderne tekniske anlegg som for eksempel fritidsbebyggelse, i forhold til øvrige deler av kystsonen i regionen.

Et vern vil ikke være til hinder for videreføring av virksomhet som har vært drevet tidligere og fram til vernetidspunktet, som for eksempel fiske og landbruk. Havbruksanlegg vil kunne lokaliseres i deler av et framtidig verneområde.

Verneforslaget er et resultat av en prosess der en referansegruppe med representanter for grunneier-, fiskeri-, havbruks- og landbruks- og kulturminneinteresser har deltatt. Verneplanen er samordnet med rullering av Flekkefjord kommunes kystsoneplan.

En skisse til forvaltningsplan for det foreslåtte landskapsvernområde følger som eget vedlegg.

Innhold

1. INNLEDNING	5
2. VERN OG BRUK I KYSTSONEN	6
2.1 Verdien av store sammenhengende naturområder	6
2.2 Stortingsmelding for nasjonalparker og store verneområder	6
2.3 Stortingsmelding om vern og bruk i kystsonen	7
Retningslinjer for landskapsvern av landbaserte verneverdier	7
Retningslinjer for vern av sjøareal	7
2.4 Konsekvensutredninger	7
2.5 Status for vern i Vest-Agders kystland	8
3. VERNEPLANPROSESSEN	9
4. VERNEPLANOMRÅDET	11
4.1 Flekkefjord kommune	11
Flekkefjord kommuneplan	11
Kommunedelplanen for kystsonen (kystsoneplanen)	13
Rikspolitiske retningslinjer for Agderkysten	13
4.2 Kriterier for grensesetting	13
4.3 Geografisk plassering av verneforslaget	14
Austrøyna, Hydra	15
Rasvågen	15
Vestrøyna, Hydra	15
Hidasundet – Åna-Sira	16
Hidreheia – Åna-Sira	16
4.4 Natur- og kulturgrunnlaget	19
Klima	19
Geologi	20
Viktige områder for biologisk mangfold – naturtyper (planteliv)	21
Viktige områder for biologisk mangfold – vilt	24
Viktige kulturlandskap og kulturminner	25
4.5 Brukerinteresser	28
Yrkesfiske	28
Havbruk	28
Ankringsplasser	29
Landbruk	29
Reiseliv	30
Friluftsliv	30
4.6 Naturinngrep og forurensing	32
Store tekniske inngrep	32
Forurensing	32
4.7 Områder vernet etter naturvernloven eller kulturminneloven	34
4.8 Dagens arealbruk	34
Arealdisponering i kommunedelplanen for kystsonen	34
Forholdet mellom forslag til landskapsvern og rullert kystsoneplan	36
4.9 Eiendomsforhold	36

5. VERNEKRITERIER	38
5.1 Naturgeografisk representativitet	38
Vest-Agders kystland	38
Sørlandets eikeskogsregion	38
5.2 Andre regiontyper	38
Landskapsmessig plassering	38
Vegetasjonsmessig plassering	39
5.3 Andre vernekriterier	39
Planteliv	39
Dyreliv	40
Kulturminner	40
Friluftsliv	40
6. INTERESSEMOTSETNINGER OG KONSEKVENSER	41
6.1 Landbruk og skjøtsel av kulturlandskapet	41
6.2 Havbruk og havbeite	41
6.3 Jakt, fiske, fangst og friluftsliv	41
6.4 Fritidsbebyggelse, sjøboder og brygger	42
7. VALG AV VERNEFORM	43
Landskapsvernområde etter naturvernloven	43
8. FORSLAG TIL FORSKRIFT FOR YTRE KYSTSONE FLEKKEFJORD LANDSKAPSVERNOMRÅDE	44
8.1 Kommentarer til verneformålet, jf forskriftens § 2	47
8.2 Kommentarer til forskriftens §§ 3–8	47
9. FORVALTNING	50
9.1 Forvaltningsplan	50
Forslag til soneinndeling	50
9.2 Rådgivende utvalg	51
9.3 Oppsyn	51
9.4 Informasjon	51
9.5 Erstatning	51
Litteratur	52
Forklaring på ord og uttrykk	54
Vedlegg 1 Områder som er viktig for biologisk mangfold	57
Vedlegg 2 Båttstøveier, den gamle poststien, andre gamle ferdselsveier, stier, turveier og tilrettelagte friluftsområder	59
Vedlegg 3 Oversikt over fritidsboliger og sjøboder i verneforslagets 100-meters beltet ved sjøen pr 1.1.2001	62
Vedlegg 4 Oversikt over områder i de ulike LNF-kategoriene	63
Vedlegg 5 Eksisterende og framtidige fiskeoppdrettsanlegg	65
Vedlegg 6 Stø – forslag til avgrensning av område som kan planlegges (reguleringsplan) med tanke på fortetting, jf retningslinjer i kapittel 4.8 og forslag til verneforskrift § 3 punkt 1.3 k.	66
Vedlegg 7 Temakart Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde	67
Vedlegg 8 Tele – forslag til avgrensning av område som kan planlegges (reguleringsplan) med tanke på fortetting, jf retningslinjer i kapittel 4.8 og forslag til verneforskrift § 3 punkt 1.3 k.	67
Vedlegg 9 Skisse til forvaltningsplan for Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde	69

1. Innledning

Dette dokumentet gir en samlet presentasjon av forslag til vern og retningslinjer for opprettelse og forvaltning av Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde, et sammenhengende land- og sjøområde på 54 kvadratkilometer i sørvestre del av Vest-Agder fylke. Området har nasjonal naturvernverdi. Den for-melle prosessen fram til kongelig resolusjon, er beskrevet.

I planen omtales natur- og kulturgrunnlaget, brukerinteressene, naturinngrep, forurensingssituasjonen og eiendomsforholdene i området. Viktige friluftsområder og arealer for biologisk mangfold, stier og gamle ferdselsveier, historiske havner, dokumenterte fornminner og andre viktige kulturminner blir presentert. Ingen deler av verneforslaget er vernet etter naturvernloven fra før.

Det blir redegjort for områdets status etter plan- og bygningsloven. Verneforslaget omslutes i sin helhet av kommunedelplan for kystsonen (kystsoneplanen fra 1992), som styrer arealbruken i dag. Forholdet mellom verneplanen og rullert kystsoneplan er beskrevet. Ingen deler av verneforslaget er omfattet av godkjent reguleringsplan.

Kriteriene som ligger til grunn for verneforslaget og kjente interessekonflikter er beskrevet.

Naturvernlovens rammer for landskapsvern blir gjennomgått. Et forslag til verneforskrift med vernebestemmelser og forslag til vernegrense, blir presentert med en forklaring og tolking av enkelte begreper, som inngår i forskriften.

Noen rammer for framtidig forvaltning av området presenteres i en skisse til forvaltningsplan, jf vedlegg 9.

2. Vern og bruk i kystsonen

2.1 Verdien av store sammenhengende naturområder

Omfanget av områder uten tyngre tekniske inngrep minsker raskt. I «*Ny landsplan for nasjonalparker og større verneområder*», jf St. meld. Nr 62. (1991–92), blir det vist til at omfanget av områder med urørt natur i Norge har gått dramatisk tilbake etter 1900. Endringen er størst i Sør-Norge der det ikke lenger er større inngrepsfrie¹ naturområder i lavlandet.

Stortinget har uttalt et ønske om å gi befolkningen mulighet for friluftsliv og rekreasjon i intakt natur.

Stortinget mener at områder uten tyngre tekniske inngrep har en egenverdi og er en del av nasjonalarven som er viktige å ta vare på for ettertida. Målet er å sikre områder for forskning og undervisning, et representativt utvalg av naturområder med naturlig biologisk mangfold, eksempler på intakt natur- og kulturlandskap, og leveområder for dyre- og plantearter som er trua eller sårbare for inngrep og forstyrrelse. I tillegg gir vern muligheter for kommende generasjoner, til selv å kunne prioritere utnyttelse av naturressurser og arealbruk.

Norge har et spesielt ansvar i internasjonal sammenheng for å bevare fjord- og kystområder. Sørlandskysten er dårlig representert i vernesammenheng. Foruten å være lite berørt av tekniske inngrep, rommer forslaget til Ytre kystsonen Flekkefjord landskapsvernområde naturfaglige kvaliteter innen geologi, landskap, plante- og dyreliv som er representative for Vest-Agders kystland. Dette er naturkvaliteter av nasjonal verdi som kan ivaretas gjennom landskapsvern hjemlet i naturvernloven.

2.2 Stortingsmelding for nasjonalparker og store verneområder

Ved behandlingen av Stortingsmelding nr 68 (1980–81) *Om vern av norsk natur*, ba Stortinget om en gjennomgang av Norges nasjonalparkpolitikk

og en vurdering av behovet for nye nasjonalparker og store sammenhengende verneområder. Statens Naturvernråd la, etter oppdrag fra Miljøvern-departementet, fram en innstilling til Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i 1986 (NOU 1986:13) som omfatter forslag til 50 nasjonalparker og store landskapsvernområder. 10 av områdene er kystområder og kun to av disse ligger i Sør-Norge. Formålet med en nasjonal plan for vern av store sammenhengende områder er å bevare:

- store økosystemer
- vakre og urørte landskap
- dyre- og plantelivet
- naturområder for friluftsliv
- villmark

Naturvernrådet foreslo at et sammenhengende område i Ytre kystsonen Flekkefjord, skulle planlegges med sikte på vern, som et nasjonalt viktig natur- og kulturlandskap:

«Sørlandskysten er svært dårlig representert i vernesammenheng. Det er meget vanskelig å finne urørte områder blant annet på grunn av regionens store attraktivitet i friluftssammenheng. Den ytre kystsonen i Flekkefjord er således godt egnet som en større bevaringsverdig kyststrekning».

Utredningen ble sendt på en omfattende offentlig høring.

Utredningen ble fulgt opp i Stortingsmelding nr 62 (1991–92) *Landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder*. Her gikk regjeringen inn for å videreføre forslaget om landskapsvern i Ytre kystsonen Flekkefjord med hjemmel i naturvernloven, som det ene av to kyst- og skjærgårdsområder i Sør-Norge, i kombinasjon med plan- og bygningsloven.

Stortinget ga sin tilslutning til planen 19. april 1993.

¹ Med inngrepsfri menes i denne sammenheng store sammenhengende områder som ligger mer enn fem kilometer fra tyngre tekniske inngrep.

2.3 Stortingsmelding om vern og bruk i kystsonen

For å avklare forhold rundt vern og bruk av arealer i kystsonen, la regjeringen 18. juni 1999 fram stortingsmelding nr 43 1998–99 «*Vern og bruk i kystsona – Tilhøvet mellom verneinteresser og fiskeri-næringane*». Stortinget ga sin tilslutning til meldingen 25 mai 2000.

Meldingen skisserer retningslinjer for avveining mellom fiskeri- og verneinteresser, og har vært retningsgivende for håndteringen av sjøarealet i forslaget til Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde. Meldingen gjør klart at naturvernloven kan brukes for å verne sjøområder ut til territorialgrensen. Den legger til grunn at det skal samarbeides nært mellom miljøvernmyndigheter og fiskeri-/havbruksmyndigheter, -organisasjoner og -næringen i spørsmål om vern av sjøarealer. Det vises til at man må forvente et økt ønske om næringsmessig utnyttelse i kystsonen, samtidig som det er viktig å bevare naturlige økologiske referanseområder for ettertida.

Regjeringen mener at det er tilstrekkelig sjøareal i Norge for både etablering av havbruksanlegg og gjennomføring av nasjonale planer for naturvern i kystsonen. Dersom det viser seg å bli konkurranse om de samme arealene mellom havbruksnæringen og verneinteressene, må det gjøres grundige vurderinger mellom vern og havbruk. Dersom havbruk kan drives uten at det strider mot formålet med vernet, kan disse kombineres. Dette åpner for å kombinere havbruk og vern i større grad enn tidligere. Førre-var-prinsippet skal legges til grunn når miljøvernmyndighetene skal gi dispensasjon til havbruk innenfor et verneområde.

Meldingen gir noen overordnede retningslinjer for avveining mellom havbruk og naturvern (s 69–74 og 79–80). Retningslinjene er ikke ment å være utfyllende. Det heter blant annet at det må legges til grunn en individuell vurdering av forskrifter og avgrensing i det enkelte verneforslaget, slik at vernet ikke blir:

«... strengare og får større geografisk utstrekning enn det som er naudsynt for å vere i samsvar med dei ulike verneformåla».

«Vurderinga må ta utgangspunkt i formålet med vernet og korleis dei ulike aktivitetane vil kunne påverke verneverdiane.»

Retningslinjer for landskapsvern

Stortingsmelding nr 43 1998–99 gir følgende overordnede retningslinjer for planlegging av landskapsvern etter naturvernloven.

«Det må nøye vurderast kva restriksjonsnivå som er naudsynt for å ivareta formålet med vernet i dei enkelte områda.»

«I slike område (landskapsvernområde) kan forvaltningstyresmakta etter søknad, gi løyve til etablering av oppdrettsanlegg under føresetnad av at ein tek tilstrekkeleg omsyn til dei aktuelle verneverdiane som ligg til grunn for oppretting av verneområdet. Ved vurderinga skal det leggjast særleg vekt på om drifta kan skje utan at det vert etablert fast bygningsmasse, og eventuelt vekselbruk mellom lokalitetar innafor og utanfor landskapsvernområdet. I landskapsvernområde som er stort sett urørte og som eventuelt er knytt til nasjonalparker, bør dispensasjonspraksisen vere strengare enn i landskapsvernområde med eksisterande busetjing eller andre inngrep.»

Retningslinjer for vern av sjøareal

Stortingsmelding nr 43 1998–99 slår fast at:

«Vern av sjøareal skal inngå i områdevernet der det er naudsynt i forhold til verneformålet.»

«Konsekvensane av vernet for andre interesser og næringar skal alltid vurderast. Dette kan skje gjennom dei ordinære høyringane eller gjennom eigne konsekvensutgreiingar i medhald av plan- og bygningslova for dei store områda.»

2.4 Konsekvensutredninger

Plan- og bygningsloven stiller krav om konsekvensutredninger for verneforslag som er større enn 250 kvadratkilometer. Forslaget til Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde er 54 kvadratkilometer og faller klart utenom lovens krav. Det er ikke gjennomført en egen konsekvensutredning i planprosessen. Forholdet til andre kjente

interesser og næringer er belyst i verneplanen. En presisering av konsekvenser av verneplanen vil ventelig komme fram under høringsprosessen.

2.5 Status for vern i Vest-Agders kystland

Listastrendene i Farsund kommune i Vest-Agder med et landareal på 4,3 kvadratkilometer og 9,5 kvadratkilometer sjøareal, er det eneste sjøvendte verneområdet av noen størrelse i regionen. Verneområdet er tre mil langt og omfatter strandsonen i en bredde på 150–500 meter fra sjøen, og gruntvannsområder ut til seks meters dyp. En stor del av Listastrendene består av sand- og rullesteinsstrender (Lista-morenen). Deler av Listastrendene inngår i Lista våtmarksystem som er underlagt Ramsar-konvensjonen for beskyttelse av internasjonalt viktige våtmarksområder for fugl med videre.

33 sjøfuglreservater og seks våtmarksområder med 3,5 kvadratkilometer land- og ferskvannsareal og 1,0 kvadratkilometer sjøareal, er vernet i Vest-Agder fylke. Tre av disse, med et totalareal på 0,2 kvadratkilometer, ligger i Flekkefjord kommune.

Stortinget har bedt om at det utarbeides et verneforslag for Ytre skjærgård Mandal-Søgne-Kristiansand med et land- og sjøoverflateareal på 105 kvadratkilometer, jf Stortingsmelding nr 62 (1991–92). Formålet er å ta vare på et sammenhengende skjærgårdslandskap som er lite preget av tekniske inngrep og som er representativt for Sørlandskysten. Området karakteriseres av en sjøoverflate som brytes opp av mange lave, avslepne øyer, holmer og skjær, med tilhørende naturtyper, geologi, planteliv, dyreliv, kulturminner og kulturlandskap, herunder kystlynghei og karakteristiske uthavner.

3. Verneplanprosessen

Etter anmodning fra Direktoratet for naturforvaltning kunngjorde Fylkesmannen i Vest-Agder, miljøvernavdelingen, oppstart av verneplanarbeidet i brev av 11. juni 1996. Brevet ble sendt til grunneierorganisasjoner, Flekkefjord kommune, offentlige etater, organisasjoner og andre berørte parter. Oppstart av planarbeidet og informasjonsmøte ble annonsert i Fedrelandsvennen 15. juni 1996 og Agder Flekkefjord Tidende 17. juni 1996. Det ble arrangert oppstartmøte i Flekkefjord rådhus 19. juni 1996.

Debattemøte om saken med deltakere fra grunneierorganisasjoner, kommuner, Fiskeridirektoratet, Vest-Agder fylkeskommune og Fylkesmannen ble arrangert 3. september 1996. En informasjonsbrosjyre om forslaget til landskapsvern i ytre kystsonen i Vest-Agder, som omhandler forslag til Ytre kystsones landskapsvernområde og forslag til Ytre skjærgård Mandal-Kristiansand landskapsvernområde, ble sendt ut til berørte grunneiere 7. august 1998. For å få til en god prosess og lokale innspill til arbeidet ble det opprettet en referansegruppe med følgende sammensetning:

Bjørn Ulland, politisk representant og lokal representant

Sverre Larsen, lokal representant

Jan L Welde, lokal representant

Leif Jan Krogedal, lokal representant

Nina Nissestad, Flekkefjord kommune

Björg Hellem, Vest-Agder Fylkeskommune

Kari Grundvig og Bjarne Normann, Fiskeridirektoratet Skagerrakkysten

Ole Steffen Gusdal og Jørgen Sæbø, Fylkesmannens landbruksavdeling

Ørnulf Haraldstad og Bjørn Vikøyr, Fylkesmannens miljøvernabdeling

Det er avholdt syv møter i referansegruppen i perioden 1997–2001. Referansegruppen har i vesentlig grad bidratt til det foreliggende verneforslaget.

Ledelse og sekretariat for arbeidet har vært plassert hos Fylkesmannens miljøvernabdeling.

Verneplanarbeidet har vært samordnet med Flekkefjord kommunes rullering av kystsonen planen. Fylkesmannen har i denne sammenheng vært observatør på flere møter i kommunens planutvalg.

Det har vært avholdt åpne informasjonsmøter, befaringer med grunneiere og båtbefaringer i regi av Flekkefjord kommune som ledd i planarbeidet. Sentrale drøftingstema har vært grensetrekking i kulturlandskapet, fiskeoppdrett og fortetting av hytter. Representanter for Direktoratet for Naturforvaltning og Miljøverndepartementet har deltatt på befaring i området.

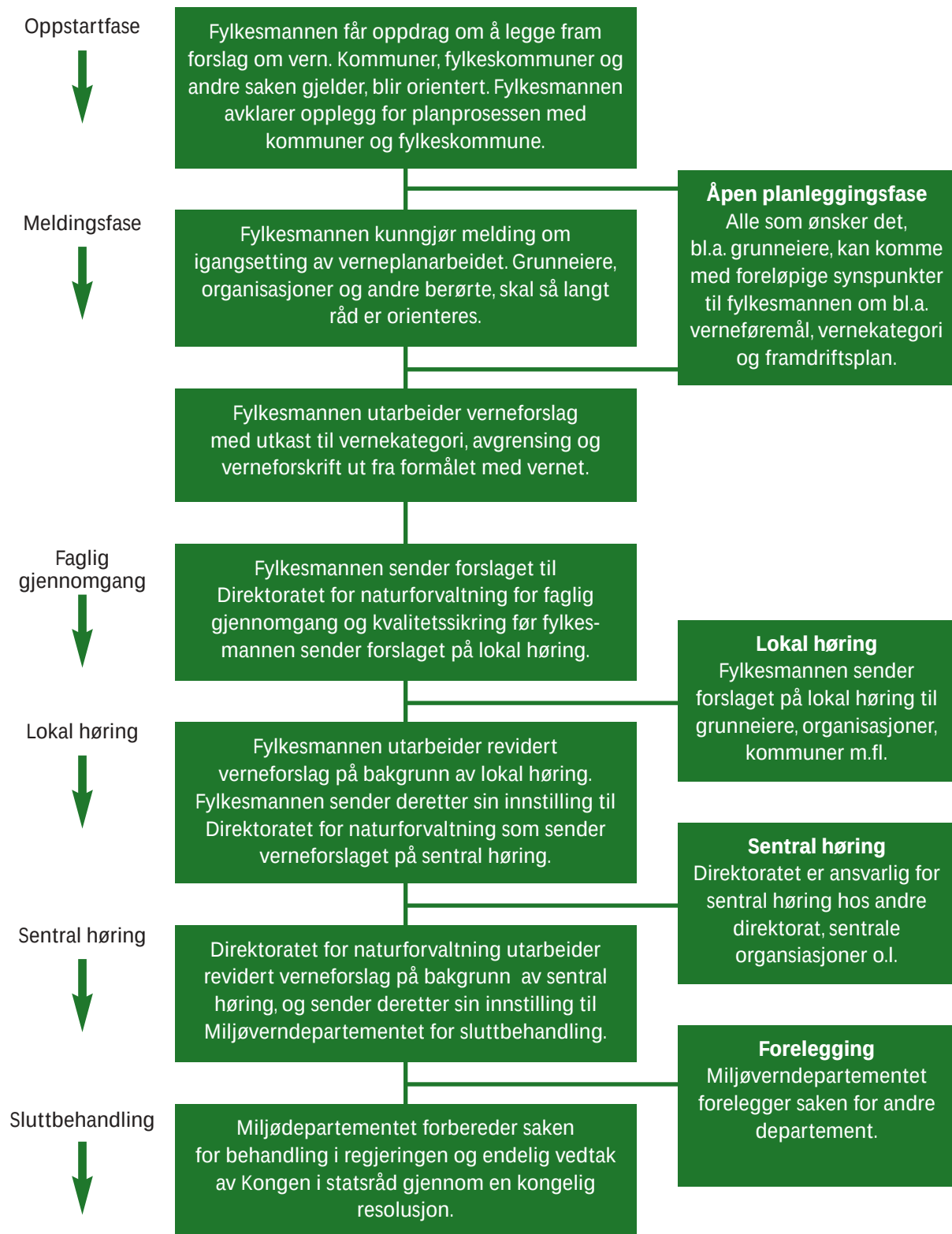
Verneplanen er et resultat av en prosess der grenser og vernebestemmelser har vært gjenstand for omfattende drøftinger og justeringer. Fagrapporter, befaringer og møter med rettighetshavere, kulturminnemyndigheter og Flekkefjord kommune, og innspill fra referansegruppen vært en viktig del av grunnlaget for det foreliggende verneforslaget. Det var et opphold i planarbeidet i påvente av Stortingets behandling av forholdet mellom vern og bruk i kystsonen (St.meld. nr. 43 (1998–99)).

Verneplanprosessen har fulgt saksbehandlingsreglene for vern etter naturvernloven (figur1).

Verneforslaget er faglig godkjent av Direktoratet for naturforvaltning juli 2002. Fylkesmannen har ansvar for lokal høring. Her gis grunneiere, rettighetshavere, organisasjoner, kommunen, fylkeskommunen, berørte regionale statlige etater med flere anledning til å avgi uttalelse. Fylkesmannen vurderer på grunnlag av høringsuttalelsene behovet for å revidere verneforslaget. Et verneforslag med Fylkesmannens tilråding, sendes til Direktoratet for naturforvaltning sammen med høringsuttalelsene. Direktoratet for naturforvaltning sender verneforslaget på sentral høring til offentlige etater og organisasjoner på nasjonalt nivå. Direktoratet for naturforvaltning vurderer på grunnlag av høringsuttalelsene behovet for å revidere verneforslaget. Forholdet til andre samfunnsinteresser blir vurdert. Et verneforslag med Direktoratet for naturforvaltnings tilråding, sendes

Miljøverndepartementet som foretar nødvendige avklaringer med andre departementer og forbereder saken for behandling i regjeringen.

Endelig vedtak om vern etter naturvernloven blir truffet av Kongen i statsråd gjennom kongelig resolusjon.

Skjematisk framstilling av saksbehandlingsprosessen etter naturvernloven § 18

4. Verneplanområdet

4.1 Flekkefjord kommune

Flekkefjord kommune er et sørvestlig ytterpunkt i Norge og strekker seg fra Sirafjorden ved utløpet av Siraelva og Sokndal kommune i Rogaland fylke i vest, til Fedafjorden, Listafjorden og Farsund kommune i øst. Mot nord grenser Flekkefjord kommune mot Kvinesdal, Sirdal og Lund kommuner.

Flekkefjord kommune har ca 8.850 innbyggere, hvorav ca 6.500 bor sentralt i Flekkefjord by og nære omegn (år 2000). Omtrent 960 personer (vel 10 % av befolkningen) bor i sørvestre del av kommunen som består av skolekretsene Andabeløy, Fritun/Hidra og Åna-Sira fordelt på i underkant av 10 tettsteder.

Flekkefjord kommune har et samlet landareal på 606 kvadratkilometer. Kystlinjas samlede lengde er 135 kilometer hvorav 83 kilometer (nesten 65 %) er knyttet til øyer. Det er svært lite løsmasser langs kysten. Kysten er bratt med svært få gruntvannsområder og minimalt med strandarealer langs sjøen.

Flekkefjord kommune har ca en tredjedel av det samlede øyarealet i Vest-Agder. Hidra er fylkets

største øy (20,3 kvadratkilometer) og har 623 innbyggere. Andabeløy er fylkets fjerde største øy (5,3 kvadratkilometer) og har 136 innbyggere (år 2000).

Navnebruk

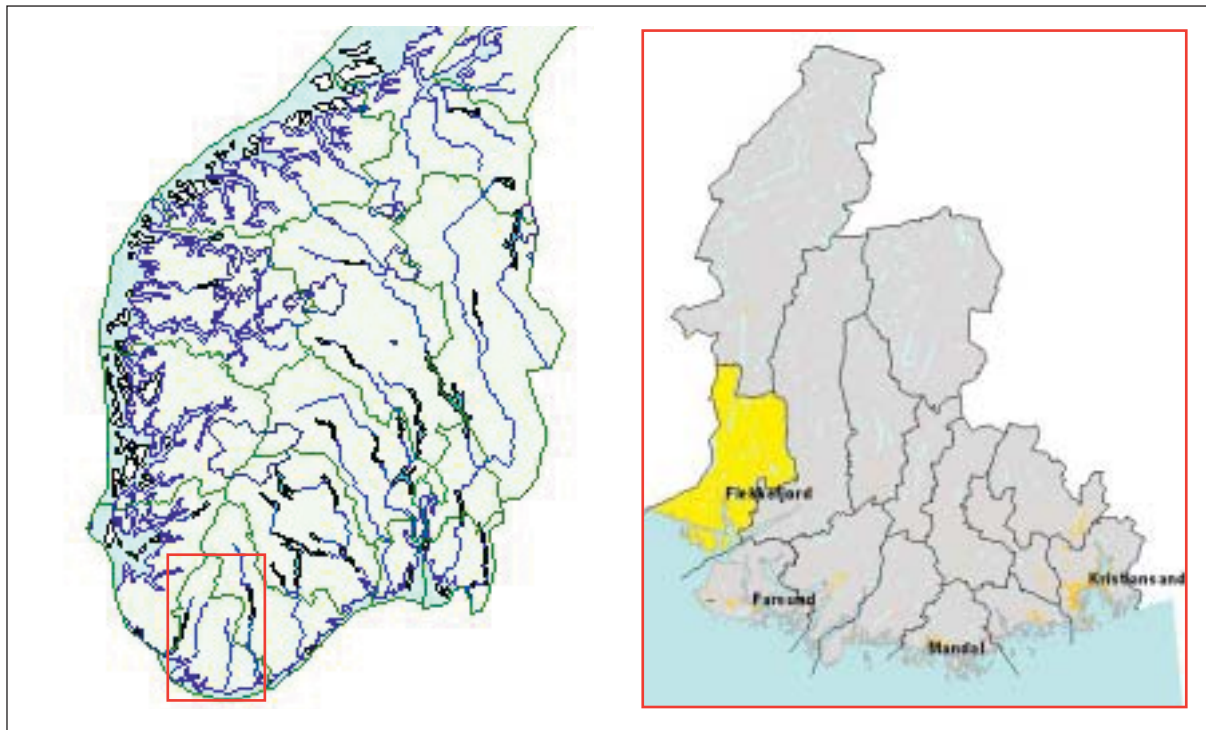
Navnet *Hidra* er trolig svært gammelt og forklares oftest som «den splittede, spaltede, oppskårne». Hidra, eller Hidrøyna², er delt i to av Rasvågen og Eiekanalen. De to delene omtales i planen som *Austrøyna* og *Vestrøyna*, jf Stylegar og Vågen 2001.

Hidra var betegnelsen på tidligere Hidra kommune, som omfattet Hidra og en del av fastlandet innenfor. Fastlandet innenfor Hidra er omtalt som Hidreheia.

Flekkefjord kommuneplan

Flekkefjord kommuneplan 1992–2004 har fastlandsforbindelse fra Hidra som strategi for å sikre god framkommelighet i kommunen.

For å nå kommuneplanens målsetting om å være et regionalt kultursentrum, ønsker kommunen å

Flekkefjord kommune.

² Øyna er bestemt form av øy. Øyna brukes lokalt om Andabeløy.

Eiekanalen og Rasvågen deler Hidra i to. Lindåsen 200 moh, det høyeste fjellet på Vestrøyna, var en av to hovedveder i Ytre kystsone Flekkefjord. Det flate Listalandet i bakgrunnen, er en sterk kontrast til Hidras bratte og strandfattige bergkyst. Foto: Torfinn Hageland.

Kjørsfjellet, et yndet turmål med imponerende utsikt over Hidrasundet. Foto: Torfinn Hageland.

satse på et natur- og kulturbasert opplevelsestilbud basert på de rike natur- og kulturkvalitetene blant annet i skjærgården: «*Det må lages aktivitets- og opplevelsestilbud knyttet til naturen og kulturminner i samarbeid med frivillige lag og foreninger blant annet på Hidra, Andabeløy og Åna-Sira.*» Kommunens arbeid med miljøvern skal ifølge kommuneplanen, omfatte blant annet friområder, friluftsområder og øvrige anlegg som har betydning for innbyggernes trivsel og ferdsel utendørs. Ved disponering av kyst-, hei- og andre utmarksarealer, skal det tas hensyn til fiskeri-, landskaps-, naturvern-, kulturminnevern-, landbruks- og allmene friluftsinnteresser.

Kommunedelplan for kystsonen (kystsoneplanen)

Verneforslaget omfattes arealmessig i sin helhet av kystsoneplanen vedtatt 31. mars 1992. Planen har vært under rullering parallellt med verneplanarbeidet. Hovedmålet i planen er å få:

«Et redskap for bedre styring med areal-disponeringen i kystsonen, med vekt på Hidra og Andabeløy.

Siktemålet har vært å avdekke arealkonflikter og å prioritere mellom ulike interesser knyttet til samme areal. Planutvalget har sett det som en viktig oppgave å legge forholdene til rette for næringsutvikling, boligbygging, hyttebygging og friluftsliv.»

Arealdisponeringen i gjeldende kystsoneplan er beskrevet i kapittel 4.8.

Rikspolitiske retningslinjer for Agderkysten

I stortingsmeldingen nr 29 (1996–97) «*Om regional planlegging og arealpolitikk*» uttrykkes bekymring over utviklingen vedrørende arealbruken i kystsonen i Agderfylkene. Miljøverndepartementet ba Direktoratet for naturforvaltning i samarbeid med berørte fylkesmenn, fylkeskommuner og kommuner, om å legge fram et beslutningsgrunnlag for en eventuell etablering av rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområdene i Vest- og Aust-Agder, jf Innstilling til Stortinget nr 219 (1996–97), brev fra Miljøverndepartementet til berørte kommuner og fylkesmenn av 23. juni 2000 og gjeldende rikspolitiske retningslinjer for Oslofjorden. Rikspolitiske retningslinjer er et nasjonalt politisk styringsinstrument som skal legges til grunn for planlegging. De skal være tilpasset kommunal planlegging.

Et utkast til rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområder i Vest- og Aust-Agder var på høring til kommunene i april–juni 2002. Retningslinjene består av en tekst med selve retningslinjene og kart i målestokk 1:50.000 som viser retningslinjenes geografiske virkeområde. Virkeområdet omfatter deler av kystsonen som innehar verdier knyttet til natur, kultur og friluftsliv. Alle øyer, holmer og skjær er med i virkeområdet. Forslaget til Ytre kystsoner Flekkefjord landskapsvernområde inngår i sin helhet. Det er definert tre områdekategorier i de rikspolitiske retningslinjene som skal fastlegges på land og sjø: Bevaringsområder, byggeområder og øvrige områder. Bevaringsområder er områder som kommunen, i et helhetlig og langsiktig perspektiv, ønsker å gi den sterkeste beskyttelse for å bidra til de nasjonale mål som er nedfelt i retningslinjene. Hovedmålet er at natur-, kultur- og rekreasjonsverdier forvaltes som en ressurs av nasjonal betydning til beste for befolkningen i dag og i framtiden. Direktoratet for naturforvaltning sitt forslag til retningslinjer ble oversendt Miljøverndepartementet høsten 2002. Det er regjeringen som kan fatte vedtak om innføring av Rikspolitiske retningslinjer.

4.2 Kriterier for grensetrekking

Grensetrekkingen i verneforslaget har først og fremst hatt som mål å utforme et naturlig sammenhengende sjø- og landområde med høy landskapsmessig verdi og færrest mulig inngrep. Det er tatt hensyn til friluftsinnteressene ved at landskapsrommet rundt gamle ferdselsveier, stier og turveier er tatt inn i verneforslaget. Stortinget har konkretisert verneomfanget til 54 kvadratkilometer.

I praksis har vi fulgt følgende prinsipper i grensetrekkingen:

- a) Grensen følger vannskillet (fra topp til topp) eller andre naturlige grenser i terrenget.
- b) Grensen følger eiendomsgrenser der det passer og gjerder/grensemerking er mulig å finne i terrenget.
- c) Grensen går utenom luftledninger og andre dominerende nyere tekniske anlegg som ligger i kanten av verneforslaget.
- d) Grensen går utenom fritidsboliger som ligger i kanten av verneforslaget.
- e) Grensen går utenom godkjente reguleringsplaner.
- f) Grensen går utenom intensivt drevne kulturlandskap som ligger i kanten av verneforslaget og større granplantefelt i tilknytning til disse.

4.3 Geografisk plassering av verneforslaget

Forslaget til Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde dekker landarealet på:

- midtre og søndre del av Andabeløy
- ytre del av Hidra inkludert
 - Austrøyna sør for Langelandsfjellet
 - ytre og vestre del av Rasvågen med øyer, holmer, – skjær og mellomliggende sjøoverflate
 - søndre og vestre del av Vestrøyna med Lindåsen
 - skjærgården fra Rasvåg til Stø
- ytre del av Hidreheia/Åna-Sira sør for riksvei 44, mellom Kvellandsstronda og Roligheda ved Åna-Sira, inkludert
 - Mønstremyrvarden, Mønstremyr og et sammenhengende område mellom Itland, Fidsel, Kjørsfjellet og Dåtlandsheia
 - heiområdet mellom Dåstøl/Stø og Åsnes/Berefjord
 - heiområdet mellom Berefjord, Egdeholmen og Åna-Sira, inkludert Brufjellet

I sjøen går verneforslaget som regel ut til 100 meter utenfor de ytterste nes, holmer og skjær, med unntak av fjordpartier som beskrevet ovenfor og vist på verneplankartet (neste side). I tillegg kommer ytre del av Stronds fjorden, sjøarealene i skjærgården mellom Rasvåg og Stø, og vestre del av Hidrasundet

Avgrensingen av verneforslaget og temaer er digitalisert på basis av økonomisk kart i målestokk 1:10.000. Navnsettingen er hentet fra økonomisk kartverk og lokal navneskikk, jf Stylegar og Vågen 2001.

Et eget temakart, jf vedlegg 7, viser registrerte fornminner og kulturminner, historiske havner, viktige arealer for biologisk mangfold, offentlige parkeringsplasser, ervervede friluftsområder og andre områder som er viktig for friluftsliv, en gammel poststi, båtstøveier, andre gamle ferdselsveier, turveier og stier, godkjente lokaliteter for fiskeoppdrett, to områder som kan planlegges med tanke på fortetting (jf forslag til rullert kystsoneplan).

Verneplankartet er i målestokk 1:40.000. Temakartet er i målestokk 1:50.000. Vernekart i målestokk 1:5.000 er tilgjengelig i Fylkesmannens miljøvern-avdeling og Flekkefjord kommune.

Forslaget til Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde.

*Andabeløy framstår som en skogrik oase med mange gamle og grove trær av furu, bjørk og osp. Hvitryggspett og dvergspett hekker her. Djupedalsvannet ligger sentralt, med Brendøyknuden 206 moh til høyre.
Foto: Tor Kviljo, Fylkesmannen.*

Andabeløy

Verneforslaget dekker den delen av Andabeløy og utenforliggende holmer, skjær og mellomliggende sjøoverflate (ut til 100 meter utenfor de ytterste nes, holmer og skjær), som ligger sør for ei linje som starter ca 100 m sør for Mannurodden på Andabeløys østside i sjøkanten. Herfra følger vernegrensen eiendomsgrensen mellom 109/25 og 109/ 52,57 ca. 210 m til grensestein på toppen av høyde, før den vinkler nordvestover. Vernegrensen krysser over eiendommene 109/25, 109/2,17 og 109 /31,32,45 til en grensestein i eiendomsgrensen, ca 11 m vest for stien. Her følger vernegrensen vestre eiendomsgrense av 109/32,32,45 til den treffer grensepunktet mot 109/26 og 109/12,67,89. Vernegrensen går herfra i rette linjer mellom høydepunkt til den treffer grensestein i eiendomsgrensen mellom 109/15 og 109/12,67,89 og videre herfra i rett linje til sjøen, ca. 130 m sør for innerst i Djupaviga.

Austrøyna, Hidra

Verneforslaget dekker den delen av Austrøyna (østre del av Hidra) og utenforliggende øyer, holmer, skjær og mellomliggende sjøoverflate (ut til 100 meter utenfor de ytterste nes, holmer og skjær), som ligger sør for ei linje som starter i østkanten av Megåsviga (Mekjervågen), midt på østsiden av Austrøyna), og går sør for Fløyfjell, Vågefjellan, via

Kufjellet sør for Langeland, Langelandsheia/-fjell, Rosjerknuden nord og vest for Langamyra, Teigetjødna og Mågefjellmyr, via Mevaran til Ysteknuden. Herfra går vernegrensen i rett linje til grensestein sør på nordre eiendomsteig til 26/14 og følger eiendomsgrensen vest- og sørover til vestgrensen av 26/16. Herfra går vernegrensen i rett linje til grensestein i sørspissen av søndre eiendomsteig av 26/14 og derfra rett vest ned til sjøen. Vernegrensen går utenom hytte på neset øst for Megåsviga og hyttene på Neset.

Rasvågen

Verneforslaget dekker øyer, holmer, skjær og mellomliggende sjøoverflate (ut til 100 meter utenfor de ytterste nes, holmer og skjær), i ytre del av Rasvågen (Øynevågen) utenfor ei linje som går nord for Litla Haugøyna, Hummerøyna og Kreklingholmen, og inn Rasvågsundet vest for Vaulevik.

Vestrøyna, Hidra

Verneforslaget dekker den delen av Vestrøyna (vestre del av Hidra) og utenforliggende øyer, holmer, skjær og mellomliggende sjøoverflate (ut til 100 meter utenfor de ytterste nes, holmer og skjær), som ligger sør og vest for ei linje som starter litt sør for Snickersodden i Rasvågen og går videre

via Pallfjell/Lindåsen, i nordre kant av Risåsen og Rågeheia og sør for bebyggelsen på Råga til sjøen. Grensen fortsetter på andre siden av bukta og går nord for Djubedalen, sør for Hågåsen og Fidje, og sør for Kirkehamn og ut i sjøen. Grensen går utenom/faller delvis sammen med yttergrensen for reguleringsplanene i Legeviga-Tjugan og Østhus.

Sør for Kirkehamn fortsetter grenselinja nord for Grotøyna, tar med sørspissen av Laugøyna og fortsetter videre gjennom Årebråttundet vest for Ullerøyna og Buerholmen. Linja faller delvis sammen med yttergrensen for reguleringsplanen for fiskerihavna. Vest for Kongshavn i Kirkehamn går vernegrensen via odden utenfor lykta, langs ryggen mot Odrefjellet, dreier vest for Odrefjellet og ut i sjøen utenfor Langholmen. Grensen går inn på land og opp odden innenfor Kjøydeholman, via Hågåsen og ned til Hidrasundet, vest for Kåda. Grensen går utenom/faller delvis sammen med yttergrensen for reguleringsplanen for Kåda-Hidra.

Hidrasundet – Åna-Sira

Verneforslaget dekker nordre del av Hidrasundet mellom odden ca 300 m vest for utløpet av Haugelandsbekken ved Kvellandsstronda og kysten vestover til Roligheda i Åna-Sira, og dekker sjøoverflaten ut til 100 meter utenfor de ytterste nes. Hele sjøarealet mellom Kvalsberget, Napp, Skadeknuden og Kådøyna inngår i verneforslaget.

Hidreheia – Åna-Sira

Verneforslaget dekker et stort sammenhengende heiområde fra Kvellandsstronda til Åna-Sira som ligger sør for en linje som starter på odden ca 300 m vest for utløpet av Haugelandsbekken ved Kvellandsstronda og går mot nordøst parallellt med stranda 30–50 m fra strandlinja (bak hyttene og sjøbuene i stranda) og delvis sammenfallende med eiendomsgrenser bort til Haugelandsbekken. Grensen går videre i nordre eiendomsgrense for 32/74 fra bekken, vinkler nordøst opp ryggen via sørvestre kant av Heståsen, langs brinken vest på Heståsen til vernegrensen treffer eiendomsgrensen, mellom 32/6 og 32/25. Følger denne og ned til Haugelandsbekken og følger denne nordvestover. Verneforslaget er ikke til hinder for regulering av riksvei 469 i tunnel (Hidra landfast) under landskapsvernforslaget. (Vernegrensen går utenom kulturlandskapet ved Snørebråt).

Grensen følger Haugelandsbekken til eiendomsgrensen mellom teiger til gardsnummer 33/12 og 33/8 vest for Snørebråt. Herfra går grensen nordover fra Haugelandsbekken langs nevnte eiendomsgrense til 12 m nord for byttestein. Herfra følger vernegrensen en fjellrygg/hylle parallellt med Haugelandsbekken til grensebolt i eiendomsgrense mellom teiger til gardsnummer 33/8 og 33/35 ca 44 m fra Haugelandsbekken. Vernegrensen følger nevnte eiendomsgrense øst for

Rasvåg. Foto: Tor Kviljo, Fylkesmannen.

Hidra er ei stor øy med et svært variert kystlandskap med høy verneverdi. Her finnes en lukket poll, en godt beskyttet kil, haveksponert bergkyst og Sørlandets vestligste skjærgård – med mange kulturminner og tilnærmet uberørt av moderne tekniske inngrep. Foto: Tor Kviljo, Fylkesmannen.

Stakkstedalen, øst for Holman, til grensebolt i nordspissen av teig 33/35.

Herfra vinkler grensen nordvestover og går i rette linjer på høydedraget mellom Lægedalen og Haugelandsbekken til høyde ca. 21 m sør for høyspentmast. Herfra vinkler vernegrensen vestover og passerer Haugelandsbekken og følger søndre brink av heia øst for Haugelandsbekken, sør for kraftlinja, til dalbunnen der denne vider seg ut opp mot Haugeland (ca 30–40 m sør for kraftlinja). Herfra dreier grensen mot sørvest til vinkel i eiendomsgrensen på topp 229,5 moh og følger høydedrag mot nordvest parallellt til veien, ca 200–250 meter fra veien, øst for Torvmyra, via Pollemyrknutan, Runde Knuden og nordkanten av Fløyknuden sør for Itland. Grensen går herfra i rett linje til et steingjerde og følger dette i østre kant av myrdraget. Fra slutten av steingjerdet i rett linje til grensestein i hjørnet av eiendomsgrensen mellom 35/3 og 32/2. Følger denne eiendomsgrense/steingjerdet nordover til nordøstre hjørne av 35/3. Går derfra i rett linje til hjørne av steingjerde og følger steingjerdet nordøstover ca. 140 m og videre i rett linje til grensestein i eiendomsgrensen mellom 35/1 og 35/2. Vernegrensen følger eiendomsgrensen nordøstover til den treffer eiendomsgrense som kommer vestfra fra Hålandsvannet.

Herfra følger den høydedraget videre i samme retning mot Jonsokknuden, til den treffer grensestein i eiendomsgrense mot 62/2. Herfra går verne-

grensen på toppene av høydedraget nord og nordvest over mot Kamman og fortsetter ned mot Hålandsvannet. Krysser over vannet til nordvestsiden av Hålandsvannet, forsetter i rett linje mot nordre del av Småmerknutan, til høyde 308,9 moh og høydedraget Torsfjellpinkan. Videre høydedraget mot Myrekilen, passerer like sør for Middagssletta og opp på høyde nord for Mønstremyr og går like nord for Mønstremyr til toppen av Steinhei. Videre mot Sturlaknuden, og ned mot Hellemyr, og på nordvestsiden av Øygardsdalen, og rundt Skilsmyr på sørsiden og opp på toppen av Håvedalsheia og Nonknuden. Videre mot Lægknuden, Fidsselfjell og Heia til Meåsen sør for Dåstøl.

Grensen fortsetter utenom dyrka mark på Dåstøl via Skaret, Foreåsen, Vardåsen og ned til grensestein i østenden av Vardetjødn. Fortsetter fra vestenden av Vardetjødn langs eiendomsgrensen mellom 51/1 og 51/6 og til grensestein på høyde ca. 83 m sørvest for Tvortjødn. Herfra går vernegrensen sørvest over og runder Storåsen, og ned til vestkanten av Spranglemyr. Går videre på høyder nord for Sagedalen ned til nordøstenden av Svartevann.

Fortsetter fra nordenden av Svartevann ca. 90 m nord for Eidet, på høyder opp mot Vardefjellet, sør for Åsnes. Det er lagt vekt på å få med landskapsrommet på begge sider av den gamle ferdselsveien mellom Dåstøl og Åsnes.

Kjørsfjellet stuper ned i Hidrasundet og er en hovedattraksjon i det mer enn 10 km² store turområdet ved Fidsel – Itland, som inkluderer Mønstremyrvarden 380 moh, Oksetjønna og Hålandsvannet. Gardene Kleppa og Li ligger nede til venstre i bildet. Foto: Tor Kviljo, Fylkesmannen

Den mektige Hidreheia, mellom Stø og Kvellandsstronda. Foto: Tor Kviljo, Fylkesmannen.

Grensen fortsetter utenom massetaket øst for Pyttetjødn og bolig ved Eidet (nord for Svartevannet), og går videre fra nordenden av Svartevannet via Vardefjellet og Høykumtjødn til Strandebakken i Berefjord. Vernegrensen går utenom/faller delvis sammen med yttergrensen for reguleringsplanene for hytter ved Strandebakken og Vatlands-tjødna i Berefjord.

Grensen fortsetter vest for Foreholmen og nord for Holmen, og går videre via nordre del av Vardeheia og søndre del av Varden. Foreholmen og Holmen er med i verneforslaget. Grensen går utenom bebyggelsen på Skarpenes.

Vernegrensen går videre i østkanten av Danskelnuden, øst for Heptetjødnan, via Skorveheia og Husefjell, øst for Stemmevannet og langs toppen av skrenten øst for Danskælagnuden, øst og nord for Fordalsmyra, via Råseknuden og nord/vest for Runde Knuden, Kvita Fjellet, Solskarheia, Stemmevannet og Knutan. Følger eiendomsgrensen mellom 60/2 og 60/7,11 ca. 154 m. Videre i rettlinje fra grensestein i eiendomsgrensen, der denne gjør en vinkel til grensestein i samme eiendomsgrense like sørøst for høyde 108,0 moh. Fra grensestein i rett linje til høyde og videre til grensestein i eiendomsgrensen mellom 60/11 og 60/2. Følger denne ca. 40 m til neste grensestein, og derfra i rett linje til grensestein i eiendomsgrensen mellom 60/26 og 60/2. Derfra i rett linje mellom grensestein i grensen mellom 60/26 og 60/7, og grensen mellom 60/7 og 60/2. Herfra i rett linje til steingjerde /eiendomsgrensen, og følger denne ca. 14 m nordover, før den fortsetter nordover i nordøstre kanten av høyde og videre i rett linje til ut i Sirafjorden og faller sammen med fylkesgrensen mot Rogaland som går ut fjorden og ut i havet. Egdeholmen er med i verneforslaget.

4.4 Natur- og kulturgrunnlaget

Lokaliteter som er vist på temakartet (vedlegg 7) presenteres i lokalitetsoversikter under det enkelte temaet i kapittel 4.4 og 4.5.

Klima

Ytre kystsone Flekkefjord har kystklima (oseanisk) med høy luftfuktighet, moderate temperaturvekslinger og en høy gjennomsnittstemperatur gjennom året. Det meste av nedbøren faller om høsten; lite om våren. Området ligger mellom målestasjoner for nedbør i Flekkefjord by, på Lista Fyr og i Jøssingfjord. Årsnedbøren i området kan ut fra dette antas å ligge mellom 1200 og 2000 millimeter, med økende nedbør innover land.

Vekstperioden i Flekkefjord er ca 200 dager.

Fremherskende vindretninger i sommerhalvåret er vest, sørvest og sørøst. Vinterstid dominerer vinder fra nordøst og øst. De kraftigste vindene kommer på høsten og vinteren, enten fra øst eller vest.

Kyststrømmen, fra Østersjøen og Skagerrak, og Atlanterhavsstrømmen (Golfstrømmen) er viktige miljøfaktorer. De har betydning for saltholdighet, forurensing, algeoppblomstring og sammen-setning av strandvegetasjonen gjennom spredning av frø fra sørligere farvann.

Tidevannsforskjellen langs Skagerrakkysten er normalt ca 20–30 cm. I Flekkefjordsområdet er den kun 0–10 cm.

Hidrasundet er 250–400 meter bredt. Overflatestrømmen (de øverste 10–15 meter) går som regel fra vest mot øst og ut Stronds-fjorden mellom Hydra og Andabeløy med en fart på ca 0,3–0,5 meter pr sekund. Strømmen kan endre seg plutselig. I Hidrasundet kan strømmen være meget sterk og ha en hastighet på mer enn en meter pr sekund.

Strømforholdene i dypvannet (dypere en 10–15 meter) er stabile, som følge av minimal tidevannsforskjell. En dypstrøm kommer inn fra havet vest for Hydra og følger langs Hidreheia og snur ved en undersjøisk rygg på 60–70 meters dyp mellom Bukstad og Hidrasund, og går tilbake mot vest, langs Hydra.

En annen dypstrøm kommer inn fra øst via Fedafjorden og Stolsfjorden og går rundt Andabeløy fra nordøst, via øst, sør og vestsiden, og snur innerst i Stronds-fjorden, øst for en undersjøisk

Gjennomsnittsnedbør og middeltemperaturer på målestasjoner nær verneforslaget.

	Årsnedbør gjennomsnitt 1961–90	Årsmiddel- temperatur gjennomsnitt 1961–90	Månedsmiddel temperatur januar, gjennomsnitt 1961–90	Månedsmiddel- temperatur juli, gjennomsnitt 1961–90
Flekkefjord by	1965 mm	8,0°C	0,0°C	16,9°C
Lista Fyr	1147 mm	7,4°C		
Jøssingfjord	1722 mm			
Kjevik	1299 mm	7,0°C		
Tonstad	1890 mm	6,0°C		
Egersund	1491 mm	7,1 °C		
Agder	1429 mm	7,2°C	÷0,2°C	15,3°C

Hidasundet fra vest med det stupbratte Kjørsfjellet 304 moh til venstre og Hidra til høyre. Heiene er ca 100 meter lavere på Hidra/Andabeløy enn på Hidreheia. Strømmen i sundet kan ha en hastighet på mer enn en meter pr sekund, og kan endre seg raskt. Foto: Bjørn Vikøyr, Fylkesmannen.

rygg på 60–70 meters dyp, som ligger vest for Kvellandsstronda/Lauvnes, og går ut igjen langs Austrøynas østside.

Dybdeforholdene er for det meste 80–100 meter, maksimal dybde i fjordområdet er 180 m.

Geologi

Berggrunnen i det foreslåtte landskapsvernområde består av gammelt grunnfjell med harde og næringsfattige dypbergarter/størkningsbergarter som anortositt og charnokitt. De er fattige på det viktige næringsemnet fosfor. Områder med anortositt og charnokitt har ekstremt mye nakent og vegetasjonsfattig berg, bratte fjellsider, lite og surt jordsmonn og nøysom vegetasjon.

Andabeløy og Austrøyna (østre del av Hidra) tilhører Flekkefjordfeltet. Flekkefjordfeltet er sammensatt av sterkt foldede granittiske gneiser. Hovedbergarten charnokitt, også kalt farsunditt, er en granitt med brungrønn farge som er rik på kalifeltspat, kvarts og pyroksen. Den gir noe forvittringsjord særlig i sprekkedaler, men jorda er fattig på nyttige sporstoffer for plantevekst. (Farsunditt er Vest-Agders fylkesstein). Feltspaten på Hidra var berømt for sine spesielle mineraler.

Flere gruver i Rasvåg var i drift fram til slutten av 1800-tallet.

Vestrøyna (vestre halvdel av Hidra) og Hidreheia/Åna-Sira tilhører Egersundfeltet (Rogaland anortosittkompleks). Hovedbergarten er anortositt (labradorstein), en brungrå steintype som nesten bare består av kalk-natron feltspat. Selv om det finnes mange striper og linser av den grå bergarten noritt i anortosittområdene, er likevel fjellgrunnen uvanlig ensartet over store områder. Anortositt forvitrer dårligere enn charnokitt.

Verneforslaget skiller seg ut fra områdene ved Abelnnes og nordøstover, der fjellet består av båndgneiser og granittiske gneiser som forvitrer lettere og har gitt grunnlag for blokkrike lausavsetninger (endemorener) nord for Andabeløy, ved Abelnnes, Kvelland og Kvanvik, mot slutten av istida for ca 13.000 år siden.

Jordskorpa ble presset ned av vekten fra den store innlandsisen under siste istid. Etter at isen trakk seg tilbake, steg landet. Havnivået er 8–10 meter lavere i Flekkefjordsområdet i dag, enn på sitt høyeste etter siste istid. I dag synker jordskorpa i Flekkefjordsområdet (havet stiger) omtrent en millimeter i året.

Brufjellveggen

I den bratte havvendte Brufjellveggen, sør for Roligheda ved Sirafjorden, er en av de mest særprega geologiske forekomstene langs kysten av Norge. Her finnes godt utviklede strandgryter med strandlinje. De ligger i vannrett linje ca 20 moh og er opp til 10 meter dype. De må være dannet da havet sto 20 meter høyere enn i dag, sannsynligvis under den siste istida, for mer enn 20.000 år siden. Forekomsten har nasjonal verneverdi og er gjengitt i flere internasjonale lærebøker.

Viktige områder for biologisk mangfold – naturtyper (planteliv)

Dette kapittelet bygger på «*Floraen i Hidra kommune*», oppdragsrapporter fra Agder naturmuseum og rapporten «*Biologisk mangfold i Flekkefjord, registrering og forvaltning av nøkkelområder*» (Grimsby 1998). Materialet er tilpasset ny nasjonal mal for naturtypeverdsetting (Direktoratet for Naturforvaltning håndbok 13/1999). Det er ikke foretatt fullstendige registreringer av planteliv i forbindelse med verneplanarbeidet. Svært viktige og viktige områder for planteliv/naturtyper er vist under temaet biologisk mangfold på temakartet, jf vedlegg 1 og 7. Lokalt viktige områder er omtalt i teksten, men ikke vist på kartet.

Ytre kystsone Flekkefjord har en artsrik temperert kystflora. «*Floraen i tidligere Hidra kommune*» beskriver lokaliteter for 594 arter av natur- og kulturplanter, av disse regnes 508 som opprinnelige, mens 86 arter har kommet inn i løpet av 1900-tallet. Det høye artsantallet gjenspeiler et betydelig botanisk mangfold i forhold til et begrenset landareal på 89 kvadratkilometer og et lite høydeintervall fra 0–378 moh. Det er innslag av 12 arter som er vanlige i fjellstrøk. Molte, rypebær, lusegras, dvergjamne, fjellnellik, rosenrot, fjellmarikåpe og småtranebær er fjellplanter som finnes i verneforslaget. Her finnes mange varmekjære plantearter som tåler lite frost. Mer enn en fjerdedel av artene har betydelige krav til sommervarme som for eksempel lind, alm, bergmynte og sørlandsasal.

Plantelivet i deler av området er i forandring som følge av redusert husdyrbeiting og sviing. Slåttemark, åkrer og lyngheier gror til med kratt og skog. Flere arter som er tilpasset det tradisjonelle landbruket, er i tilbakegang som for eksempel smånesle, klinte, åkersennep, gulddå, solblom og kornblom.

Slåttemark

Naturlig slåttemark (som ikke har vært kunstgjødslet) er i ferd med å forsvinne som naturtype som følge av gjengroing. Plante- og dyrearter som

er tilpasset et skrint jordsmonn forsvinner. Det er registrert fire viktige områder med naturlig slåttemark i god hevd i verneforslaget.

Beitemark

Friske beiteenger som ikke blir tilført annen gjødsel enn det som beitedyra legger igjen, er i ferd med å forsvinne som naturtype i Ytre kystsone Flekkefjord, først og fremst som følge av lavt beitetrykk. Arter som favoriseres av husdyrbeiting forsvinner. Det er registrert tre viktige områder med naturbeitemark i god hevd i verneforslaget.

Kystlynghei

Husdyrbeiting og sviing i kystlyngheia, kystens utmark, har vært utbredt langs Atlanterhavskysten fra Portugal til Nord-Norge, men har opphørt de fleste steder. Åpne lyngheier av noe særlig utbredelse i Norge, finnes langs kysten fra Flekkerøy til Lofoten. Utbredelsen har sammenheng med et mildt vinterklima. Røsslyngen er en dominerende art i kystlyngheiene i Flekkefjord. Den er vintergrønn og har inntil en alder av ca 15 år, høy forverdi.

Klokkesøte som var vanlig på Hidreheia tidligere (1914), er klassifisert som hensynskrevende på den norske lista over truede og sårbare arter. Klokkesøte favoriseres ved sviing, og forsvinner ved jengroing. Ytre kystsone Flekkefjord er et kjerneområde for klokkesøte i Norge.

Vegetasjonstypen kystlynghei deles inn i tørr lynghei med nesten rein røsslyngutforming og fuktig lynghei. Tørr kystlynghei har gjerne innslag av krekling, mjølbbær og tyttebær, mens fuktig lynghei ofte har stort innslag av klokkelyg, blåtopp, rome og blåknapp. I fuktige forsenkninger finnes også myrplanter som duskmyrull. Orkideen flekkmarihand er relativt vanlig i lyngheiene. Andre vanlige arter i lyngheia er kornstarr, krypvier og tepperot.

Det er registrert fem viktige områder med intakt kystlynghei i verneforslaget. Dåtlandsheia egner seg som typeområde for fuktig kystlynghei av blåtopp-typen med klokkesøte i vestre del av Vest-Agder. Her vokser svært mye klokkesøte. I tillegg vokser en del klokkelyg. Jåblom og olavskjegg er registrert på begrensede partier.

Ystebøvannet er den største kjente klokkesøtelokaliteten i Agder. Området er i god hevd og godt egnet som typeområde for klokkesøte i fuktige lyngheier i vestre del av Vest-Agder. Flekkmarihand og tettegras er relativt vanlig i området.

Havstrand

Selv om lynghei dominerer store arealer langs kysten, er det først og fremst ulike strandtyper vi forbinder med plantelivet langs kysten. I Ytre kyst-

*Strandenga i Stø representerer en meget sjelden naturtype i Ytre kystsone Flekkefjord.
Foto: Jørn Johnsrud*

Strandsmelle. Foto: Jørn Johnsrud

sone Flekkefjord finnes svært begrensede strandarealer med karplanter og et fåtall beskyttede bukter med driftevoll- og/eller strandengvegetasjon. Det er registrert to viktige områder med havstrand i verneforslaget.

Lokalitetsoversikt 1.

Viktige områder for kulturbetinget planteliv (vist som blå områder på temakartet, jf vedlegg 7):

- Naturlig slåttemark og frodig strandengvegetasjon finnes ved Kalvekilen sørøst på Austrøyna, Hidra
- På Husøyna og Hummerøyna utenfor Rasvåg, finnes gamle urterike tørrenger i begynnende gjengroingsfase.
- Lengst sør i Hellevågen ligger et svært verdifullt kulturlandskap med rester etter et gammelt bruk og et stort mangfold av lokalt sjeldne arter.
- På Kjellnes, sørvest for Hellevågen, sørvest på Vestrøyna, Hidra, finner vi sterkt sauebeite påvirket grasdominert fukteng med små partier med tørreng innimellom.
- Laugøyna ved fiskerihavna i Kirkehamn, har variert slåtteenng med mange arter for eksempel blodstorkenebb, sommervikke og skogflatbelg. Her er et stort restaureringspotensiale.
- Prestøyna, vest for Kirkehamn, har forskjellige typer kystlynghei i mange utviklingsstadier. Øya holdes i hevd med jevnlig sviing og beiting.
- Nord for Kvednhylen, sørvest for Itland, er en rik blåtopp-blåknappeng dominert av blåtopp og klokkeling, med en del tepperot og harestart. Her vokser en fin forekomst av solblom.
- Et heiområde mellom Dåstøl, Fidsel, Stø og Napp egner seg som typeområde for fuktig kystlynghei av blåtopp-typen med klokkesøte i vestre del av Vest-Agder.
- Kulturlandskapet ved Håland, Kleppa, Li og Dåtland.
- Et strandområde ved Stø omfatter en artsrik og sjeldent tangvoll- og strandengsamfunn.
- Saueheia, vest for Skarpenes vest for Berefjord, preges av fuktig kystlynghei. Klokkesøte finnes på to lokaliteter, Saueheia og ved Vragevika.
- Under Klikten, vest for Telebukta, finnes et kystlyngheisamfunn i bergskrenter ned mot sjøen.
- Mellom Lægetjønn og Ystebøvannet er et heiområdet dominert av fuktig kystlynghei av blåtopp typen.

Skog

Som følge av husdyrbeiting og lyngsviing, kombinert med lite løsmasser og hardt vær, er det lite skog i næringsmessig forstand, i verneforslaget. Fattig blåtoppdominert bjørkeskog er den vanligste skogtypen.

I lune lommer i terrenget og bekkedrag finnes artsrik edellauvskog på rik mark. Disse har stor og økende verdi for biologisk mangfold etter hvert som skogen blir eldre. Det er registrert fire viktige områder med edellauvskog i verneforslaget.

Det er registrert to viktige områder med gammel kystfuruskog i verneforslaget.

Andre botaniske forekomster

Sør for Lindåsen, sørvest på Vestrøyna, finnes en bratt sørvestvendt skråning ut mot storhavet med mange lokalt og regionalt sjeldne planter.

Lokalitetsoversikt 2.

Viktige lokaliteter for planteliv som ikke er kulturbetinget (vist som blå områder på temakartet, jf vedlegg 7):

- Midtre og søndre del av Andabeløy har gammel blåbærfuruskog og blåbær-skrub-bærfuruskog på frodige partier, gammel røsslyng-blokebærfuruskog på skinnere jordsmonn og partier med gammel småbregneskog innimellom. Det finnes mange gamle og grove furuer, men også en del bjørk og osp.
- Megåsviga (Mekjervågen) midt på østsida av Austrøyna, edellauvskog av blåbær- og lågurttypen dominert av eik, med innslag av lind, alm og litt osp; enkelte gamle og grove trær og en frodig undervegetasjon med lokalt sjeldne arter som myske, ramsløk og sanikkel som indikerer den rikere almlindeskogtypen.
- I den sørøstvendte Breili, vest i Rasvågen (Storvågen), finnes frodig og artsrik almlindeskog med en stor del gamle trær av lind, ask og svartor. Ramsløk, lundhengeaks, hengeaks, skogsalat, vendelrot og skogsvinerot er dominerende arter. Store rene partier med skogbingel. Kristtorn, akeleie, firtann, eføy, gjeldkarve, landøyda, kantkonvall og orkideer som breiflangre, grov nattfiol og vårmarihand finnes tallrikt. Her finnes også lokalt sjeldne arter som krattfiol, bergmynte og særbustarr. Dette er en av de rikeste almlindeskoger i vestre del av Vest-Agder.

- Sør for Lindåsen, sørvest på Vestrøyna, finnes en bratt sørvestvendt skråning ut mot storhavet med mange lokalt og regionalt sjeldne planter som blodstorkenebb, rundskolm, loppestarr, blankburkne, bergmynte og villin.
- Lianstjødna på Dragøyna og østlige deler av Dragøyna, har gammel blåbærfuruskog med en del gammel osp.
- Dalføret langs Strondebekken fra Haugeland til Snørebråt, som munner ut ved Kvellandsstronda, har rik edellauvskog, alm-lindeskog med innslag av skogsvingel, sumphaukskjegg og kranskonvall i nedre del.
- Sør for Kongsfjellet og Kjørsfjellet, sør for Fidsel, finnes lågurtskog dominert av alm, eik, lind og spredte osp. I Solbaddalen finnes alm-lindeskog dominert av alm med store dimensjoner og innslag av lauvringstrær av alm. Feltsjiktet er artsrikt og frodig med ramsløk, kusymre, firtann, stornesle, brunrot og skogbingel (eneste registrering av skogbingel i kommunen utenom Hidra).

Viktige områder for biologisk mangfold – vilt

Dette kapittelet bygger på Flekkefjord kommunes viltkart, oppdragsrapporter fra Agder naturmuseum, registrering og forvaltning av nøkkelområder (Grimsby 1998) og opplysninger fra Norsk ornitologisk forening Vest-Agder ved Runar Jåbekk. Det er ikke foretatt fullstendige registreringer av vilt i forbindelse med verneplanarbeidet. Svært viktige og viktige områder for vilt er vist under temaet biologisk mangfold på temakartet, jf vedlegg 1 og 7.

Hidreheia har gjennomgående et fattig dyreliv med unntak av gode bestander av rådyr i de rike dalene. De østre deler av området har noe orrfugl. Tidligere var det bra med orrfugl på øyene. Stedvis er det bra med hare på øyene.

Storskarv, gråhegre, knoppsvane, stokkand, kvinand, ærfugl, siland, gråmåke, hettemåke og svartbak er de vanligste vannfuglartene i kystområdet. Havelle, svartand, sjøorre og bergand forekommer regelmessig. Det er registrert to hekkeområder for sildemåke i verneforslaget.

Flekkefjord er et kjerneområde for hvitryggspett i Norge. Hvitryggspetten er klassifisert som en sårbar art i Norge. Også de hensynskrevende artene gråspett og dvergspett hekker i området. Åtte områder i verneforslaget har hekking av en eller flere av disse artene.

Hovedtrekket for rovfugl langs kysten følger Hidreheia. Store deler av verneforslaget er viktig i denne forbindelse. Mønstromyr benyttes av myrhawk og tårnfalk som raste- og beiteområde under trekk. Den oppdyrkede myra ligger 305 moh like under Mønstromyrvarden (Vardefjellet) 378 moh, som er den høyeste toppen i verneforslaget.

Vandrefalk og hubro hekket i verneforslaget i år 2000. Vandrefalk og hubro regnes som sårbar i Norge. Vandrefalk antas å ha en hekkebestand på 3–5 par i Flekkefjord kommune. Dette er en fjerdedel av bestanden i Vest-Agder. Hubro antas å ha noen få hekkende par i Flekkefjord kommune.

Havørn hekket langs hele norskekysten på 1800-tallet og har hekket sør for Boknafjorden de senere årene. Vi har grunn til å anta at havørn har hekket i Flekkefjordområdet de siste årene. Arten er i ekspansjon og vil sannsynligvis få økt hekkebestand i den bratte bergkysten i Flekkefjordområdet, som byr på mange gode hekkeplasser.

Steinkobbe er på det nærmeste utryddet som lokal art i Vest-Agder. En del individer besøker kysten Hidra – Åna-Sira. 34 dyr ble observert av fiskere i området vinteren 1999–2000. Dette kan være dyr på streif fra stammen i Rogaland som teller 500 dyr. Havert (gråsel) forekommer som streifdyr om høsten. Dette er sannsynligvis dyr fra Storbritannia eller øyene utenfor Rogalandskysten (Henriksen 2000).

Lokalitetsoversikt 3.

Viktige viltområder (inngår i/vist som blå områder på temakartet, jf vedlegg 7):

- Hvitryggspett, dvergspett, gråspett, hønsehauk og musvåk hekker på Andabeløy.
- Mellom Buksevigga og Stemmetjødna, sørøst på Austrøyna, er et leveområde for dvergspett, hvitryggspett og gråspett.
- Vrangesundøyna og østre del av Urstadøyna har hatt en del hekking av sildemåke og en god ternekoloni.
- På Dragøyna er årviss hekking av hvitryggspett, gråspett og dvergspett.
- En holme mellom Lamøyna og Kådøyna, nordvest for Kirkehamn, har hatt en del hekking av sildemåke.
- Området vest for båtstøveien fra Kvellandsstronda til Holman, er hekkeområde for bøkesanger.
- I deler av dalføret langs Strondebekken fra Haugeland til Snørebråt, som munner ut ved Kvellandsstronda, hekker regelmessig gråspett og hvitryggspett.

- Heia, nord for Itland, er leveområde for dvergspett.
- Sentrale deler av heiområdet mellom Fidsel, Kleppa, Litle- og Store-Håland er et leveområde for orrfugl. Deler av området er rasteområde for vade-, måke- og alkefugl og leveområde for spurvefugl.
- Sør for Kongsfjellet og Kjørsfjellet, nord i Hidrasundet, hekker hvitryggspetten.
- Saueheia, vest for Skarpenes vest for Berefjord, er leveområde for dvergspett og gråspett.
- Utløpet av Sirafjorden er et viktig overvintringsområde for sangsvane og annen våtmarksfugl og et viktig rasteområde for fugl under trekk.

Viktige kulturlandskap og kulturminner

Dette kapitlet baserer seg på boka «*Signaturer fra en annen tid, Hidrehistorie i sagn og stedsnavn*» (Stylegar og Vågen 2001) og oppdragsrapporten «*10.000 års kystkultur, kysthistorie og kulturminner i de foreslåtte verneområder i Vest-Agders kystsone*» (Stylegar 2000), supplert med nasjonale kulturlandskapsregistreringer og samtaler med Bøye Prestegaard og Torfinn Hageland. Historiske havner og dokumenterte oldfunn og fornminner (automatisk fredet) er vist med henholdsvis skravur og R på temakartet, jf vedlegg 7. Viktige kulturminner er merket med K på temakartet.

Andabeløy, Hydra og Hidreheia/Åna-Sira har en helt spesiell kulturhistorie som kulturminnene er synlige tegn på. Landskapsvern kan være et viktig virkemiddel som kan medvirke til at dette blir bevart. Også det undersjøiske kulturlandskapet har stor verneverdi.

Man tror at folk fra Nordsjøfastlandet (som i dag er under vann ute i Nordsjøen) begynte å streife rundt på jakt etter reinsdyr i de nylig isfrie kystområdene på Agder for ca 13.000 år siden. Jakta ga ikke grunnlag for bosetting. Dette kom først gjennom at Sørlandskysten ble kledd med store furuskoger og nye viltarter i en varmeperiode på slutten av siste istid for ca 10.000 år siden. Stabil bosetting basert på fiske i sjøen, først og fremst i skjærgården der det var gode havneforhold, eller i nærheten av gode fiskeplasser, kom først ca 3.000 år seinere. Husdyrhold og jordbruk fikk begynnende innpass i kystområdene på Agder for ca 6.500 år siden. Man ryddet skog også på heiene. Husdyrbeiting og sviing førte til at åpne lyngheier preget landskapet for ca 4.500 år siden. Men det var først i

bronsealderen, for 4–3.000 år siden, man fikk faste åkerarealer og utvikling av jordbrukslandskapet.

Ytre kystsone Flekkefjord hadde en ekspansiv periode med høy bosetting og storgarder på Eie-Kirkehamn, Kvanvik og Ystebø-Midtbø i folkevandringstida (år 400–600). Bosettingen var da omtrent like høy som rundt 1850.

Adelen og sognekirkene, i tillegg til kongen, var viktige jordeiere med rett til å kreve landskyld fra leilendingene i middelalderen. Hydra kirke eide for eksempel Stø og Dåtland, adelen eide Håland og Kleppa. Apostelkirken og Munkeliv kloster i Bergen eide Reistad, Omland og Ulland. Kongen eide Kjellnes, Midtbø og Ystebø. De fleste bøndene eide ikke jorda de drev før de begynte å kjøpe jord på 16- og 1700- tallet.

Landskapet i Ytre kystsone Flekkefjord er preget av fiske og smålandbruk med hovedvekt på sauehold. Her er spor etter kontinuerlig bosetting fra jernalder til nyere tid. Fiske var hovednæring. Gardene var små. På Hidreheia var jordbruksarealet (dyrka mark og kulturbeite) i gjennomsnitt ca 10 daa pr bruk på 1800-tallet. Det var vanlig med 1–4 vinterfora kyr og 3–6 vinterfora sauer på hvert bruk. Noen av brukene hadde hest i perioder. Landbruket var viktig, men kom som regel i annen rekke, etter fisket. På garder som lå et stykke fra sjøen, som for eksempel Store Håland, var landbruket viktigere enn fisket. Her hadde man besetninger med hest, storfe, sau og geit. Brukene på Hidreheia leide ut sommerbeite til sau og storfe fra Andabeløy og Hydra.

Utmarka ble benyttet til beite store deler av året. Bærsanking var viktig. Folk fra Hydra har til tider sankt bær på Hidreheia.

Torvskjæring med tanke på brensel var vanlig til litt utpå 1900-tallet.

Det bodde flere hundre mennesker på Hidreheia rundt 1850. Fraflyttinga begynte da Bekkedal og Litla Botna ble forlatt i 1901 og 1909. Begge disse bruka var relativt små og isolert fra landsida. Vi kan anta at befolkningen i området ble gradvis redusert i løpet av 1900-tallet fram til Kleppa og Li som siste gardar inne på den veiløse Hidreheia, opphørte som bosted såpass sent som på 1970- og 80-tallet.

I tilknytning til nasjonal registrering av kulturlandskap er det laget en oversikt over særlig verdifulle kulturlandskapsområder i Vest-Agder. To av de registrerte områdene overlapper med landskapsvernforslaget:

Hydra

Hydra har et levende uthavnsmiljø og kulturmark i aktiv bruk. Flere botanisk interessante steder.

Kirkehamn er ei representativ uthavn med velholdte bygninger, røyser, steingarder mm. Det er registrert urterike bakker og beiter. Kirkehamn er klassifisert som spesielt verneverdig. Området har nasjonal verdi som kulturlandskap.

Dåtland-Kleppa-Håland

Nedlagte bruk som ligger i heilandskapet nord for Hidrasundet. Brukene er uten veiforbindelse og omkranset av lynghei. Bygninger og innmarka på Dåtland er i relativt god forfatning. Sauebeiting forsinker gjengroinga. Området har regional verdi som kulturlandskap.

Det maritime kulturlandskapet

Det maritime kulturlandskapet i Ytre kystzone Flekkefjord er av meget høy verdi i nasjonal sammenheng både på grunn av representativitet og kontinuitet over lang tid. Her finnes spor etter 10.000 års kystkultur.

Boplasser, havner og farleder med fyr, sjømerker og andre tekniske installasjoner over og under vann utgjør hovedelementer i det maritime kulturlandskapet. De som bodde i uthavnene hadde mye kontakt med utlandet. Det var her skipsmannskapene gikk i land og det var god anledning til handel.

Rasvåg, Kirkehamn og Berefjord har svært lang tradisjon med havnefunksjon og annen maritim virksomhet, og kan defineres som maritime kultursentra (jf Westerdahl 1995). Rasvåg har vokst fram med grunnlag i de gode havneforholdene og er et resultat av stor aktivitet i seilskutetida. Her var opplagsmuligheter for større skuter. Opptil 90 skuter kunne ligge i opplag samtidig. Skipsverftet på Verven ga arbeid til skipstømrere, reparatører og smeder. Et av husene på Gunnersholmen hadde vertshusbevilgning fra 1826. Som bosettingssentrum er trolig Kirkehamn eldre enn Rasvåg. Det har stått kirke i Kirkehamn siden middelalderen. Kirkehamn var i mange år kommunesenter for Hidra kommune som omfattet Hidra og Hidreheia med Kvanvik og Åna-Sira.

Rasvåg var en del av en forordning om skyssvesenet i Norge fra 1648 og et av fire gjestgiversteder langs kystleden i Vest-Agder i 1739. Her skulle den sjøreisende «*bekomme nødtørftig Øll og Mad samt Logement og Nattleie.*»

Lokalitetsoversikt 4.

Historiske havner (skravert på temakartet, jf vedlegg 7):

- Fjordområdet Megåsviga-Bukseviga, øst på Austrøyna

- Indre og Ytre Kalven, sørøst på Austrøyna
- Rasvågen inkludert Øynevågen, Storevågen og Veisevågen
- Kirkehamn-Kongshavn-Grønaviga
- Fjordområdet vest og nord for Holmen i Berefjord
- Telebukta
- Ytre del av Sirafjorden utenfor Østebø

Oldfunn og fornminner

Det eldste kjente funn etter mennesker på Sørlandet kommer fra Kirkehamn. Et dekorert hakkeliggende redskap av horn eller bein ble funnet under mudring. Hakken er C-14 datert til å være 9.500 år gammel. De eldste steinalderbosettingene i området ble etablert da havet sto 8–10 meter lavere enn i dag, og befinner seg på sjøbunnen, under dagens havnivå, jf avsnittet om geologi i kapittel 4.4.

Det er funnet et 30-talls steinøkser på Hidra, mange av dem i diabas. Runesteinen fra Reistad og et skattefunn av to store gullringer på Hæstad fra vikingtiden viser at «*fiskerbonden på Hidra til tider har delt land og strand med mennesker av høvdingsekt.*» (Jægtnes 1989).

Det er flere hellere på Hidra. Flint skal være funnet i noen av dem. På fastlandssiden er det flere hellere og naturlige gjemmesteder i steinurer som kan ha vært i bruk i ufredstider.

Lokalitetsoversikt 5.

Registrerte fornminner (merket med R på temakartet, jf vedlegg 7):

- På Dragøyna er det registrert en nausttuft som kan være fra forhistorisk tid eller middelalder. Dette er den eneste kjente nausttuften i verneforslaget. I nærheten finnes gamle tufter, uvisst av hvilket slag.
- Det er ei gravrøys på pynten på Kjellnes sørvest på Vestrøyna, Hidra, ei gravrøys på Dragøyna og ei gravrøys på Skarpenes vest for Berefjord.
- I Kjerringviga på Prestøyna, tidligere Store Narvøyna, er det fortsatt tydelige merker etter gravplassen til en finsk matros som døde av kolera i 1849. Det foreligger ikke opplysninger om at det noen gang har stått noen kirkebygning på Prestøyna. Her er også steinalderboplass og tufter som kan være fra forhistorisk tid.

Viktige kulturminner

Veder og varder

Innenfor verneforslaget finnes to hovedveder:

- «Vetten på Hitterøe» på Lindåsen sørøst for Hellevågen.
- «Veden Stod» på fjellet Veden (Sletheia) øst for Berefjord

Her var fast vakt i krigstid. Vaktens hovedoppgaver var å tenne veden dersom han så tre eller flere krigsskip eller når han så naboveden brenne. Middelalderens vedesystem forfalt i de 15. og 16. århundrer. Systemet ble reorganisert tidlig på 1600-tallet. Vetten på Hitterøe og Veden Stod inngikk i alle fall i den nye reorganiserte vederekken. Kan hende inngikk de også i den gamle, med røtter i vikingtid og tidlig middelalder. Det er spor etter veden både på Lindåsen og Veden.

I tillegg til hovedvedene fantes det by- og bygdevarder som skulle varsle de som bodde innen et begrenset område. Det er varder på Vardefjellet nordøst på Dragøyna og på Mønstremyrvarde på Hidreheia, øst for Fidsel.

Kompassroser

Kompassroser innhogd i fjell er oftest plassert på gode utkikkspunkter der losene kunne speide etter skip som trengte los. Kompassrosen ble brukt av losvakten til å ta ut en foreløpig kurs som han formidlet til losskøytene nede ved stranden.

Båtstøveier

Hidreheia er særpreget ved de mange hyllegardene som ligger på avsatter, et stykke opp i bratte kystheier nær sjøen. Li er et klassisk eksempel med opprinnelig to gardsbruk på ei lun hylle, midt i lia mellom Kjørsfjellet og Napp. Gardene Dåtland og Kleppa, like ovenfor Li, hadde mer areal og besto på det meste av fem bruk hver. Sjøfiske var hovednæring på hyllegardene, slik som på gardene ved Rasvågen og Kirkehamn. Derfor var atkomst til sjøen viktig i dagliglivet. I tillegg kommer at sjøen var veien til kirke og handlested.

Det enkelte gardsbruk har som regel en gammel rettighet til båtstø ved sjøen. Båtstøene er som regel ikke særlig tilrettelagt fordi det ikke er naturlig tilgang på stein. Det går båtstøvei ned til Langelandsstronda på Austrøyna, Kvellandsstronda, Hålandsstronda (via vestre Hålandsdalen), Dåtlandsstronda, Stø, Berefjord (veitilknytning i dag) og Vrageviga fra det vestre bruket på Skarpenes. Båtstøveiene er merket som sti på temakartet, jf vedlegg 2 og 7. Veien gjennom vestre

Hålandsdalen er merket med K på grunn av lett synlige oppmuringer.

Båtstøveien til Stø ble brukt som kirkevei av hele seks gardar, deriblant Dåstøl, Hogstad og Kvanvik og som skolevei til Kvanvik for bosatte i Stø. Den stedvis kronglete og farlige stien langs Stavvannet var en hovedvei for ferdsel fram til riksvei 44 mellom Flekkefjord og Kvanvik, ble bygd i 1884. Veien fra Kvanvik til Åna-Sira ble bygd i 1908. En kan finne rester etter telefonstolper mellom Stø og Dåtland. Stø ble fraflyttet på 1970-tallet.

Tufter etter bosetting på Hidreheia

I den delen av Hidreheia som foreslås vernet, er det ca 50 tufter etter fast bosetting knyttet til gardsbruk og mindre plasser. Bosettingen var på sitt høyeste litt over midten av 1800-tallet. Da bodde det flere hundre mennesker i området. Det var som regel flere jordeplehus på hver gard. En del av disse er i god stand i dag. Ved myrslåtter finnes som regel rester etter utløer, og ved beiteområder langt fra garden, kan en finne grunnmurer etter florer der kua kunne stå inne om natta, og for melking.

Gamle kvernhus på Hidreheia

Noen av gardene på Hidreheia hadde kvernhus for maling av korn. Det er registrert rester etter slike kvernhus fire steder i verneforslaget.

Den gamle poststien mellom Abelnas og Dåtland

En stor del av den gamle poststien mellom Abelnas og Dåtland ligger i verneforslaget. Stien ble brukt til postrute fra 1922–72. Fra Abelnas gikk poststien via Fredli, Kvelland, Haugeland, Itland, Stykkjet, Litle Håland, Kleppa, Li og Dåtland. Returen gikk direkte over til Kleppa. Den gamle poststien er stykkevis tilrettelagt med oppmuring, trapper og rekkeverk. Lange stykker ligger uten tilrettelegging. Deler av poststien er merket som turistløype.

Lokalitetsoversikt 6.

Viktige kulturminner, merket med K på temakartet, jf vedlegg 7

- En rose på toppen av Husøyna litt utenfor Rasvåg. 1727 er innhugget. Det finnes gamle tufter på Husøyna.
- «Vetten på Hitterøe» på Lindåsen sørøst for Hellevågen.
- Sør i Hellevågen lå ei grend som ble fraflyttet på 1800-tallet.
- Lokal varde på Vardefjellet nordøst på Dragøyna

- Rester etter kvernhus ved Kvednhøyen (for garden Itland, med tilhørende stem i Hålandsvannet)
- Rester etter kvernhus nederst i bekken fra Store-Håland til Hålandsvannet (for brukene på Store-Håland)
- Båtstøveien gjennom vestre Hålandsdalen har lett synlige oppmuringer.
- Rester etter kvernhus i Kvednhusdalen nordøst for Kjørsfjellet (for brukene på Little Håland)
- Lokal varde på Mønstremyrvarden på Hidreheia. Varden som står på Mønstremyrvarden i dag, ble bygd ca 1850 som et ledd i konstruksjon (triangulering) av kart.
- Den gamle poststien er stykkevis tilrettelagt med oppmuring, trapper og rekkeverk like ovenfor Kleppa, langs den ytre stien østover mot Little Håland
- Rester etter kvernhus i Botnestronda.
- Båtstøveien til Stø ble brukt som kirkevei av hele seks gardar, deriblant Dåstøl, Hogstad og Kvanvik og som skolevei til Kvanvik for bosatte i Stø.
- «Veden Stod» på fjellet Veden (Sletheia) øst for Berefjord
- En rose på et flatt berg litt under toppen på Holmen i Berefjord. Det hevdes at rosa er fra perioden 1540–1560.
- Høyløene under Midtbø er bygget rundt 1870. Før denne tid ble høyet satt i stakk på særskilte plasser. To «stakholder» er kjent på garden. Dette er et vestnorsk fenomen og er ikke registrert andre steder i Vest-Agder.

4.5 Brukerinteresser

Verneforslaget omfatter ikke fast bosetting. Grensen er som regel trukket utenom innmark som ligger i tilknytning til fast bosetting.

Yrkesfiske

Dette kapitlet baserer seg på opplysninger fra Flekkefjord kommune, utkast til fiskeri- og hav-

bruksplan av 1998 og oppdaterte tall fra Skagerrakkfisk pr år 2000.

Flekkefjord er den største fiskerikommunen på Skagerrakkysten og har en god infrastruktur for fiskeflåten. Et kommunalt oppnevnt Fiskeri- og havbruksutvalg har utarbeidet et utkast til Fiske- og havbruksplan for Flekkefjord kommune (pr 1998). Hovedmålet er å stoppe nedgangen i fiskerier næringen som har pågått siden 1985, og få tilbake optimisme og nyetableringer. Rekefisket er det viktigste fisket i Flekkefjord.

Det var 111 registrerte yrkesfiskere og 104 registrerte fiskefartøyer i Flekkefjord i 2001. 68 personer hadde fiske som hovednæring, jf. tabell over fiskefartøyer.

Det ble levert 585 tonn fisk og 285 tonn reker i Flekkefjord gjennom Skagerrakkfisk i 2000.

Det er muligheter for utvikling av fiske i Skagerrak for konsum på torsk, hyse, sei, lyr, lysing og pigghå. Også fiske etter smørflyndre, tunge, piggvar, kreps og krabbe kan utnyttes bedre.

Det er kartlagt 21 kaste- og låssettingsplasser, 44 seter for laksegarn og fem plasser for bunn-garn/paun i verneforslaget, jf skissen til forvaltningsplan vedlegg 9.

Havbruk

Dette kapitlet baserer seg på opplysninger fra Flekkefjord kommune, utkast til fiskeri- og havbruksplan av 1998 og oppdaterte tall fra Lafjord Group og Hydra Edelfisk.

Utviklingen i havbruksnæringen har vært svært positiv siden den spede begynnelsen på midten av 1980-tallet. Flekkefjord er den viktigste havbrukskommunen på Skagerrakkysten for oppdrett av laks. Forekomsten av fiskeoppdrettsanlegg mellom Andabeløy og Hydra er blant de tetteste i landet. Personell og kapital har siden 1985 beveget seg fra tradisjonelt fiske til fiskeoppdrett. 60 årsverk var knyttet til oppdrett og slakting i år 2000. Produksjonen var 6.365 tonn laks, med en totalverdi på 189 millioner kroner. Dette utgjør nærmere 1,5 prosent av den totale oppdrettslaksproduksjonen i Norge, og fire prosent av produksjonen mellom Lindesnes og Stadt. I tillegg kommer 50 årsverk knyttet til røyking av 781 tonn laks i 2000.

Fiskefartøyer i Flekkefjord (2001)

Antall registrerte fiskefartøyer mindre enn 8 m	71
Antall registrerte fiskefartøyer 8–12,9 m	22
Antall registrerte fiskefartøyer større enn 12,9 m	11
Totalt antall registrerte fiskefartøyer i Flekkefjord i 2001	104

I utkast til Fiskeri- og havbruksplan for Flekkefjord av 1998 heter det:

«Det er i dag mangel på godkjente lokaliteter for oppdrettsanlegg i Flekkefjord kommune. I kystsoneplanen er det ikke avsatt tilstrekkelig sjøarealer til nye lokaliteter.

Det ideelle innen oppdrett er at det kan drives «vekselbruk», dvs at oppdrettsaktivitetene kan skifte mellom lokalitetene. De enkelte lokalitetene gis derved anledning til å hvile og bli restituert, noe som også har positiv miljømessig betydning. I andre større oppdrettsmiljøer er slik vekselbruk vanlig, men i Flekkefjord lar dette seg vanskelig gjennomføre i dag på en effektiv måte grunnet manglende lokaliteter. For de 7 anleggene i kommunen er det følgelig behov for minst 14 lokaliteter, i tillegg kommer eventuelle nyanlegg, mens det i dag (1998) er 10 godkjente lokaliteter.»

Åtte godkjente fiskeoppdrettslokaliteter med tillatt merdevolum 266.000 m³, i eller like ved verneforslaget, er vist på temakartet i vedlegg 7. Det er i tillegg tre andre godkjente lokaliteter i Flekkefjord kommune. Kun 8–9 av lokalitetene kan benyttes samtidig, for å ha forsvarlig drift i forhold til smittefare. Driftsituasjonen og tillatt merdevolum for lokalitetene i eller like ved verneforslaget pr år 2001 er gitt i lokalitetsoversikt 7.

En oversikt over kystsoneplanstatus for eksisterende og framtidige fiskeoppdrettslokaliteter er vist i vedlegg 5.

Fra næringens side vurderes det å være et potensiale for en utvikling av nye arter for eksempel blåskjell, østers og kamskjell. Skjelloppdrett er miljømessig gunstigere enn fiskeoppdrett, først og fremst på grunn av fravær av kjemikaliebruk. Skjell

lever av planteplankton og oppløste næringsstoffer i vannmassene, og trenger derfor ikke tilførsel av fôr.

Ankringsplasser

Det er ifølge Norges sjøkartverk ankringsplasser for store og mellomstore fartøyer i Nappbukta og i fjorden utenfor Stø og Sirafjorden. Det er ankringsplasser for små fartøyer i Tarmeviga, øst på Andabeløy; Indre Kalven, nord for Klubben, sørøst på Austrøyna (innseiling fra øst); Lindeviga, nordvest for Klubben, sørøst på Austrøyna (innseiling fra vest); innenfor Sigden, vest i Storvågen utenfor Rasvåg, innenfor Foreholmen, innerst i Berefjord; i Telebukta og i ei bukt nord for Roligheda i Åna-Sira.

Flekkefjord havneområde omfatter sjøarealene rundt Andabeløy, Stronds-fjorden og Hidrasundet vest til Kvalsberget/Nappodden.

Landbruk

Om lag 150–200 sau og lam beitet innenfor landskapsvernforlaget sommeren 2000. De fleste av disse går i området Itland, Li, Kleppa, Dåtland og Fidsel. Noen av sauene kommer fra Kirkehamn og Kåda/Omland på Vestrøyna. Det er ingen vinterbeiting i dag.

Mønstromyra er den største myra i distriktet. Mønstromyrgardene (to bruk) ble overtatt av Flekkefjord kommune i 1917 fordi befolkningen i Flekkefjord by trengte brensel. Det ble tatt ut store mengder torv i løpet av første verdenskrig. Myra ble dyrka opp av leietakere i 1970–80 åra, og utgjør et vesentlig tilleggsareal på 120 daa for to bruk på Kvanvik. Mønstromyr blir høstet to ganger årlig (2001).

Bygdeturisme

Det er ingen kjent aktivitet av bygdeturisme i verneforslaget.

Lokalitetsoversikt 7.

Havbruk	Driftssituasjon pr 2001	Tillatt merdevolum
Pinnen (ved Mannurodden), Andabeløy øst	I drift	36.000 m ³
Tarmevigodden, Andabeløy øst	Ikke i drift, (reservelokalitet)	36.000 m ³
Djupaviga, Andabeløy vest	Ikke i drift (reservelokalitet)	36.000 m ³
Buksevinga, øst på Austrøyna	I drift	36.000 m ³
Breilibukta, vest for Rasvåg	I drift	8.000 m ³
Kvalsberget, Hidrasundet sørvest	I drift	36.000 m ³
Skiptingsdalen, Hidrasundet nord	Ikke i drift	36.000 m ³
Napp, Hidrasundet vest	I drift ³	6.000 m ³
Sum 8 lokaliteter i/nær verneforslaget	266.000 m ³	
Sum lokaliteter i/nær verneforslaget	5 anlegg i drift	158.000 m³

Skogbruk

Det meste av Ytre kystzone Flekkefjord var skogløst på slutten av 1800-tallet. Det som vokste til av trær, ble brukt som ved til daglig matlaging og oppvarming. Framvekst av skog startet først utpå 1900-tallet, som følge av fraflytting og nedtrapping av landbruket. Det ble plantet en del gran i deler av verneforslaget på 1950–60 tallet, for eksempel ved Kalven sørøst på Austrøyna, og ved Polland, mellom Dåstøl og Åsnes.

Bjørkeskogen er for det meste yngre enn 50 år. Det meste er gjengroingsskog i en tidlig fase. Dette er en naturlig utvikling ved opphør av beite, og innebærer en snikende og vesentlig landskapsendring av stort omfang. Skogen har liten økonomisk betydning.

Reiseliv

Følgende reiselivsbedrifter finnes i området:

- Skipperhuset med overnatting og servering, Rasvåg
- Hidra Camping og Galleri
- Fedrenes Minne, museum
- Galleri Omland

Omfanget av utleie av hytter i verneforslaget er ikke kjent.

Friluftsliv

Dette kapittelet bygger på Flekkefjord kommunes kystzoneplan av 1992, Handlingsprogram for friluftsliv fra Fylkesmannen i Vest-Agder 1985, Arealforvaltningsprinsipper i Fylkesdelplan for idrett og friluftsliv, Vest-Agder fylkeskommune, (vedlegg 1 i fylkesdelplanen ble vedtatt i august 2001). Informasjon om dykkerlokaliteter er gitt av Erling Svendsen. Digitale data av stier baserer seg på materiale fra Flekkefjord kommune teknisk etat, bearbeidet av Fylkesmannen høsten 2001. Stiene mellom Kvellandsstronda og Fidsel, er gjennomgått av Torfinn Hageland.

Vår friluftslivstradisjon er kjennetegnet ved naturvennlig ferdsel og hensynsfull naturbruk for gode naturopplevelser. Det naturvennlige friluftslivet basert på den frie ferdselsretten i utmark utgjør en viktig del av vår identitet og kulturarv. Med økt fritid og bedret økonomi har friluftslivet vokst fram til en bred aktivitet med stor oppslutning i befolkningen.

Deler av det foreslåtte landskapsvernområdet er svært attraktivt for fotturer. Området er attraktivt for båtturer ut mot det åpne havet på fine dager.

Fritidsfiske utøves hele året, men har størst omfang i sommerhalvåret. Utviklingen de siste årene synes imidlertid å ha gått i retning av økt fritidsfiske vår og høst.

Rådyr og hare jaktes i store deler av området. Det pågår noe sjøfugljakt i området.

Flekkefjord Jeger og Fiskerforening leier retten til hjortevilt- og småviltjakt og et gammelt hus på Flekkefjord kommunes eiendom Polland gardsnummer 54/1 som ligger mellom sjøen og Nestjødn på Hidreheia, vest for Breiviga/Stø/Dåstøl. Alle som ønsker kan få jakte i området gjennom leie av jaktkort via foreningen.

Det er et svært rikt og attraktivt alge- og dyreliv i sjøområdene. Gode dykkerlokaliteter finnes blant annet under Kvalsberget nordvest på Vestrøyna, under Kjørsfjellet i Hidrasundet, under Napp vest i Hidrasundet, på Halsbåen vest for Hidrasundet og i Berefjord.

Offentlige friluftsområder

Et areal på 30 dekar på Husøyna utenfor Rasvåg, er det eneste offentlige friluftsområdet i verneforslaget. Det ble kjøpt av Flekkefjord kommune etter tilskudd fra staten i 1970. Her er satt opp en utedo og ei enkel brygge.

Merkede stier og gamle ferdselsveier

Det finnes mange gamle ferdselsveier, stier og merkede turveier i verneforslaget, jf vedlegg 2. Det er tilrettelagt en parkeringsplass for turfolk etter avtale med grunneierne i Rasvåg (bak Fedrenes minne) ved Itland og ved Fidsel.

Lokalitetsoversikt 8.

Viktige fot-turområder jf. vedlegg 7

- Hølen-Trolldalsvannet-Brendøyknuden, 206 moh, på Andabeløy
- Veisdal-Langeland-Langelandsfjellet, 290 moh, på Austrøyna, Hidra
- Nesodden ytterst i Rasvågen, sør for Rasvåg
- Lindåsen, Vestrøyna Hågåsen ved Kirkehamn Vestrøyna, Hidra
- Itland-Håland-Kjørsfjellet-Mønstremyr varden-Fidsel på Hidreheia nord for Hidrasundet. Deler av området gardsnummer 44/1,2,3,4 (Mønstremyr-Mønstremyr varden-Torsvannet) eies av Flekkefjord kommune.
- Skinan sørøst for Østebø i Åna-Sira
- Sandviga og Brufjellet sørvest for Roligheda i Åna-Sira

Trapp i poststien like overfor Kleppa, mot Litle Håland. Foto: Bjørn Vikøyr, Fylkesmannen

Et godt bevart jordeplehus på Dåtland. Foto: Torfinn Hageland

Egnede båtutfartsområder og havner for allmenheten jf. vedlegg 7

- Tarmeviga, Andabeløy øst
- Katteraubukta, Andabeløy, sørvest
- Skipsviga, Andabeløy, vest
- Langelandsstronda med Stormyra og Megåsviga Austrøyna øst
- Kalven med Lindeviga, Klubben og Bukseviga Austøyna sørøst
- Skjærgården i ytre Rasvågen (Øynevågen)
- Dragøyna (Håvåg), vest for Kirkehamn
- Skjærgården innerst i Grønaviga sørvest for Kirkehamn
- Prestøyna-Kådøyna-Brattøyna-området, nordvest for Kirkehamn
- Napp-Breiviga-området, vest i Hidrasundet
- Indre Berefjord, kysten Skadeknuden – Åna-Sira
- Tele-Omboviga, kysten Skadeknuden – Åna-Sira
- Sandviga og Brufjellet sørvest for Roligheda i Åna-Sira

4.6 Naturinngrep og forurensing

Det meste av verneforslaget er uberørt av tekniske inngrep fra nyere tid. Med tekniske inngrep menes blant annet av bygninger, brygger, moloer, broer, veier, bergverksdrift, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, fremføring av luft- og jordledninger, skilt, flaggstenger og sjikanøse stengsler.

Det er ingen bilveier eller nyere landbruksveier i verneforslaget.

Store tekniske inngrep

Kraftlinjer og -kabler

- Det går et luftspenn og to undersjøiske kabler på tvers av Hidrasundet, nord for Austrøyna, Hidra. Luftspennet kommer fra Itland med tilknytning over Bjørkåsen og Haugeland til Kvelland i øst og over Hålandsvannet i nordlig retning
- Et luftspenn mellom Hogstad og Åsnes går innom landskapsvernforslaget fra Foreåsen, vest for Dåstøl.

Bolighus, skolehuset på Kleppa og fritidsboliger

- Det er fraflyttede gardsanlegg med intakte bygninger på Kleppa, Li, Dåtland og Stø
- Det er et skolehus på Kleppa fra 1900.
- Det finnes ca 35 fritidsboliger og sjøboder i

100-metersonen langs sjøen i landskapsvernforslaget.

Kystverkets anlegg – fyrstasjoner

Det er fyrlykt på en holme mellom Hummerøyna og Nesodden, utenfor Rasvåg, på Rossøyna vest for Dragøyna og på Nappodden i Hidrasundet.

Fyret på Nappodden er ett av tre trefyr i Norge, hvorav kun to er i bruk. Det ble bygd i 1894 og ombygd til elektrisk drift i 1977.

Ei fyrlykt på Egdeholmen ytterst i Sirafjorden, blåste på havet 30. oktober 2000. Det er bygd ei ny lykt på fastlandet innenfor.

Det er to mindre lykter i sundet nord for Kolløyna, vest for Rasvåg og to lykter ved innseilinga til Sirafjorden.

Militære anlegg

Det er ingen militære anlegg i verneforslaget. Anlegget på Hågåsen ligger like utenfor verneforslaget.

Forurensing

Fiskeoppdrett utgjør hovedkilden til utslipp i sjøområdene som omfattes av vernforslaget. Dette omfatter utslipp av organisk stoff, næringssalter og kjemikalier som brukes for å hindre begroing og bekjempe lus med videre. Tettheten av fiskeoppdrettsanlegg er av de høyeste i landet, jf. avsnitt om havbruk i kapittel 4.5.

Fiskeoppdrettsanleggene innebærer noen steder lokal forurensing. Undersøkelser har ikke avdekket regionale forurensingseffekter som kan tilskrives oppdrettsvirksomheten.

Det er ingen andre store forurensingskilder i verneforslaget.

Området kan være påvirket av utslipp fra følgende avløpsanlegg som har utslipp til sjøen mindre enn to kilometer fra verneforslaget: Andabeløy, Rasvåg, Kirkehamn, Eie, Erikstemmen (fyllplass med komposteringsanlegg) Abelnos og Åna-Sira.

I tillegg tilføres området deler av industri- og kloakkutslipp fra Flekkefjord by og omegn.

Kysten av Vest-Agder tilføres langtransporterte forurensninger via luft og sjø, og forurensinger fra Lista.

Miljøtilstand

Området har god vannutskiftning og vanligvis svært god vannkvalitet, uten begrensninger med hensyn til badevannskvalitet.

Området synes lite forurenset av lokale utslipp. Eventuelle ulemper vil være begrenset til helt lokale forhold rundt utslippskildene.

Hellevågen på Hidra, en liten fjord med trangt innløp, ytterst mot storhavet – et frodig og landskap i kontrast til de glattvaskede svaberg utenfor. Foto: Jørn Johnsrud

Utsikt fra stien mellom Kjørsfjellet og Kleppa. Foto: Torfinn Hageland.

Arealer i Ytre kystsone Flekkefjord som er mer enn en kilometer fra større tekniske inngrep.

Det er registrert en signifikant økning i næringssaltinnholdet i kyststrømmen, og et økt oksygenforbruk i terskelbassengene, siden 1970.

Kyststrekningen har flere ganger vært utsatt for skadevirkninger av langtransporterte forekomster av giftige alger, som har gitt fiske- og bunndyrdød. Det er ikke utført undersøkelser som har hatt som formål å klarlegge forurensingens påvirkning av biologisk mangfold. I de undersøkelser som er gjennomført ut fra andre formål, er det ikke påvist at den biologiske tilstanden er dårligere enn i kystområdene lenger øst eller at utslipp fra oppdrettsnæringen har redusert det biologiske mangfoldet.

Miljøgifter

Vi har ikke grunnlag for å si at det finnes miljøgifter av lokal opprinnelse i verneforslaget.

Rester etter tjæreholdig stoff som har vært brukt til vedlikehold av treskip før 1950, kan finnes der det tidligere var småskipsverft.

Oppdrettsmerder behandles med kobberholdig antigroe-middel. Rester av dette kan sedimentere på bunnen under anlegget. Vi har ikke grunnlag for å anta at dette medfører en for høy belastning i området.

4.7 Områder vernet etter naturvernloven eller kulturminneloven

Det ligger ingen områder vernet etter naturvernloven eller fredede fyr i landskapsverneforslaget.

Kjente oldfunn og fornminner (kulturminner fra før 1537) er presentert i kapittel 4.4.

4.8 Dagens arealbruk

Arealdisponering i kommunedelplanen for kystsonen

Landbruks-, natur- og friluftsområder (LNF)

Med to unntak nevnt i neste kapittel, har landarealene i verneforslaget status som landbruks-, natur- og friluftsområde i kystsoneplanen fra 1992. Dette innebærer at plan- og bygningslovens bestemmelser om forbud mot bygging i 100-meters beltet langs sjøen og forbud mot fradeling av tomter for oppføring av boliger og hytter, gjelder.

For ordinære LNF-områder gjelder blant annet følgende utfyllende bestemmelser:

- Innenfor landbruks-, natur- og friluftsområdene er oppføring av spredt bolig og fritidsbebyggelse tillatt³. Fradeling/bygging som omfatter to eller flere enheter skal skje etter bebyggelsesplan.
- Hytter skal plasseres slik at de ikke er til hinder eller ulempe for allmen ferdsel på stier og turveier.

Kystsoneplankartet har følgende spesielle kategorier for LNF-områder som blir videreført i ny kystsoneplan, jf verneplanens vedlegg 4 og temakartet i vedlegg 7:

- Områder av særlig stor betydning for friluftslivet, 14 områder i landskapsvernforlaget
- Områder der oppføring av ny/utvidelse av eksisterende fritidsbebyggelse ikke er tillatt av hensyn til friluftsliv og landskap, syv områder i landskapsvernforlaget.
- Områder der oppføring av ny/utvidelse av eksisterende fritidsbebyggelse ikke er tillatt av hensyn til naturverninteressene, fire områder i landskapsvernforlaget.
- Nedslagsfelt rundt vannkilde. Oppføring av ny/utvidelse av eksisterende fritidsbebyggelse er ikke tillatt. Gjelder kun Ytebøvannet i landskapsvernforlaget.

Det er liten tradisjon for kommunal arealplanlegging i form av juridisk bindende planer for arealbruk på sjøoverflaten. Viktige fiskeplasser, gyte- og oppvekstområder, trålfelt, eksisterende og framtidige fiskeoppdrettsanlegg er vist, men ikke gitt noe juridisk vern i forslag til ny kystsoneplan.

Kystsoneplankartet har følgende retningsgivende områdekategorier for særskilt bruk eller vern av sjø og vassdrag som berører verneforlaget, jf verneplanens vedlegg 5 og temakartet i vedlegg 7:

Friluftsliv

- Områder av særlig stor betydning for friluftslivet (sjøområder i tilknytning til 14 landområder av særlig stor betydning for friluftslivet som nevnt over).

Havbruk

- Eksisterende lokaliteter for fiskeoppdrett: Mannurodden, Breilibukta og Skiptingsdalen.
- Framtidige lokaliteter for fiskeoppdrett: Tarmevigodden, Djupeviga, Bukseviga, Prestøyna og nordvest for Holmen i Berefjord.

Kommunen vil etter forslag fra Fiskeridirektoratet, region Skagerrakkysten av 21. desember 2000, legge inn følgende sonering av sjøarealene som retningslinje i forslag til ny kystsoneplan:

- *Kjerneområde for oppdrett av laks og ørret.* Omfatter Stronds fjorden innenfor Katteraua/ Indre Kalvekilen, Hidrasundet øst for Napp/ Kvalsberget og ytre deler av Fedafjorden/ Stolsfjorden ut til Myskeskjera, øst for Andabeløy.
- *Områder for dyrking av skjell/skalldyr.* Omfatter søndre del av Andabeløy og Hidra, sør for Dragøyna, og kysten vest for Skadeknuden)
- *Konfliktområde mellom havbruksinteresser, friluftsliv og verneinteresser.* Omfatter vestre del av Hidrasundet mellom Kvalsberget/Napp og Dragøyna/Skadeknuden.

Sonene vil ikke være juridisk bindende. Kommunens plan- og bygningslovbehandling av havbrukssøknader vil fortsette som i dag, i form av en høringsuttalelse.

Områder som kan tas inn som byggeområder i ny kystsoneplan

Fortetting i enkelte områder i kystsonen ble drøftet i møte mellom ordfører og fylkesmannens miljøvern avdeling 31. august 2001. Fylkesmannen aksepterte kommunens ønske om å legge ut som byggeområde med krav om plan (reguleringsplan) i regi av kommunen, nærmere avgrensede områder i Stø og Tele, jf vedlegg 6 og 8 og temakartet i vedlegg 7. Dette innebærer at verneplanen ikke er til hinder for at Flekkefjord kan vedta planer for fortetting av hytter og sikring av arealer for naturvern- og friluftsliv, og rett til tilrettelegging for allmenheten i områdene Stø og Tele etter følgende retningslinjer:

- Prosessen skal styres av kommunen og ivareta allmene naturvern- og friluftslivsinteresser i området.
- Planen skal omfatte bygge-, naturvern- og friområder, og konkretisere aktuelle tilretteleggingstiltak. Viktige friluftslivsarealer og allmenhetens tilgang til Stø og Tele bør sikres gjennom tinglyst avtale som gir adgang til tilrettelegging av atkomst for besøkende.
- Hyttebygging skal skje lenger enn 50 meter fra sti/gammel ferdselsvei, sjø, vassdrag, friluftslivsområde, arealer med verdi for biologisk mangfold (vilt, naturtype, sårbare og truede arter).
- Havstranda (ut til 50 meter fra land, seks meters dyp), beite-/slåtteenga og bekken i Stø bør legges ut som naturvernområde med bygge-, grave- og mudringsforbud. Planen bør angi konkrete retningslinjer for skjøtsel av naturvernområdet.

³ Denne bestemmelsen er i strid med plan- og bygningsloven.

- Ei lita ilandstigningsbrygge for allmenheten bør anlegges i bukt sørøst for Stø.
- Det forutsettes at areal for friluftsliv avtales i Telebukta. Det bør anlegges ei enkel ilandstigningsbrygge for allmenheten innenfor byggeområdet.

Forholdet mellom forslag til landskapsvern og rullert kystsoneplan

Landskapsvern etter naturvernloven kommer i tillegg til kystsoneplanen og er ikke ment å erstatte denne. Grensen for forslaget til landskapsvern vises som «forslag til landskapsvern etter naturvernloven» på forslag til rullert kystsoneplan.

Rullering av kystsoneplanen har pågått parallellt med verneplanarbeidet. Planen består av tre plankart: Andabeløy, Hidra og Hidreheia. Planen har vært behandlet i kommunens planutvalg (formannskapet) ved flere anledninger siden 1999 og har vært til høring/offentlig ettersyn i 1999 og 2002.

Etter et vernevedtak vil kystsoneplanen håndtere blant annet helårsboliger, de fleste arealer med fritidsboliger, eksisterende reguleringsplaner, og intensivt drevne kulturlandskap, da disse ligger utenfor landskapsvernforslaget.

Plan- og bygningsloven gjelder fullt ut i et framtidig landskapsvernområde. Det innebærer at byggevirkosomhet, tiltak og installasjoner må være i tråd med og avklart i forhold til plan- og bygningsloven, kystsoneplanen og landskapsvernforskriften. Det er på vilkår tatt inn i forslag til verneforskrift at plan (reguleringsplan) for fortetting kan fremmes i Stø og Tele jf vedlegg 6 og 8. Dette innebærer at landskapsvernet, etter gjeldende lovverk kan bli opphevet, jf forslag til verneforskrift § 3 punkt 1.3 k.

4.9 Eiendomsforhold

Det meste av landarealet i verneforslaget er i privat eie. Til sammen ca 250 bruksnummer med ca 320 hjemmelshavere er berørt. Flekkefjord kommunes eiendommer på Våge (friorråde på Husøyna), Langeland, Mønstremyr og Polland inngår i verneforslaget. Følgende eiendommer er berørt ifølge digitalt eiendomskart jf. økonomisk kartverk bladnr: AR 6-2, 7-1/2/3/4, AS 5-2, 6-1/2/3/4, 7-1/3/4, AT 5-1/2, 1/3/4, 7-3:

Våge	2/1, 2, 3, 4, 5, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 22, 28, 29, 30, 36 (Flekkefjord kommune eier nr 29, 30 – Husøyna)
Sæle	3/1, 2, 5, 6, 7, 8, 13
Kjellnes	4/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Ytre Ulland	5/1, 5, 6, 7, 8, 9
Øvre Ulland	6/1, 2, 4, 5
Ysthus	9/1, 2, 3, 6, 11
Østre Fidja	10/1, 2, 3, 10, 11
Vestre Fidja	11/2, 4, 5, 6, 7, 13, 15, 24, 25, 66
Festevoll	12/ 1, 2, 3, 54 (Prestøyna)
Kjøyda	14/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13 (Brattøyna)
Kåda	15/1, 2, 4, 5
Hummerås	26/1, 5, 6, 7, 10, 13, 14, 16, 18, 20, 28, 32, 33, 78, 79, 95, 96, 97, 106, 146, 227
Kalven	27/1, 2, 3, 4, 5, 6
Langeland	28/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (Flekkefjord kommune eier nr 1,2,3,7)
Langelandsstronda	29/1, 5, 6, 7
Abelnes	32/6, 25
Kvelland	33/1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 20, 23, 24, 25, 27, 31, 35
Haugeland	34/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Itland	35/1, 2, 3, 5
Håland	36/1, 2, 3, 4, 5
Litle Håland	37/1, 2
Bekkedal	38/1
Botna	39/1
Li	40/1, 2, 3, 4, 5
Ytre Kleppa	41/1, 2
Indre Kleppa	42/1, 2, 3, 4
Dåtland	43/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 (inkludert Napp og Kjellemyr)
Mønstremyr	44/1, 2 (Flekkefjord kommune)
Fidsel	45/2, 3, 4, 5
Hogstad	51/1, 2, 6, 7, 8
Dåstøl	52/1, 2, 3, 4
Stø	53/1, 9
Polland	54/1, 2, 6, 7, 10, 12, 13, 18, 24 (Flekkefjord kommune eier nr 1)
Håskog	56/1
Vatland	57/1, 2, 3
Skarpenes	58/1, 2, 3, 4, 5
Midtbø	59/1, 4, 8, 9, 14, 36
Østebø	60/2, 3, 7, 11, 15, 18, 22, 26, 27, 51, 89
Eikeland	62/2
Andabeløy:	109/1, 2, 5, 12, 15, 17, 20, 25, 26, 31, 32, 45, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 67, 76, 89, 93

5. Vernekriterier

Forslaget til Ytre kystzone Flekkefjord landskapsvernområde tar utgangspunkt i vernekriteriene som er framhevet i «*Landsplanen for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge*», jf St. meld. 62 (1991–92). Statens Naturvernråd og Miljøverndepartementet presiserer at et mål for landsplanen er å verne et mest mulig representativt utvalg av norske naturtyper, jf naturgeografisk regioninndeling av Norden (Nordisk ministerråd 1977, 1984).

Gjennom internasjonale avtaler har Norge et spesielt ansvar for å ta vare på unike og sjeldne naturtyper og arter som kun finnes i vårt land, eller har hovedutbredelse her som for eksempel fjord- og kystområdene våre. Kystsonen har til nå vært dårlig representert i vernesammenheng i Norge sammenlignet med fjellområdene. Samtidig er kystsonen viktig i næringssammenheng, for bosetting, rekreasjon og annen bruk, jf St. meld. nr. 43 (1998–99) omtalt i kapittel 2.1. Vern av områder langs kysten er viktig for å imøtekomme økt press på kystsonen i framtida.

Nedenfor følger en beskrivelse av aktuelle vernekriterier for forslaget til Ytre kystzone Flekkefjord landskapsvernområde.

5.1 Naturgeografisk representativitet

Nordisk Ministerråd har utarbeidet et forslag til en naturgeografisk regioninndeling av Norden som bygger på geologiske, klimatiske, plantegeografiske og landskapsmessige kriterier (Nordisk ministerråd, 1977). Norden er delt inn i 75 hovedregioner som igjen er delt inn i underregioner. Norge omfattes av 29 hovedregioner og 73 underregioner. For naturvernarbeidet i Norge er det et langsiktig mål at det skal sikres større representative naturområder i alle de 73 underregionene der dette er mulig, ut fra hensynet til et krav om urørt eller tilnærmet urørt natur.

Ytre kystzone Flekkefjord representerer den vestligste delen av Vest-Agders kystland (naturgeografisk region 15b) og Sørlandets eikeskogsregion (naturgeografisk region 16).

Vest-Agders kystland

De sørlige delene av Hydra og Andabeløy utgjør den vestlige delen av en naturgeografisk region kalt Lynghei og kystskogsområdene langs svenske vestkysten og norske sørkysten, underregion *Vest-Agders kystland* (Nordisk ministerråd, 1995). Underregionen beskrives som relativt skogfattig, tendens til lyngheier, innslag av varmekjær lauvskog på lune lokaliteter, med store flate eller svakt hellende nedbørsmyrer i vest. Tallrike små myrer med næringsfattige (oligo- og dystrofe) vann nærmest kysten.

Sørlandets eikeskogsregion

Hidreheia og de nordlige partiene av Hydra og Andabeløy utgjør den sørvestlige delen av *Sørlandets eikeskogsregion* som er et belte med varmekjær lauvskog, innenfor kystlandet, som strekker seg fra Flekkefjord i vest til Lillesand i øst. Regionen beskrives ved at eikeskog preger landskapet med innslag av furuskog på rabbene og innslag av annen type edellauvskog, med et stort innslag av frostømfintlige og varmekjære arter på gunstige plasser.

5.2 Andre regiontyper

Landskapsmessig plassering

Andabeløy, Hydra og Hidreheia/Åna-Sira representerer overgangen mellom *Heibygdene i Dalane og Jæren*, underregion *Dalane* og *Skagerrakkysten*, underregion *Lyngdalsfjordane*, jf Norsk institutt for jord og skogkartlegging sin inndeling av landskapsregioner i Norge, 1993.

Vestrøyna og Hidreheia utgjør sørøstre del av *Heibygdene i Dalane og Jæren*, underregion *Dalane*. Karakteristiske trekk ved regionen er åpent heilandskap, med nakent kollete terreng og bratte skråninger ned mot sjø/vann.

Andabeløy og Austrøyna utgjør vestre del av *Skagerrakkysten*, underregion *Lyngdalsfjordane*. Typiske trekk er at den lave skjærgårdskysten går over i en bratt bergkyst.

Klokkesøte er en sjelden plante som vokser i fuktige lyngheier. Hidreheia – Åna-Sira er et kjerneområde for klokkesøte i Norge. Foto: Jørn Johnsrud

Vegetasjonsmessig plassering

Andabeløy, Hidra og Hidreheia/Åna-Sira utgjør den vestligste delen av den tempererte lauvskogsonen (nemoral sone) i Norge, som kjennetegnes av eikeskoger og et stort innslag av frostømfintlige og varmekrevende arter, jf Statens kartverk sin inndeling i vegetasjonsregioner i Nasjonalatlas for Norge 1996/1998. Den er en nordlig utløper av en sone som dekker Danmark og store deler av Mellom-Europa. I Norge dekker den kun et smalt belte på Sørlandet, fra Flekkefjord til Arendal.

Andabeløy, Hidra og Hidreheia/Åna-Sira ligger i den sørøstre del av den sterkt oseaniske vegetasjons-seksjonen i Norge, som kjennetegnes av åpen kystlynghei og stort innslag av vestlige plantearter som er avhengig av høy luftfuktighet.

Andabeløy, Hidra og Hidreheia representerer den vestligste delen av Kystseksjonens lavlandsbelte, Sørlandstypen (vegetasjonsregion), som er kjennetegnet ved at røsslynghei og myr dominerer med innslag av skog med furu, bjørk og svartor.

Bestander av hassel, eik og andre varmekjære arter forekommer. Velutviklet edellauvskog mangler.

5.3 Andre vernekriterier

Planteliv

Ved vern av større naturområder er det viktig å sikre hele variasjonsbredden av representative plantesamfunn. Det er også en sentral oppgave å ta vare på den floristiske variasjonen i området, både de typiske og de sjeldne planteartene. Flere plantearter knyttet til kystlynghei er avhengig av bruk eller skjøtsel. Det er viktig å ta vare på variasjonen i lyngheilandskapet. Innenfor verneforslaget finnes både tørr, rein røsslynghei og grasurterik lynghei. Havstrand og strandenger med tilhørende plantearter og med varierende preg av fuglegjødsling, er andre viktige naturtyper i kystsonen.

Gammel og velutviklet kystfuruskog er sjelden på Agder, der det meste har vært skogfritt fram til

nyere tid. Gammel kystfuruskog er voksested for en rekke truede og sårbare lav- og sopparter.

Dyreliv

Viltloven og Bernkonvensjonen pålegger forvaltningen å påse at det tas hensyn til viltets leveområder og å sikre truede livsmiljøer. De truede artene er knyttet til forskjellige naturtyper blant annet gammel og rik skog, og områder med langvarig og skånsom kulturpåvirkning. En viktig utfordring er å hindre fragmentering av store sammenhengende naturområder.

Kulturminner

Det er en nasjonal oppgave og et klart motiv for verneplanen å verne landskapet rundt kulturmin-

ner⁴, kulturmiljøer og kulturlandskap med deres egenart og variasjon som ledd i en samlet miljø- og ressursforvaltning. Det skal sikres et bredest mulig utvalg av kulturminner knyttet til ulike tidsepoker, utviklingstrinn, kulturer, lokalsamfunn og forskjellige sosiale gruppers historie. Områder og miljøer av nasjonal betydning som krever spesielt vern, skal utpekes.

Friluftsliv

Å kunne tilby framtidige generasjoner større sammenhengende naturområder med høy grad av urørthet i forhold til større tekniske inngrep og som representerer de fleste av Norges varierte landskaps- og naturtyper, er et viktig motiv for å verne større naturområder.

Prestøyna byr på åpne kystheier med spennende kulturhistorie og den lune Kjerringviga, inn mot Kjøydevågen på Hidra. Foto: Jørn Johnsrud

4 Kulturminneloven freder selve kulturminnet, men verner ikke landskapet omkring.

6. Interessemotsetninger og konsekvenser

6.1 Landbruk og skjøtsel av kultur-landskapet

Kystlynghei er den mest karakteristiske naturtypen i verneforslaget. Naturtypen og det spesielle biologiske mangfoldet som hører naturlig til her, er et resultat av avskoging, husdyrbeiting og lyngsviing i flere tusen år. De siste 100 år har kystlandskapet med økende hastighet, særlig etter 1950, endret karakter. Gjengroing endrer det åpne landskapet og truer det kulturbetingede plante- og dyrelivet.

Strandenger, kystlyngheier, slåtteenger og naturbeitemarker er viktige for biologisk mangfold. Det er viktig å stimulere til opprettholdelse av tradisjonelt landbruk i deler av området for å bevare disse naturtypene som er med på å gi området dets særpreg.

Det finnes lite skog av næringsmessig interesse i verneforslaget. Deler av skogen kan ha verdi for vedhogst.

Landskapsvern er normalt ikke til hinder for tradisjonelt jord- og skogbruk, jf forslaget til verneforskrift § 3 punkt 1.2 a, c, d, e, g, 1.3 d, h, 2.2 og 2.3.

Det er langt på vei sammenfall mellom landbruksinteressene slik det har vært drevet fram til i dag og landskapsvern, i ønsket om å opprettholde kulturlandskapet. Eventuell veibygging vil som regel være uheldig for landskapet.

Landskapsvernområdet kan bli en viktig del av grunnlaget for gardsturisme ved at det gir gode muligheter for friluftsliv. Etablering av bygninger og anlegg som ledd i gardsturisme skal normalt skje i nær tilknytning til garder i drift og vil derfor komme utenfor verneforslaget. Eventuelle bygninger og anlegg i landskapsverneforslaget vil som regel være uheldig for landskapet

6.2 Havbruk og havbeite

Havbruk drives på ulike måter, som i ulik grad påvirker miljøet. Det må vurderes nøye hvilket restriksjonsnivå som er nødvendig for å ivareta formålet med landskapsvern.

Et havbruksanlegg kan påvirke landskapet på en vesentlig måte avhengig av landskapets utforming

og grad av øvrig påvirkning. Et anlegg vil virke mer dominerende og forstyrrende i et uberørt landskap enn i et landskap som allerede er merkbart påvirket av brygger, bebyggelse og veier. Et anlegg vil virke mer dominerende i et intimt skjærgårds- eller småfjordlandskap enn i en stor og åpen fjord.

Verneforslaget gir rom for videreføring av drift på eksisterende lokaliteter, jf forslaget til verneforskrift § 3 punkt 1.2 a, b og k.

Nye havbruksanlegg og -lokaliteter vil måtte søke dispensasjon fra landskapsverneforskriften og bli underlagt en særskilt behandling, jf forslaget til verneforskrift § 3 punkt 1.3 i. Et anlegg skal vurderes opp mot urørthetspreget i det aktuelle området og om de aktuelle innretningene er egnet til å vesentlig forstyrre landskapsbildet, være til ulempe for friluftsliv eller biologisk mangfold. Anlegg som forutsetter bygningsmasse og installasjoner på land, vil som regel stride mot verneformålet, og bør ikke få dispensasjon. Det skal legges særlig vekt på om etablering og drift kan skje uten fast bygningsmasse eller andre ruvende anlegg på sjøoverflaten. Det er kun verneformålet og hjemmelsgrunnlaget for opprettelsen av landskapsvernområdet som skal legges til grunn.

Skjærgården mellom Rasvåg og Stø er sjelden. Store deler framstår som et sammenhengende uberørt landskap som er svært sårbart for anlegg og installasjoner. Et fiskeoppdrettsanlegg vil være i strid med landskapsvern i dette området.

Fiskeoppdrett bør tas opp som et tema i en forvaltningsplan. Det foreslås etablert en bruksone der det etter dispensasjon kan drives fiskeoppdrett, for å avklare rammer i forhold til næringen, jf kapittel 9.1.

6.3 Jakt, fiske, fangst og friluftsliv

Landskapsvern sikrer grunnlaget for langsiktig bruk av naturen til jakt, fiske, fangst og annet friluftsliv.

Friluftsliv er en positiv aktivitet, men kan føre til konflikter i forhold til lokale interesser, og ulemper for landskapet og naturmiljøet i form av slitasje og forstyrrelser. På enkelte populære friluftsområder og i spesielt sårbare områder kan det være nød-

vendig med enkle tiltak for å minimere problemer som følge av ferdsel. Erfaringer viser at planmessig tilrettelegging ved restaurering av gamle ferdselsveier, merking av stier og turveier, oppsetting av utedoer og søppeldunker, og etablering av bålplasser på egnede steder, reduserer slitasje- og avfallsproblemer, og forhindrer en forringelse av natur- og opplevelseskvaliteter. Forholdet til friluftsliv er berørt i forslaget til verneforskrift, jf blant annet § 3 punkt 1.2 a, h, i, j, 1.3 e, f, 3.1, 4, 5 og 6.

Enkelte steder kan det være ønskelig å minske de fysiske barrierene for friluftsliv ved å etablere nye stier og turveier, bygge ei enkel ilandstigningsbrygge og etablere fortøyningsringer. En hovedregel for tilretteleggingstiltak for friluftsliv i et landskapsvernområde, er at det skjer på en naturvennlig og skånsom måte. En utedo og ei brygge kan bli dominerende og uheldig. Hensynet til dyre- og plantelivet kan tilsi at et området ikke bør legges til rette for økt friluftsliv.

Verneforslaget er ikke til hinder for å sikre områder for båtutfart og annet friluftsliv ved servituttavtale (tinglyst varig avtale) eller på annen måte. Spørsmål om tilrettelegging må avklares i forhold til verneforskriften, jf forslaget til verneforskrift § 3 punkt 1.2 i og 1.3 e, f.

Laushunder kan forstyrre og være til ulempe for folk, husdyr og vilt, og vanskeliggjøre opprettholdelse av tradisjonell beiting. Hundefører skal alltid ha kontroll på hunden. I tillegg skal hunden holdes i bånd fra 1. april til 30. september, jf viltloven og politivedtekter for Flekkefjord kommune. Verneforslaget innebærer ingen skjerping av båndtvangsreglene. Det vil være en utfordring for oppsynet i et framtidig verneområde, å påse at gjeldende bestemmelser blir overholdt.

Vannskuterkjøring kan kun skje i områder som er regulert til formålet, jf lov om fritids- og småbåter av 26.06.98 med endringer av 01.01.01. Dette innebærer at det ikke er tillatt i de områder som omfattes av verneforslaget.

6.4 Fritidsbebyggelse, sjøboder og brygger

Stortinget har presisert at landarealene langs sjøen har nasjonal verdi for friluftsliv og landskap, og har tatt inn i plan- og bygningsloven et generelt byggeforbud langs sjøen. All byggevirksomhet inkludert sjøboder, er forbudt i 100-metersbeltet. Bygging kan kun skje med hjemmel i reguleringsplan eller etter dispensasjon fra plan- og bygningsloven § 7, jf §§ 17–2, 81 og 93. Dispensasjon med hjemmel i plan- og bygningsloven kan kun gis når det foreligger særlige grunner. Fritidsbebyggelse med videre kan vedlikeholdes som før, jf forslaget til verneforskrift § 3 punkt 1.2 a.

Byggepresset i strandsonen er meget stort og er den største trusselen mot bevaring av natur- og kulturlandskapet på Agderkysten. En fritidsbolig, sjøbod eller brygge vil som regel bli et betydelig og dominerende element i landskapet, og vil derfor ikke bli tillatt. Det bør foreligge ekstraordinære grunner før det gis dispensasjon fra byggeforbudet i et framtidig landskapsvernområde. Bygg som endrer landskapets art eller karakter, eller på annen måte er i strid med verneformålet, kan ikke tillates. Det vil bli lagt stor vekt på i hvilken grad området er preget av urørthet, og landskapets tålegrense for inngrep. Ved vurdering av om et tilbygg eller en fasadeendring rammes av byggeforbudet etter verneforskriften, vil det bli gjort en nøye konkret vurdering i det enkelte tilfelle, jf forslag til verneforskrift §3 punkt 1.3 b. Forskrifter etter naturvernloven kommer i tillegg til andre lover og forskrifter, og går vanligvis foran disse dersom det er motstrid mellom bestemmelsene. Søknader om bygg og anlegg i et framtidig landskapsvernområde må først behandles etter bestemmelsene i plan- og bygningsloven, før det behandles etter bestemmelsene i landskapsvernforskriften, jf arbeidet med rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområder i Vest- og Aust-Agder omtalt i kapittel 4.1.

7. Valg av verneform

I forbindelse med høringen av Ny landsplan for nasjonalparker i 1987 var det samstemmighet mellom Statens Naturvernråd, Vest-Agder Fylkesfriluftsnemnd, Vest-Agder Fylkeskommune, Fylkesmannen i Vest-Agder og Miljøverndepartementet om å foreslå opprettelsen av et landskapsvern-område etter naturvernloven i Ytre kystsone Flekkefjord, jf Stortingsmelding nr 62 (1991–92). Flekkefjord kommune, Fylkeskommunen og Fylkesmannen satte fokus på at kommuneplanarbeidet og en kystsoneplan etter plan- og bygningsloven, var egnet til å avklare viktige sider av arealbruken. Fylkesfriluftsnemnda og Fylkesmannen mente landskapsvern og kystsoneplanlegging burde suppleres med statlig/kommunalt erverv av grunn eller servitutttavtaler som for eksempel skjærgårdspark, for å sikre arealer og muligheter for naturvennlig tilrettelegging for viktige friluftssinteresser i området. Miljøverndepartementet anbefalte en kombinasjon av naturvernloven (landskapsvern) og plan- og bygningsloven for å regulere arealbruken i Ytre kystsone Flekkefjord.

Fylkesmannen og referansegruppen for landskapsvernarbeidet, har hele tiden arbeidet med sikte på landskapsvern etter naturvernloven kombinert med en rullert kystsoneplan. Hovedhensikten med å foreslå landskapsvern, er å bevare landskapskvalitetene i et større sammenhengende område. Dette skal blant annet skje ved at negative effekter av ethvert inngrep/aktivitet/installasjon av noen størrelse, blir vurdert i en overordnet og helhetlig sammenheng der hensynet til landskapet går foran andre interesser.

Landskapsvern-område etter naturvernloven

Formålet med opprettelsen av landskapsvern-områder er formulert i naturvernloven § 5:

For å bevare egenartet eller vakkert natur- eller kulturlandskap, kan arealer legges ut som landskapsvern-område. I landskapsvern-område må det ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses for å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig.

Hovedformålet med landskapsvern er å bevare helheten i landskapet. Landskapsvern-område er den formen for områdevern som legger minst restriksjoner på bruken av området. Verneformen kan brukes i områder med stor grad av kulturpåvirkning og for å ivareta helheten i arealer der det finnes en mosaikk av kulturpåvirkede og mer uberørte områder. Landskapsvern er godt egnet til bruk i store naturområder som delvis består av kulturlandskap der det er ønskelig å videreføre beitedrift og lyngsviing for å bevare et åpent landskap og et kulturbetinget biologisk mangfold.

Plante- og dyrelivet er i utgangspunktet ikke særskilt fredet i landskapsvern-områder. Dersom vegetasjon som for eksempel skog, utgjør et viktig element i landskapet, kan vern av skogen inngå i verneformålet. Dersom det er spesielle verdier knyttet til planter eller dyr, kan en kombinere landskapsvernet med artsfredning i medhold av naturvernloven §13 eller §14. Verneforskriften vil da inneholde nødvendige restriksjoner som sikrer den aktuelle arten mot skade eller ødeleggelse av leve-området. Plante- og dyrelivsfredning er ikke tatt inn i forslaget til landskapsvern-område for Ytre kystsone Flekkefjord.

Dersom det blir vurdert som nødvendig for å ta vare på plante- og dyrelivet, kan Direktoratet for Naturforvaltning legge ned forbud mot ferdsel i et landskapsvern-område i hele eller deler av året med hjemmel i naturvernloven §22. Bestemmelsen gjelder ikke ferdsel som skjer i politi-, brannvern-, ambulanse- eller sikringsøyemed.

8. Forslag til forskrift for Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63, § 5 og § 6, jf §§ 21, 22 og 23, er det ved kongelig resolusjon av truffet vedtak om opprettelse av Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde.

§ 1 Avgrensing

Landskapsvernområdet dekker et areal på 54 km², fordelt med ca 38,5 km² landareal inkludert ferskvann og ca 14,5 km² sjøareal. Vernet omfatter landarealet ned til laveste sjøvannstand og sjøoverflaten, ikke vannmassene og sjøbunnen.

Landskapsvernområdet berører følgende gardsnummer/bruksnummer:

2/1, 2, 3, 4, 5, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 22, 28, 29, 30, 36 - 3/1, 2, 5, 6, 7, 8, 13 - 4/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 - 5/1, 5, 6, 7, 8, 9 - 6/1, 2, 4, 5 - 9/1, 2, 3, 6, 11 - 10/1, 2, 3, 10, 11 - 11/2, 4, 5, 6, 7, 13, 15, 24, 25, 66 - 12/ 1, 2, 3, 54 - 14/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13 - 15/1, 2, 4, 5 - 26/1, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 16, 18, 20, 28, 32, 33, 78, 79, 95, 96, 97, 106, 146, 227 - 27/1, 2, 3, 4, 5, 6 - 28/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 - 29/1, 5, 6, 7 - 32/6, 25 - 33/1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 20, 23, 24, 25, 27, 31, 35 - 34/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 - 35/1, 2, 3, 5 - 36/1, 2, 3, 4, 5 - 37/1, 2 - 38/1 - 39/1 - 40/1, 2, 3, 4, 5 - 41/1, 2 - 42/1, 2, 3, 4 - 43/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 - 44/1, 2 - 45/2, 3, 4, 5 - 51/1, 2, 6, 7, 8 - 52/1, 2, 3, 4 - 53/1, 9 - 54/1, 2, 6, 7, 10, 12, 13, 18, 24 - 56/1 - 57/1, 2, 3 - 58/1, 2, 3, 4, 5 - 59/1, 4, 8, 9, 14, 36 - 60/2, 3, 7, 11, 15, 18, 22, 26, 27, 51, 89 - 62/2 - 109/1, 2, 5, 12, 15, 17, 20, 25, 26, 31, 32, 45, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 67, 76, 89, 93

Grensene for landskapsvernområdet framgår av vedlagte kart i målestokk 1:40.000 datert Miljøverndepartementet, xx.xx.200x.

De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene i grensen skal koordinatfestes.

Kartet og verneforskriftene skal oppbevares i Flekkefjord kommune, hos Fylkesmannen i Vest-Agder, i Direktoratet for Naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2 Formål

Formålet med vernet er å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere kulturminner.

§ 3 Vernebestemmelser

1. Landskapet

Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep og tiltak som oppføring, ombygging og riving av bygninger, brygger, moloer, broer og andre anlegg, veibygging, bergverksdrift, graving, påfylling av masse, boring og sprenging, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, planting, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, oppsetting av skilt, flaggstenger og sjikanøse stengsler, merking av turveier og stier, opplag av båter, utplassering av havbruksanlegg, husbåter og andre flytende innretninger. Opplistingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig.

1.2 Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for:

- a. Vedlikehold av bygninger, veier, brygger, vannkummer, vannledninger, kloakk-anlegg, grøfteløp, sjømerker, lykter, havbruksanlegg og andre eksisterende anlegg. Vedlikehold av grøfteløp som ikke har vært holdt åpne på 30 år, krever tillatelse etter forskrift om nydyrking.
- b. Havbeitevirksomhet uten faste installasjoner over vann, i medhold av lov om havbeite.
- c. Tradisjonelt landbruk på eksisterende og tidligere utnyttede landbruksarealer.
- d. Nødvendig gjerding og vedlikehold av gjerder for husdyrhold, herunder anlegg av sanketrøer.
- e. Anleggelse av nye vannkummer og vannledninger innenfor tradisjonell husdyrdrift, etter at forvaltningsmyndigheten er varslet.
- f. Opplag av båt på eksisterende plass til eget bruk, for grunneier eller den han gir tillatelse.
- g. Utøvelse av eksisterende rettighet til sanking, ilandføring og tørking av tang og tare.
- h. Samling og uttak av drivved.
- i. Vedlikehold av gamle ferdselsveier med oppmuring, trapper og rekkverk, samt turveier og stier med veivisere og skilt, som var i bruk på vernetidspunktet.
- j. Restaurering av kulturminner i samsvar med forvaltningsplan.
- k. Drift av havbruksanlegg på lokaliteter som på vernetidspunktet hadde konsesjon.

1.3 Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a. Riving av bygning.
- b. Tilbygg til eksisterende bygning.
- c. Gjenoppføring av bygning som går tapt ved brann eller naturskade.
- d. Nydyrking og framføring av jordbruksvei.
- e. Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv i samsvar med forvaltningsplan.
- f. Opparbeiding og merking av tursti og annen naturvennlig tilrettelegging som ikke inngår i forvaltningsplan.

- g. Uttak av sand til eget bruk.
- h. Oppføring av nødvendig bygning i forbindelse med tradisjonelt landbruk.
- i. Etablering av havbruksanlegg uten installasjon på land og særlig synlig anlegg på sjøoverflaten.
- j. Etablering av brønn og vannledning til eksisterende fritidsbolig.
- k. Etablering av sjømerke, lykt og andre anlegg som er egnet til å redusere faren for ulykker på sjøen.
- l. Utarbeiding av plan for fortetting av hytter i områdene Stø og Tele.

2. Plantelivet

2.1 Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Innføring av nye plantearter er forbudt.

2.2 Tradisjonelt jordbruk herunder vanlig husdyrbeiting, skånsom lyngsviing og slått, i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, er tillatt. Lyngsviing kan skje på frossen eller fuktig mark mellom 15. oktober og 1. april. Rydding av områder som er under gjengroing, som er ledd i restaurering av lynghei i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, er tillatt. Direktoratet for naturforvaltning kan ved forskrift regulere eller forby beite som skader land-skapets art eller karakter.

2.3 Plukkhogst av ved til grunneiers eget bruk er tillatt.

Flatehogst av plantet gran er tillatt. Granskogfelt skal ikke gjenplantes med gran.

Hogstavfall skal ryddes bort fra bekker, vann, kantsoner langs bekker og vann, gamle ferdselsveier og andre kulturminner, samt turveier og stier.

2.4 Når virksomheten eller tiltaket kan skje uten at det strider mot verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten ved dispensasjon, åpne for større hogst og uttak av trevirke.

3. Dyrelivet

3.1 Jakt, fiske og fangst er tillatt i tråd med gjeldende lovverk.

3.2 Nye dyrearter må ikke innføres.

4. Ferdsel

- 4.1 All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
- 4.2 Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.
- Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet, må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jf forvaltningsplan.
- 4.3 Bruk av ridehest og sykkel i utmark er bare tillatt langs traseer som er godkjent i forvaltningsplan.
- 4.4 Innenfor nærmere avgrensede deler av landskapsvernområdet kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift, regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.
- 4.5 Bestemmelsene i punkt 4 gjelder ikke nødvendig ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, skjøtsels-, oppsyns- og forvaltningsoppgaver.

5. Motorferdsel

- 5.1 Motorferdsel er forbudt på land og i ferskvann.
- 5.2 Bestemmelsene i 5.1 er ikke til hinder for:
- Motorferdsel ved militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, skjøtsels-, oppsyns- og forvaltningsoppgaver.
 - Motorferdsel på innmark i forbindelse med drift av landbruksarealer.
 - Bruk av elgtrekk.
- 5.3 Når virksomheten eller tiltaket kan skje uten at det strider mot verneformålet kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til bruk av beltekjøretøy på frossen og snødekt mark, eller luftfartøy til følgende formål:
- Vedlikehold og byggearbeid på bygninger og anlegg.
 - Drift og vedlikehold av eksisterende kraftlinjer og kystverkets anlegg.
 - Hogst og uttak av trevirke.

6. Forurensing

- 6.1 Forsøpling og bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt.
- 6.2 Avfall skal tas med ut av området.
- 6.3 Unødvendig støy er forbudt. Det er ikke tillatt å bruke modellfly, modellbåt og lignende.

§4

Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra bestemmelsene når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

§5

Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, oppsyn, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mm. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

§6

Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet.

§7

Rådgivende utvalg

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet.

§8

Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks.

8.1 Kommentarer til verneformålet, jf forskriftens § 2

Verneformålet uttrykker hvorfor området foreslås vernet og står sentralt i forbindelse med behandling av søknader om dispensasjon og den øvrige forvaltningen av området. Dette henger sammen med hovedregelen i den generelle dispensasjonshjemmelen, jf §4, der det heter at tiltak som er i strid med verneformålet, ikke er tillatt.

Formålet er definert ut fra ønsket om å ta vare på helheten, viktige landskapselementer og grunnlaget for friluftsliv og miljølære i et stort sammenhengende område.

Følgende landskapselementer er sjeldne og har høy landskapsverdi:

Kiler, smalsund, beskyttede bukter, poller, småfjorder, strandenger og intakte kulturlandskap med fornminner og viktige kulturminner

Følgende områder er viktig for biologisk mangfold:

Velutviklede kystlyngheier, partier med gammel kystfuruskog, edellauvskog, intakte slåtteenger, naturbeitemarker, områder for truede og sårbare plante- og dyrearter, herunder klokkesøte, solblom, rovfugl og spetter.

8.2 Kommentarer til forskriftens §§ 3–8

Nedenfor er noen punkter i verneforskriftene utdypet og drøftet kort. Hensikten med dette kapittelet er å klarlegge og utdype begreper som er benyttet i forslaget til verneforskrift.

Nummereringen av kommentarene viser til det respektive punktet i forskriften.

§ 3

Vernebestemmelser

1. Landskapet

1.1 Inngrep som setter varige og synlige spor i landskapet vil normalt være i strid med verneformålet. Om et inngrep faller inn under 1.1 vil være gjenstand for en skjønnsmessig vurdering av forvaltningsmyndigheten.

Naturvernlovens §5 gir følgende ramme for hva som kan skje i et landskapsvernområde:

I landskapsvernområde må det ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig.

Mudring og dumping i sjø foregår utenfor verneforskriftens virkeområde (under laveste vannstand) og behandles etter annet lovverk. Graving og påfylling av masse som har innvirkning på arealene over laveste vannstand (tidevannssonen) og på land, dekkes av 1.1.

Opplistingen i 1.1 viser eksempler på tiltak som kan være i strid med vernebestemmelsene. Opplistingen er ikke uttømmende. Det betyr at også andre tiltak kan være i strid med vernebestemmelsene. Med større flytende innretninger menes husbåter eller lignende.

Med opplag menes henlegging av båt på land og etablering av varig fortøyningsplass i sjø. Utplassering av husbåter og flytende innretninger som ikke kan vurderes inn under vanlig friluftsliv og intensjonene i friluftsløven, er ikke tillatt og krever dispensasjon. Med varig utplassering menes utplassering som går ut over friluftsløvens bestemmelser med videre.

1.2 Oppregningen i punktene a-l er uttømmende. Det innebærer at tiltak som ikke er nevnt, krever dispensasjon.

a. Med vedlikehold av bygninger menes arbeid som ikke medfører endring av bygningens karakter eller omfang, eller på annen måte påvirker verneformålet. Vedlikehold som medfører fasadeendringer eller påvirker landskapets art eller karakter vesentlig, må vurderes etter vernebestemmelsene §3 punkt 1.3 b eller §4, det vil si etter søknad. Det forutsettes at bygninger og anlegg er etablert med nødvendige tillatelser.

c. Med tradisjonelt landbruk menes landbruk som har vært drevet i tidligere tider og opp mot vernetidspunktet. Forvaltningsmyndigheten avgjør hva som er nødvendig landbruksbygning etter samråd med landbruks- og veterinærmyndighet. Eksempel på dette er oppholdssrom for sau på vinterbeite i samsvar med dyrevernlovgivningen. Bygninger knyttet til nye driftsformer og ny teknologi innen landbruk krever dispensasjon.

f. Med eksisterende plass menes plass som var i bruk på vernetidspunktet.

1.3 Søknader etter dette punktet skal kun vurderes i forhold til om det omsøkte tiltaket kommer i strid med verneformålet eller ikke. Alle andre vurderinger er utenforliggende hensyn.

b. Nye tilbygg vil bli vurdert i forhold til eventuell effekt på landskapets art eller karakter. Tillatelser vil kun bli vurdert gitt der det foreligger ekstraordinære grunner.

e. Med naturvennlig tilrettelegging menes (jf Direktoratet for Naturforvaltning sin håndbok nr 3, 1993):

«Tilrettelegging som gir minst mulig miljøbelastning, medfører minst mulig inngrep i naturmiljøet og kulturlandskapet og som ivaretar kvaliteten på friluftsopplevelsen. I dette ligger også en vurdering om fysisk tilrettelegging er nødvendig og ønskelig.»

Noen hovedkriterier for naturvennlig tilrettelegging:

- Ta utgangspunkt i gamle ferdselsveier og jordbruksveier ved planlegging av nett for stier og turveier.
- Legg turveier utenom sårbare vegetasjonstyper og viktige viltbiotoper.
- Legg turstier inn i landskapet med minst mulig inngrep.
- En sti kan i en del tilfeller med fordel legges i en enkel bro over ei fuktig eng, i steden for at enga dreneres ut.
- Fjern ikke mer vegetasjon enn høyst nødvendig ved tilretteleggingstiltak.
- Med brygge menes lita brygge for ilandstigning. Fortøyning kan skje i fortøyningsbolter i nærheten.
- Informasjonstavler, bord, benker, doer og små ilandstigningsbrygger skal så langt mulig utformes i naturstein, ubehandlede trematerialer som for eksempel osp, i tråd med god lokal skikk og bruk.
- Enkle bålplasser i naturstein kan konsentrere bålbrenning til faste plasser.

Vernet er ikke til hinder for inngåelse av skjærgårdsparkavtale eller lignende innen rammen av verneformålet

h. Utleiehytter, jakt og fiske er ikke landbruksdrift, jf Miljøverndepartementets veileder T-1225. Bygninger hvis formål kan knyttes til nye driftsformer og ny teknologi innen landbruk og fiske eller annen bruk, krever dispensasjon.

i. Dersom det ikke strider mot verneformålet, kan det gis dispensasjon til etablering av nye havbruksanlegg og omlokalisering av eksisterende anlegg. Eventuell fast bygningsmasse må etableres utenfor verneområdet.

En soneinndeling innebærer at det i områder med høy grad av urørthet og/eller sårbarhet ikke kan påregnes tillatelse til havbruksanlegg. I deler av verneområdet der det kan være aktuelt å dispensere for havbruk, gjelder følgende kriterier for lokalisering: Anlegg må lokaliseres slik at de

1. ikke er vesentlig inngrep i landskapsvernområdet.
2. samlokaliseres så langt mulig med andre tekniske inngrep
3. tilpasses naturen og landskapet gjennom fargevalg og utforming.

I. Med plan menes reguleringsplan eller lignende.

2. Plantelivet

- 2.1 Med innføring av nye plantearter menes planting av arter i utmark som ikke hører naturlig hjemme i naturtypen, som for eksempel gran.
- 2.2 Med vanlig husdyrbeiting menes et moderat beitetrykk som ikke skader områdets bæreevne eller endrer landskapets karakter. Et landskap som er moderat beitet, regelmessig fornyet ved sviing og rydding av vegetasjon, er i samsvar med verneformålet i store deler av området.
- 2.3 Med plukkhogst menes uttak av enkelttrær og mindre grupper av trær. Trær med rugehull, beitefuruer, gamle og døde trær (gadd og læger) og andre trær med viktige økologisk funksjon, skal ikke skades eller tas ut.

Med eget bruk menes vanlig privat vedforbruk i egen husholdning.

4. Ferdsel

Presset på kystområdene vil øke i framtida som følge av turisme og friluftsliv på land og til sjøs. For at ikke naturkvalitetene og verneverdiene skal forringes er det nødvendig med ferdselsrestriksjoner i landskapsvernområder.

- 4.2 For å sikre dialog med brukerne og unngå uheldig bruk av området ved for eksempel å styre arrangementer utenom sårbare områder og tidsrom, må det søkes om

dispensasjon til annen organisert ferdsel og ferdselsformer enn som nevnt i 4.2 første ledd. Hensynet til hekke- og yngletider vil være vesentlig.

- 4.3 Riding og sykling kan slite mye på terrenget. Det er derfor ønskelig å begrense denne type ferdsel til særskilte traseer.

5. Motorferdsel

- 5.1 Forbudet mot motorferdsel inkluderer letting og landing med luftfartøy.
- 5.2 Med militær operativ virksomhet menes transport som er nødvendig for å gjennomføre militære operasjoner. I forsvarets egen definisjon av militær operativ virksomhet ligger ikke normal øvingsvirksomhet. Ved motorisert ferdsel i forbindelse med oppsyn og skjøtsel i verneområder, må det tas hensyn til plante- og dyrelivet.

Bestemmelsene om motorisert ferdsel i verneforslaget kommer i tillegg til motorferdselsloven. Før dispensasjon gis, skal transportbehovet vurderes mot mulige skader og ulemper i forhold til verneformålet, og i forhold til et mål om å redusere motorferdsel i utmark til et minimum. Alternative transportmetoder og kombinasjon av flere behov skal vurderes.

§ 4

Generelle dispensasjonsbestemmelser

Det kan oppstå behov for å bruke landskapsvernområdet til forskning som gjør det nødvendig å dispensere fra vernebestemmelsene. Videre kan det oppstå behov for å gjennomføre konkrete tiltak som er av så stor samfunnsmessig betydning at det bør gjøres unntak fra vernebestemmelsene.

9. Forvaltning

Flekkefjord kommune fikk i oktober 2000 tilbud om delegering av forvaltningsmyndigheten for naturvernområder i kommunen. Fylkesmannen har i verneplanarbeidet lagt til grunn at Flekkefjord kommune kan bli forvaltningsmyndighet i et framtidig landskapsvernområde i Ytre kystsone Flekkefjord. Det vil i så fall være opp til Flekkefjord kommune å organisere forvaltningen av området slik en finner det hensiktsmessig innen rammen av avtalt delegering, med Direktoratet for Naturforvaltning.

Forvaltningsmyndigheten for et område vernet etter naturvernloven har ansvar for at tilstanden i området er i tråd med formålet med vernet. Dette innebærer blant annet å:

- ha kontakt med grunneiere, rettighetshavere, brukere, aktuelle lag og organisasjoner
- treffe vedtak om dispensasjon i henhold til verneforskriften
- vurdere behov for, og iverksette gjennomføring av nødvendig skjøtsel og tilrettelegging
- vedlikeholde grensemerker
- vurdere om det er behov for særskilte informasjons tiltak
- påse at brudd på vernebestemmelsene blir rapportert/anmeldt til politiet

Forvaltningsmyndigheten har innenfor begrensede rammer, hjemmel til å foreta skjøtselstiltak for å ivareta området i tråd med verneformålet, jf naturvernloven §§ 4, 6 og 21. Dette inkluderer blant annet rett til å foreta enkle tilretteleggingstiltak for friluftsliv. I praksis vil mange skjøtselstiltak skje i et samarbeid mellom grunneier og forvaltningsmyndighet. Prioritering av tiltak og retningslinjer for inngåelse av avtaler om skjøtelsstiltak kan med fordel inngå som en del av en forvaltningsplan.

9.1 Forvaltningsplan

I forslaget til verneforskrift er det lagt til grunn at det skal utarbeides en forvaltningsplan for Ytre

kystsone Flekkefjord landskapsvernområde. En forvaltningsplan skal være et praktisk hjelpemiddel til å opprettholde og fremme verneformålet. Den skal sikre en helhetlig forvaltning og gi konkrete retningslinjer om bruk, informasjon, skjøtsel og eventuell tilrettelegging. Planen skal sikre forvaltningsmyndigheten oversikt over aktuelle tiltak i verneområdet og skal forhindre «bit-for-bit» forvaltning som reduserer verneverdiene. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

En forvaltningsplan kan søke å løse konflikter, avveie mellom konkurrerende bruk, klargjøre forholdet til sentrale bruksinteresser, konkretisere rammer for tilsyn og oppsyn, skissere en prioriteringsplan for skjøtsel og tilrettelegging for å fremme verneformålet og skissere et opplegg for informasjon. Det er et mål at forvaltningsplanen skal legge til rette for en god og aktiv forvaltning av området ved at sentrale problemstillinger blir avklart, samtidig som konkrete tiltak blir tilstrekkelig behandlet i forhold til landskapsvernforskriften og til grunneiers rettigheter og interesser, til å gi grunnlag for avtaleinngåelser og praktisk gjennomføring.

Fylkesmannen ønsker gjennom vedlagte skisse til forvaltningsplan jf vedlegg 9, å presisere sentrale utfordringer og strategier i forvaltningen av et framtidig landskapsvernområde i Ytre kystsone Flekkefjord. Det er i tillegg ønskelig å klargjøre retningslinjer for landbruk, havbruk og friluftsliv. En forvaltningsplan bør utarbeides i samarbeid med berørte grunneiere, brukere organisasjoner og offentlige etater.

Forslag til soneinndeling

Det kan være hensiktsmessig med en inndeling i soner med ulike mål og rammer for bruk, skjøtsel og tilrettelegging. Soneinndelingen bør bygge på dagens bruk og tilstand i området, kombinert med forvaltningsmyndighetens ønsker for hvordan de ulike områdene skal få utvikle seg framover. Avgrensingen av sonene gir ingen gradering av verneverdiene, men blir gjort for å avveie ulike

brukerinteresser. Forvaltningsmyndigheten vil ha ulik forvaltningspraksis i de ulike sonene. Følgende soner kan være aktuelle:

- A. Vernesone
- B. Brukssone
- C. Sone for spesiell tilrettelegging og tiltak

Vernesonen bør omfatte områder med få og ingen spor av nyere inngrep. Ferdsel bør fortrinnsvis skje langs gamle ferdselsveier. Restriksjonsnivå for inngrep, tiltak og installasjoner bør være høyt i denne sonen. Tilretteleggingstiltak for friluftsliv bør ikke skje.

Brukssonen er områder der for eksempel skån-somme tiltak og inngrep for det enkle friluftslivet slik som merking av stier, kan tillates. I deler av sonen kan det være aktuelt å åpne for bestemte tiltak og behov, og samtidig være restriktiv i forhold til andre interesser. I intakte kulturlandskap kan man ønske fortsatt drift av beiter og utslåtter for å ivareta landskapet og mangfoldet, samtidig som man ønsker å hindre tiltak som kan redusere verneverdiene eller vanskeliggjøre driften. Det kan defineres ulike brukssoner for eksempel kulturlandskapssone, friluftslivssone.

Områder hvor det er gjort store inngrep eller installasjoner, eller man kan åpne for spesielle tiltak eller installasjoner kan legges ut som sone for spesiell tilrettelegging og tiltak. Som regel vil dette være mindre områder av helt spesiell interesse for installasjoner eller tiltak.

Sonene bør defineres nærmere i en forvaltningsplan, jf skisse til forvaltningsplan vedlegg 9.

9.2 Rådgivende utvalg

Forvaltningsmyndigheten kan opprette et rådgivende utvalg som kan gi råd om forvaltningen av landskapsvernområdet. Representanter for grunneierne, brukere, næringsorganisasjoner, frivillige organisasjoner, Flekkefjord kommune, Fiskeridirektoratet, Statens Naturoppsyn og Fylkesmannen i Vest-Agder bør sitte i et eventuelt utvalg.

Verneplanen med verneforskriften, og forvaltningsplanen for landskapsvernområdet er styringsdokumentene for utvalget.

9.3 Oppsyn

For å se til at bruk og forvaltning av Ytre kystsonen Flekkefjord landskapsvernområde skjer i samsvar med verneformålet, må det være et oppsyn.

Naturoppsyn i området vil bli underlagt Statens Naturoppsyn som skal drive kontroll, informasjon og veiledning om formålet med vernet og regler for bruk av området.

Oppsynets kontrollvirksomhet skal utføres i nært samarbeid med det lokale politi. Personer ansatt i Statens Naturoppsyn kan av politimesteren gis begrenset politimyndighet innen spesifiserte lovområder, og er under utøvelse av slik myndighet underlagt politiet. Oppsynet har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§13–13 e, og knyttet til eventuell begrenset politimyndighet.

Oppsynet kan utføre oppdrag for forvaltningsmyndigheten.

9.4 Informasjon

Det er vanlig å utarbeide informasjonsplansjer for et landskapsvernområde som plasseres ved viktige innfallsporter til området, etter nærmere avtale med grunneier. Tavler skal utformes og plasseres på en naturvennlig måte. Det bør i forvaltningsplanen defineres en standard for materialbruk i denne sammenheng, samt for merking av stier i området.

9.5 Erstatning

Økonomiske tap som følge av vedtak etter naturvernloven § 5 kan i samsvar med alminnelige rettsgrunnsetninger kreves erstattet av staten. Med mindre annet blir avtalt, avgjøres spørsmålet ved rettslig skjønn etter begjæring, innen ett år etter at vedtaket er kunngjort. Grunneier/rettighetshaver må selv begjære skjønn, jf naturvernloven § 20 b.

Litteratur

- Carstens, H. 1959.** Comagmatic lamprophyres and diabases on the south coast of Norway. Beitrage zur mineralogy und Petrographie. 299–319.
- Direktoratet for Naturforvaltning 1998.** Inngrepsfrie naturområder i Norge (INON) <http://www.naturforvaltning.no>
- Direktoratet for Naturforvaltning 1999.** Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998. DN-rapport 1999–3. <http://www.naturforvaltning.no>
- Direktoratet for Naturforvaltning 1999.** Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok nr 13 1999. <http://www.naturforvaltning.no>
- EDNA 1984.** Naturvernregister. Fylkesmannen i Vest-Agder.
- Engelskjøn T., Åsen, P. A., Larsen, O., Lie, A., og Vågen, I. 1997/2002:** Floraen i Hidra, Vest-Agder. Med fortegnelse over funn og registreringer 1881–1997. Tromsø museum, Fagenhet for botanikk. Rapp nr 3, 75 s. Revidert utgåve for nettpresentasjon.
- Fiskeridirektoratet 1998.** Navn og adresseliste over registrerte fiskeoppdrettskonsesjoner pr. 30.06.98, Havbruksavdelingen.
- Flekkefjord kommune 1998.** Fiskeri og havbruksplan (høringsutkast)
- Flekkefjord kommune 1992.** Kommuneplan, langsiktige retningslinjer 1992–2004.
- Frigstad, O. F. 1998.** Agder naturmuseum – pers medd, notat av 09.12.98
- Flekkefjord kommune 2001.** Viltområdekart for Flekkefjord.
- Fylkesmannen i Vest-Agder 1997.** Kulturlandskapet i Vest-Agder, status, mål og strategier.
- Grimsby, P.Ø. 1998.** Biologisk mangfold i Flekkefjord. Registrering og forvaltning av nøkkelområder. Oppdrag for Flekkefjord kommune.
- Grimsby, P.Ø. 2000.** Landskapsendringer i ytre kystsone i Flekkefjord. Fra lynghei til skog. Hvordan påvirkes det biologiske mangfoldet av suksesjon. Hovedoppgave i geografi. Universitetet i Bergen. (upubl)
- Grimsby, S., Grimsby, A., og Grimsby, P.Ø. 1990, 1991, 1992.** Trekkregistreringer Mønstremyr, Piplerka 21 s 28–40, 22 s 63–78 og 23 s 190–201.
- Henriksen, G. 2000.** Steinkobbe langs Skagerrakkysten – en statusrapport, Origo miljø a.s.
- Jægtnes, I. V. 1989.** Fra Hidras historie: Oldtiden, fra fiskerens hverdag ca 1900, emigrasjonstiden 1900–1930, okkupasjonstiden 1940–45. Nesøya.
- Lie, A. 1997a.** Forslag til verneområder i ytre kystsone i Flekkefjord og ytre skjærgård Mandal-Kristiansand. Feltregistreringer 1996, forslag til grensesetting. Natur i Sør 1997-1. Agder naturmuseums rapportserie.
- Lie, A. 1997b.** Ytre kystsone i Flekkefjord. Ytre skjærgård Mandal-Kristiansand. Sammenstilling av naturfaglige registreringer m.v. i foreslåtte landskapsvernområder. Rapport 1-1996. Fylkesmannen i Vest Agder, miljøvernnavdelingen.
- Lie, A. 1997c.** Kulturlandskap i ytre kystsone i Flekkefjord og Ytre skjærgård Mandal-Kristiansand, – verdivurdering og forslag til skjøtsel. Natur i sør rapport 1997-5, Agder naturmuseums rapportserie.
- Lundberg, A. & Rydgren, K. 1994.** Havstrand på Sørlandet: regionale trekk og botaniske verdier. NINA Forskningsrapport nr. 59. Norsk institutt for naturforskning. Trondheim.
- Olsen, K. 1993.** Bestandsregistreringer av gråhegre i vestre del av Vest-Agder, Piplerka 23 s 134–5.
- Olsen, Ø. og Landmark, A. 1921.** Norges fugle. I serie: (Collett 1911–1921) Norges virveldyr: korte meddelelser om artenes utbredelse, levevis og forplantning. bind 2, s. 279.
- Moen, A. 1998.** Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk. Hønefoss.
- Molaug, S. 1985.** Vår gamle kystkultur. Bind 2. Dreyer. Oslo
- NIJOS 1993.** Landskapsregioner i Norge: Landskapsbeskrivelser foreløpig utgave. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging. Ås. 51 s.
- NIJOS 2001.** Landskapstyper langs kysten av Aust-Agder, rapport nr 2/01, 60 s

- Nordisk ministerråd 1977.** Naturgeografisk regioninndeling av Norden. NU-serien, B 1977:34
- Nordisk ministerråd 1984.** Naturgeografisk regioninndeling av Norden.
- Nordisk ministerråd 1994.** Marine reservat i Norden – Del I – har dyr og vekster i havet noen framtid? TemaNord 1995:553
- Nordisk ministerråd 1995.** Naturvitenskaplig regioninndeling av Nordens kyst og havområder.
- NGU 1987.** Registreringskart for malmforekomster. 1:250 000 Mandal. Norges geologiske undersøkelse.
- NGU 1990.** Registreringskart for industri-mineraler/naturstein. 1:250 000 Mandal. Norges geologiske undersøkelse.
- NOU 1986.** Ny landsplan for nasjonalparker. Norges offentlige utredninger. Nr. 13. Miljøverndepartementet.
- NOU 1990.** Landsplan for forvaltning av kystsel. Norges offentlige utredninger. Nr. 12. Fiskeridepartementet.
- Nygård, T. 1994.** Det nasjonale overvåkingsprogrammet for overvintrende vannfugl i Norge 1980–93. NINA Oppdragsmelding nr. 313. Norsk institutt for naturforskning. Trondheim. 83s.
- Statens kartverk 1996.** Nasjonalatlas for Norge.
- Statens kartverk 2001.** Historisk utvikling i utbygging i 100-meters beltet. Basert på GAB, Flekkefjord kommune (kart i målestokk 1:20.000).
- Statens kartverk 2001.** Det offisielle Grunneienoms-, Adresse- og Bygningsregisteret (GAB)
- St. meld. nr. 40 (1986–87).** Om friluftslivet. Stortingsmelding. Miljøverndepartementet.
- St. meld. nr. 29 (1996–97).** Regional planlegging og arealpolitikk. Stortingsmelding. Miljøverndepartementet.
- St. meld. nr. 43 (1998–99).** Vern og bruk i kystsona – Tilhøvet mellom verneinteresser og fiskerinæringane. Stortingsmelding. Miljøverndepartementet.
- St. meld. nr. 62 (1991–92).** Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. Stortingsmelding. Miljøverndepartementet.
- St. meld. nr. 39 (2000–2001).** Friluftsliv. En veg til høgare livskvalitet. Stortingsmelding. Miljøverndepartementet.
- Stylegar, F-A. 2000.** 10 000 års kystkultur. Kulturhistorie og kulturminner i de foreslåtte verneområder i Vest Agders kystsona. Fylkesmannen i Vest Agder. Miljøvern-avdelingen. 66s.
- Stylegar, F-A. og Vågen I. 2001.** Signaturer fra en annen tid. Hidrehistorie i sagn og stedsnavn. Kystmuseet Fedrenes Minne, Hidra.
- Sveie, K. 1981.** Hidreheia – litt om bosetning i eldre tid. Artikkel i Flekkefjord og Opland turistforening sin årbok 1949–80, s 48–60.
- Valeur, P. 1987.** Forekomst av grønlandssel på Skagerrakkysten 1987. Kristiansand Museums årbok 1987. 17–25.
- Westerdahl, C. 1989.** Norrlandsleden. Källor til det maritima kulturlandskapet. En handbok i marin- arkeologisk inventering. Härnösand.
- Westerdahl, C. 1995.** Det maritima kulturlandskapet- ett återseende. Marinarkeologi. Kunnskapsbehov. Rapport fra seminar 22.–25. september 1993, Korshavn ved Lindesnes. FOK-rapport
- Wikander, J. A. 1991.** Kompassroser ved uthavnene. Agder Historielags årsskrift 1991.
- Wrånes, E. 1994.** Biotoper og vilt ved kysten i Vest Agder. Notat fra seminar i Søgne feb 1994. Skogbrukets kursinstitutt.
- Wrånes, E. 1989.** Ærfuglbestanden i Vest Agder. Piplerka vol.19 nr. 3.
- Øyen, K. 1993.** Landskapsregioner i Norge. Landskapsbeskrivelser. Norsk institutt for jord og skogkartlegging. Ås. 51 s.
- Åsen, P. A. & J. Andreassen, 1976.** Bidrag til floraen i Aust- og Vest-Agder. Utbredelse av noen våtmarksplanter. Blyttia 34. s. 205–210.

Forklaring på ord og uttrykk

Atlantisk myr er en hovednaturtype med store flate eller svakt hellende nedbørsmyrer som vi finner mye av langs kysten. De er næringsfattige pga av manglende påvirkning fra sigevann (jordvann).

Bergkyst er strandlinje bestående av fjell uten løsmasser

Bergstrand er landareal nærmest sjøen som består av berg som bearbeides av bølgene, dvs uten løsmasser

Biologisk mangfold er summen av livsformer, de økologiske funksjonene disse har, og den genetiske variasjonen de inneholder.

Biotop er et område hvor en bestemt dyre- eller planteart får tilfredstilt sine livsvilkår; skjul, næring, vann, hvile.

Boreal er betegnelsen på en hovedsone av vegetasjon dominert av barskog. Kalles ofte barskogsone. Brukes også om tidsperioden for 9–8.000 år siden.

Direkte truet art er betegnelsen i rødlista for en art som står i fare for å dø ut i nærmeste framtid dersom de negative faktorene som påvirker arten, fortsetter å virke.

Dispensasjon er et enkeltvedtak fattet av offentlig myndighet som skal skje etter bestemmelsene i forvaltningsloven. Vedtaket innebærer at det gjøres unntak i forhold til et regelverk for eksempel en forskrift, lov eller juridisk bindende arealplan. Vedtaket skal begrunnes. Det skal klart fremgå hvilke faglige, retts- og skjønnsmessige vurderinger som er gjort. Partene skal kunne forstå hvilke vurderinger som er gjort og hvilke hovedhensyn som har vært avgjørende for vedtaket. Det skal klart framgå hvilke hjemmel dispensasjonen er vurdert etter. Et enkeltvedtak innebærer at berørte parter har tre ukers frist til å påklage vedtaket etter det ble kjent.

Dystrof innsjø har lavt kalkinnhold, høyt humusinnhold og som regel meget lave konsentrasjoner av næringssalter. Den har liten produksjon av planteplankton.

Edellauvskog domineres av alm, ask, hassel, lind, lønn, sommereik og vintereik, såkalte varmekjære treslag som må ha en middeltemperatur på 12,5°C mellom 1. juni og 30. september. (Tilsvarende temperaturkrav for gran og furu er 8,4°C.) I landsplanen for vern av edellauvskog ble også gråor, hegg og svartor på næringsrik mark tatt med i edellauvskogbegrepet. For 5–6000 år siden da temperaturen var ca 2°C høyere enn i dag, var de lavere-liggende deler av Norge dekket av edellauvskog.

Fattig vegetasjon domineres av arter som ikke krever kalkholdig jord.

Ytre kystsone Flekkefjord betegner området som foreslås vernet som landskapsvernområde etter naturvernloven i denne verneplanen. Området består av midtre og ytre del av Andabeløy, ytre del av Hydra og ytre del av Hidreheia/Åna-Sira på fastlandet, sør for riksvei 44, med utenforliggende øyer, holmer og skjær ut til 100 meter utenfor de ytterste nes, holmer og skjær, med unntak av fjordpartier der større sjøoverflater omfattes, jf verneplankartet i kapittel 4.3.

Fornminner er kulturminner fra før reformasjonen 1537 samt samiske kulturminner og skips-/båtfunn som er eldre enn 100 år. Fornminner er automatisk fredet.

Gjengroingskog kommer opp på beite- eller slåttemark, som helt eller delvis er falt ut av bruk. På Ytre kystsone Flekkefjord er bjørk og furu de første treslagene som kommer inn.

Hensynskrevende art er betegnelsen i rødlista for en art som er i tilbakegang og krever spesielle hensyn og tiltak.

Hidreheia betegner den delen av verneforslaget som ligger på fastlandet innenfor Hydra det vil si et

sammenhengende kyst- og heiområde mellom Kvellandsstronda og Skadeknuden, sør for riksvei 44.

Hyllegard er en gard som ligger på en avsats et stykke opp i bratte kystheier, ofte der det ikke har vært mulig å etablere en gard nærmere sjøen. Sjøfiske var hovednæring på hyllegardene. Derfor var atkomst til sjøen viktig i dagliglivet. Landbruk kom for mange av hyllegardene i annen rekke. Hyllegarder er kjent fra Vestlandet, men er sjeldent på Sørlandet.

Indre øy, holme og skjærgårdslandskap er en landskapstype med et relativt lunt preg og ofte furuskog. Fritidsbebyggelse kan dominere.

Kil og smalsundlandskap er en landskapstype som består av intime landskapsrom ofte som en smal sone. Strandenger forekommer.

Klima er atmosfærens gjennomsnittstilstand uttrykt ved middeltall for et bestemt sted eller innen et bestemt område i løpet av et gitt tidsrom, for tida brukes gjennomsnittstall fra perioden 1961–90.

Kystlynghei er ei treløs hei langs den ytre kysten dominert av lyng. Skapt av avskoging, husdyrbeiting og lyngsviing.

Kystsoneplan er kommunens arealplan for kystsonen utarbeidet med hjemmel i plan- og bygningsloven, og omfatter hele landskapsvernforslaget. Arealdelen av kystsoneplanen (kartet) er juridisk bindende så lenge den oppfyller plan- og bygningslovens formelle krav.

Læger er liggende døde stammer.

Morene er en usortert blanding av sand, grus og stein avsatt av en isbre.

Naturlig havn er et sjøområde som er beskyttet mot sjøgang og storm av ei naturlig landtunge, et nes eller en holme uten kunstig molo eller bølgebryter.

Naturtype er en ensartet, avgrenset enhet i naturen som omfatter plante- og dyrelivet og miljøfaktorer.

Nemoral er betegnelsen på en hovedsone av vegetasjon som er dominert av lauvskog. Går på tvers

(parallelt med ekvator) over kontinentene på den nordlige halvkule. I Norge er den dominert av eik og annen edellauvskog. Kalles også den tempererte lauvskogsone.

Nøkkelbiotop er et naturområde av varierende størrelse som defineres i skogbruksammenheng for å bevare eller nyskape en verdifull biotop, som ikke ivaretas gjennom ordinært skogbruk.

Oseanisk betyr dominerende påvirkning fra større havområder.

Oligotrof innsjø har liten tilførsel av næringsalter og derfor liten produksjon av både planteplankton og høyere planter.

Plukkhogst betyr uttak av enkelttrær og mindre grupper av trær. Læger, stående død ved, svært gamle trær, trær med rugehull, beitefuruer, og andre trær med viktige økologisk funksjon skal ikke skades eller tas ut.

Poll er en rundaktig mindre fjord eller vik med trangt innløp

Referanseområde er et relativt upåvirket naturområde som benyttes for sammenligning-studier med andre områder, som f.eks. påvirkes av inngrep, forurensning eller annet.

Rødlista er en samlet offisiell oversikt over de mest truede og sårbare plante- og dyrearter som har opptrådt i Norge de siste 150 år. Den oppdateres av Direktoratet for Naturforvaltning (jf Direktoratet for Naturforvaltning rapport rapp 1999-3).

Sjelden art er betegnelsen i rødlista for en art som er i en utsatt situasjon som følge av liten bestand eller spredt og sparsom utbredelse

Skjærgård er en samling av øyer, holmer og skjær utenfor kysten. Egentlig den ytre del av en gammel sammenhengende overflate som er sprukket opp og slitt ned av isbreer og deretter delvis oversvømt av havet. Den norske skjærgården er utpreget ved at den følger størstedelen av kysten. Kysten mellom Farsund og Stavanger mangler skjærgård med unntak av Ytre kystsone Flekkefjord og Eigerøyområdet ved Egersund.

Skjøtsel er aktive tiltak på økologisk grunnlag som iverksettes av forvaltningsmyndigheten for å opprettholde, gjenskape eller utvikle en ønsket

kulturtilstand i et område. Det kan komme isteden for aktivitet som tidligere var ledd i landbruk-snæring.

Skog kan defineres som et område med mer enn 10 trær der dekningen av trekronene sett nedenfra er større enn 10%. (Det finnes mange andre definisjoner som er vanlige i bruk.)

Småfjord- og storsundlandskap er en landskaps-type med lave landsider og middels store sjøflater. En mellomtype mellom Kil og smalsundtypen og Storforma fjordlandskap.

Storforma fjordlandskap er en landskapstype preget av store sjøflater og markerte fjordsider. Brattkyst er vanlig. Eldre bebyggelse på lune steder. Tettsteder ofte innerst i fjorden.

Strandberg er landarealer nærmest sjøen som består av berg uten løsmasser, som bearbeides av bølgene. Grad av eksponering mot sjøen er den viktigste årsaken til variasjon i vegetasjon på strandberg på Sørlandet.

Strandeng er en vegetasjonstype knyttet til skjermede lokaliteter med leire eller grus. Den første fasen er åpen med salt-tolerante plantearter. Etter hvert dannes et sluttet plantedekke dominert av gras og graslignende arter.

Suboseanisk betyr vesentlig påvirkning fra større havområder.

Svabergstrand er lavtliggende landarealer nærmest sjøen som består av berg uten løsmasser, som bearbeides av bølgene.

Sårbar art er betegnelsen i rødlista for en art som er i sterk tilbakegang. Kan gå over i kategorien direkte truet dersom de negative faktorene som påvirker arten, fortsetter å virke.

Tangvollvegetasjon er plantedekke knyttet til tang og tare som er drevet i land. Meget god næringstilførsel.

Uthavn er en ankerplass ute ved det åpne havet. I seilskutetida var uthavnene innfallsporten for kulturimpulsene utenfra. Her var mye kontakt med mennesker fra andre land.

Vegetasjon er plantedekket, eller helheten av vegetasjonstyper, med overgangstyper, innen et område

Vegetasjonsseksjon er en overordnet kartleggingsenhet for vegetasjon som viser variasjon i plantedekke fra kyst til innland, forskjeller i nedbør og vintertemperatur.

Vegetasjonssone er en overordnet kartleggingsenhet for vegetasjon som viser variasjon i plantedekke fra sør til nord og med høyde over havet. Variasjonen mellom sonene henger sammen med forskjellig varme i vekstsesongen.

Vegetasjonsregion er en overordnet kartleggingsenhet for vegetasjon som er definert ut fra variasjon i klima. Vegetasjonsregion er en samlebetegnelse for vegetasjonssone og vegetasjonsseksjon.

Vegetasjonstype er en kartleggingsenhet for atskilte plantebestand som oppfyller visse felles trekk. Karakteriseres av utforming, artsammensetning, fordeling mellom artene og fellestrekk i miljøforhold.

Vernskog er skog som kan tjene til vern mot skred og ras, elvebrudd, skadeflom, sandflukt eller lignende eller til særlig vern for annen skog, dyrket jord eller bebyggelse, eller på grunn av sin beliggenhet for eksempel ut mot havet har så vanskelige foryngelsesforhold eller så liten vekst-terlighet at den kan ødelegges ved mishandling eller feilaktig hogst.

Ytre skjærgård er en landskapstype i ytre del av kystsonen, like innenfor det direkte haveksponerte, jf typene mot «åpent hav». Den består av lave treløse holmer og skjær med svaberg- eller brattkyst preget av hardt vær. På grunn av sin værharde beliggenhet finnes det her rester av den atlantiske kystlyngheia. Her er lite bebyggelse.

Åpent hav mot fastland eller store øyer er en landskapstype ytterst mot det åpne havet, stedvis med ei bratt strandlinje sterkt preget av påvirkning fra sjø og hardt vær. Strandlinja har som regel et nokså urørt preg.

Åpent hav mot ytre skjærgård er en landskapstype ytterst mot det åpne havet, stedvis med ei bratt strandlinje sterkt preget av påvirkning fra sjø og hardt vær. Bebyggelse finnes nesten ikke.

VEDLEGG 1

Områder som er viktig for biologisk mangfold

Presenterer registrerte forekomster pr 2001, jf Grimsby 1998 og Flekkefjord kommunes viltkart 2001. Lokalitetene er beskrevet i forhold til økonomisk kartverk 1:5.000.

Svært viktige og **viktige** lokaliteter er vist på temakartet i vedlegg 7. Lokalt viktige er ikke vist på temakartet.

Lokalitet	Naturtype ⁵ /viltområdetype ⁶	Viktighet
Andabeløy	Gammel skog med årviss hekking av hvitryggspett, dvergspett og gråspett. Hekkeområde for vadefugl, måker og alkefugl på sørspissen.	Svært viktig
Megåsviga (Mekjervågen)	Rik edellauvskog, dominert av eikeskog med noe lind, sanikkel og myske som indikerer alm-lindeskog	Viktig
Mellom Bukseviga og Stemmetjødn	Leveområde for dvergspett, gråspett og hvitryggspett	Viktig
Kalvekilen	Strandeng med eneste kjente strandløkforekomst i Flekkefjord	Viktig
Husøy	Slåtteeng med stor variasjon, mye knoppurt, litt utsatt for gjengroing blant annet av kystbjørnnkjeks	Viktig
Vrangesundøy-Urstadøy (østre del)	Hekkeområde sildemåke og ternekoloni	Viktig
Breili	Rik edellauvskog, en av de rikeste edellauvskoger i vestre Vest-Agder rik på orkideer, lundhengeaks (kalkart), flere gamle hule linder.	Svært viktig

5 Jf Kartlegging av naturtyper, verdisetting av biologisk mangfold, håndbok 13/99 fra Direktoratet for Naturforvaltning.

6 Jf Viltkartlegging håndbok 11/96 fra Direktoratet for Naturforvaltning og verdisetting av biologisk mangfold, håndbok 13/99 fra Direktoratet for Naturforvaltning.

Lokalitet	Naturtype ⁵/viltområdetype⁶	Viktighet
Kjellnes	Naturbeitemark/Sørvendt berg og rasmark/Dammer – godt i hevd, knortestarr og grisnestarr regionalt sjeldne.	Svært viktig
Lindåsen	Sørvendt berg og rasmark	Svært viktig
Dragøyna	Gammel skog med årvisst hekking av hvitryggspett, gråspett og dvergspett. Viktig rasteområde for fugl.	Svært viktig
Laugøyna	Slåtteng mange arter blant annet blodstorkenebb og sommervikke, stort restaureringspotensiale.	Viktig
Prestøyna	Kystlynghei	Svært viktig
Holme mellom Lamøyna og Kådøyna	Hekkeområde for sildemåke	Svært viktig
Snørebråt-Haugeland	Rik edellauvskog. Gjel med alm-lindeskog med skogsvingel mellom Snørebråt og Holman. Eikeskog i dalføret mellom Holman og Haugeland.	Viktig
Heia nord for Itland	Leveområde for dvergspett	Viktig
Kvednhølen	Slåtteeng, truet av gjengroing	Svært viktig
Kjørsfjellet – Li	Rik edellauvskog/naturbeitemark (naturalisert slåtteeng) ved Li. Alm-lindeskog dominert av alm med grov dimensjon, en del styvingstrær, skogbingel, gråhegrekoloni og hekking av hvitryggspett.	Svært viktig
Dåtlandsheia	Kystlynghei, svært mye klokkesøte, litt truet av gjengroing	Svært viktig
Stø	Strandeng/tangvoll, relativt velutviklet, saltstarr er regionalt sjelden	Lokalt viktig
Saueheia	Kystlynghei, truet av gjengroing, noe klokkesøte. Leveområde for dvergspett.	Viktig
Klikten	Kystlynghei, noe klokkesøte, olavskjegg	Svært viktig
Ystebøvannet	Kystlynghei, tetteste kjente klokkesøtebestand i Agder, godt i hevd, litt truet av gjengroing	Svært viktig

VEDLEGG 2

Båtstøveier, den gamle poststien, andre gamle ferdselsveier, stier, turveier og tilrettelagte friluftsområder

Presenterer traséer som er framstilt etter økonomisk kartverk og digitalisering utført av Flekkefjord kommune, teknisk etat. Traséer på Hidreheia, øst for Fidsel, er gjennomgått av Torfinn Hageland i målestokk 1:10.000. Lokalitetene er beskrevet i forhold til økonomisk kartverk 1:5.000.

Viktige traséer er vist på temakartet, jf vedlegg 7.

Båtstøveier

Båtstø	Gard på heia	Nærmeste atkomst fra vei/land-siden	Merknad/status
Langlandsstronda	Langeland	Veisdal, Rasvåg	
Kvellandsstronda	Felles vei for Kvelland, Snørebråt og Fredli, nedre del felles med Haugeland	Kvellandsstronda	Steinsatt i gjel mellom Kvellandsstronda og Snørebråt (fra 1700-tallet). Steinsatt vei i lia mellom Snørebråt-Holman og Holman-Haugeland Mange båtstøhus
Hålandsstronda via vestre Hålandsdalen	Felles vei for Store- og Litle-Håland og til dels for Itland	Itland	Offentlig parkeringsplass på Itland
Dåtlandsstronda	Dåtland, Kleppa og Li	Fidsel og Itland	
Stø	Dåstøl, Hogstad, Kvanvik, Gumpfjell, Allestad, Store Botna	Dåstøl	Skolevei for Stø-folket. Kirkevei, også kalt Likveien, for nevnte gårder.
Berefjord	Åsnes, Polland og Håskog	Strandebakken	
Vrageviga	Skarpenes, vestre bruk	Strandebakken	

Den gamle poststien mellom Abelnnes og Dåtland

<i>Fra</i>	<i>Til</i>	<i>Nærmeste atkomst fra vei/landsiden</i>	<i>Merknader</i>
Itland	Stykkje	Itland ⁷	Offentlig parkeringsplass på Itland
Stykkje	Litle Håland	Itland	
Litle Håland	Store Håland	Itland	Avstikker
Litle Håland	Kleppa	Itland og Fidsel	Litt oppmurt, trapper og rekkverk
Kleppa	Li	Fidsel	Oppmurt, trapper og rekkverk
Li	Dåtland	Fidsel	Steinhellebro, sementbro ved Li, litt oppmurt
Dåtland	Kleppa	Fidsel	Retur til Itland

Gamle ferdselsveier til stranda/sjøen utenom båtstøveiene

<i>Strandsted</i>	<i>Gardsbruk, utgangspunkt</i>	<i>Nærmeste atkomst fra vei/landsiden</i>	<i>Merknader</i>
Kalven	Langeland	Langeland	Merket tursti
Neset – Nesodden	Rasvåg	Rasvåg	
Skinan	Østebø	Østebø	
Vardan og Sandviga	Roligheda	Roligheda	Merket tursti

Andre stier og turveier

<i>Mål</i>	<i>Utgangspunkt</i>	<i>Nærmeste atkomst fra vei/landsiden</i>	<i>Merknad</i>
Trolldalsvannet, Lægevannet, Brendøyknuden	Hølen	Hølen, Andabeløy	Merket turveinett til Brendøyknuden. Ved Kvednhusvannet er en badeplass. Brendøyknuden er høyeste topp på Andabeløy, 206 moh.
Langelandsfjellet	Langelands-stronda	Veisdal, Rasvåg	Høyeste topp på Hidra 290 moh
Kalven	Langeland	Veisdal, Rasvåg	Merket sti til Kalven Tidligere offentlig vei fra Veisdal til Langeland
Nesodden	Rasvåg	Rasvåg	Parkeringsplass forbi Fedrenes minne (sandstrand i Sandviga)
Langeland	Kråketjødna	Veisdal, Rasvåg	

⁷ Veien til Itland ble bygd ca 1915 (under 1. verdenskrig)

Andre stier og turveier

Mål	Utgangspunkt	Nærmeste atkomst fra vei/landsiden	Merknad
Mågefjellmyr	Hummerås	Hummerås, Rasvåg	
Langeland via Teigetjødna	Hummerås	Hummerås, Rasvåg	Merket sti mellom Langeland og Hummerås
Langeland via Langeslandsfjell	Hummerås	Hummerås, Rasvåg	Tidligere offentlig vei fra Veisdal til Langeland. Spesiell vei i bratt terreng. Steinstøtte.
Lindåsen	Sæle	Sæle, Vestrøyna	Merket turvei. Høyeste topp på Vestrøyna 200 moh. Varde. Tusenårssted.
Hågåsen	Auland	Auland, Kirkehamn	158 moh. Gammel vei. Krigsminner.
Hålandsvannet, Store Håland	Eigeland	Eigeland (leirsted)	Gammel vei til byen
Mønstremyrvarden og Store Håland	Fidsel	Fidsel	Mønstremyrvarden er høyeste topp i verneforslaget 378 moh. Merket turveinett. Offentlig parkeringsplass på Fidsel
Kjørstfjellet via Kleppa	Fidsel	Fidsel	Kjørstfjellet 304 moh, høyeste utsiktspunkt langs Hidrasundet 281 moh. Merket turveinett.
Dåtland via Gravdalen	Fidsel	Fidsel	Merket turveinett.
Nordre ende av Stavvannet ovenfor Stø	Fidsel	Fidsel	Kirkevei fra Fidsel
Åsnes	Dåstøl	Åsnes og Dåstøl	Gammel ferdselsvei, gardsvei for Polland gard
Strandebakken	Skarpenes, Vatland	Strandebakken	Gammel ferdselsvei
Brufjellet og Sandviga	Roligheda	Roligheda	Gammel ferdselsvei til Vardan og Sandviga. Merket rundløype via Brufjellet 185 moh

Tilrettelegging ved sjøen

Sted	Områdetype	Tiltak
Husøy	Båtutfart	Enkel brygge og do

VEDLEGG 3

Oversikt over fritidsboliger og sjøboder i verneforslagets 100-meters belte ved sjøen pr 1.1.2001

Presenterer bygninger på basis av det offisielle Grunneiendoms-, Adresse- og Bygningsregisteret (GAB), jf Statens Kartverk 2001, supplert med data fra kartverk M 711.

Det offisielle Grunneiendoms-, Adresse- og Bygningsregisteret (GAB) inneholder data for alle bygninger over 15 m² det vil si bygningstype, eiendommen den ligger på og koordinater for bygget.

Sted	Antall fritidsboliger	Antall sjøboder
Indre Kalven, Austrøyna sørøst	1	
Kalven, Austrøyna sørøst	1	1
Hummerøy/Husøy/ Vrangesundøy, Rasvågen		5
Kolløy, Rasvågen	1	
Hersdalen, Vestrøyna sør	1	1
Hellevågen		
Dåtlandsstronda, Hidreheia		3
Stø	5	2
Foreholmen, Berefjord	1	1
Holmen, Berefjord	3	
Telebukta	3	2
Vest for Roligheda, Åna-Sira	1	
Sum i verneforslaget 100-m belte ved sjøen	17	16

VEDLEGG 4 *Oversikt over områder i de ulike LNF-kategoriene*

Presenterer områder fra Flekkefjord kommunes kystsoneplan 1992. Navnsetting baserer seg på økonomisk kartverk målestokk 1:5.000.

Viktige områder for friluftsliv er vist på temakartet, jf vedlegg 7.

I følgende 14 områder som er mye brukt til friluftsliv, forslås det tiltak for å sikre fortsatt bruk og stimulere til økt bruk:

Tarmevinga	Andabeløy øst
Katteraua	Andabeløy sørvest
Skipsviga	Andabeløy vest
Ytre og Indre Kalven	Austrøyna sørøst
Teigetjødna, øst for Rasvåg	Austrøyna sør
Nesodden, sør for Rasvåg	Austrøyna sør
Husøy, Hummerøy, Urstadøy	Rasvågen
Breilibukta/Sigden vest for Rasvåg	Rasvågen
Kolløy nord og øst, vest for Rasvåg	Rasvågen
Nord for Kålesundet, vest for Rasvåg	Rasvågen
Håvåg, Dragøy sør	Vestrøyna vest
Narvøybukta, Prestøy nordøst	Vestrøyna vest
Napp	Hidrasundet
Breiviga *	Vest for Stø

* Breiviga er foreslått tatt inn i rullert kystsoneplan, jf Formannskapsak 179/99 og høringsutkast for kystsoneplanen av 8. sept 1999

Det er ikke adgang til oppføring av hytter i følgende områder merket av på kystsoneplankartet av 1992, av hensyn til friluftslivet og landskap:

Mannurodden – Tarmevigodden	Andabeløy øst
Sør og vestsiden av Andabeløy	Andabeløy sør og vest
Klubben/Kalven	Austrøyna sørøst
Nesodden/Svåleberget	Rasvågen sørøst
Større område fra Rasvåg til Kådøy	Rasvågen-Vestrøyna sør
Større område fra Kvellandsstronda til Breiviga	Hidreheia
Vardan med videre	Hidreheia/Åna-Sira
Rasvåg-Kjellnes	Rasvågen-Vestrøyna sør
Dragøy, vest for Kirkehamn	Austrøyna vest
Brufjellet	Åna-Sira
Roligheda-Egdeholmen	Åna-Sira

Det er ikke adgang til oppføring av hytter i et område rundt Ystebøvannet, merket av på kystsoneplankartet, av hensyn til eksisterende/framtidig drikkevannskilde.

VEDLEGG 5

Eksisterende og framtidige fiskeoppdrettsanlegg

Presenterer lokaliteter etter Flekkefjord kommunes kystsoneplan av 1992, utkast til fiskeri- og havbruksplan av 1998 og gjennomgang av Fiskeridirektoratet og Flekkefjord kommune 2001. Lokalitetene er beskrevet i forhold til økonomisk kartverk 1:5.000.

Godkjente lokaliteter er vist på temakartet, jf vedlegg 7.

For å sikre næringens behov for generasjonsdrift, smoltutsett og reservelokaliteter ble følgende lokaliteter avmerket på kystsoneplankartet av 1992:

Tarmevigodden ⁸	Andabeløy, øst	Framtidig fiskeoppdrett
Djupaviga	Andabeløy, vest	Framtidig fiskeoppdrett
Kvednhusviga ⁹	Austrøyna, øst	Framtidig fiskeoppdrett
Breilibukta, vest for Rasvåg	Rasvågen	Eksisterende fiskeoppdrett
Skiptingsdalen, sør for Itland	Hidrasundet	Eksisterende fiskeoppdrett
Napp ¹⁰	Hidrasundet	Framtidig fiskeoppdrett
Nordvest for Holmen	Berefjord	Framtidig fiskeoppdrett

Nye lokaliteter ifølge rullert kystsoneplan, jf Formannskapsak 179/99 og høringsutkast for kystsoneplanen av 8. sept 1999.

Bukseviga	Austrøyna, øst
Prestøyna ¹⁰	Vestrøyna, vest
Kvalsberget ¹⁰	Vestrøyna, nordvest

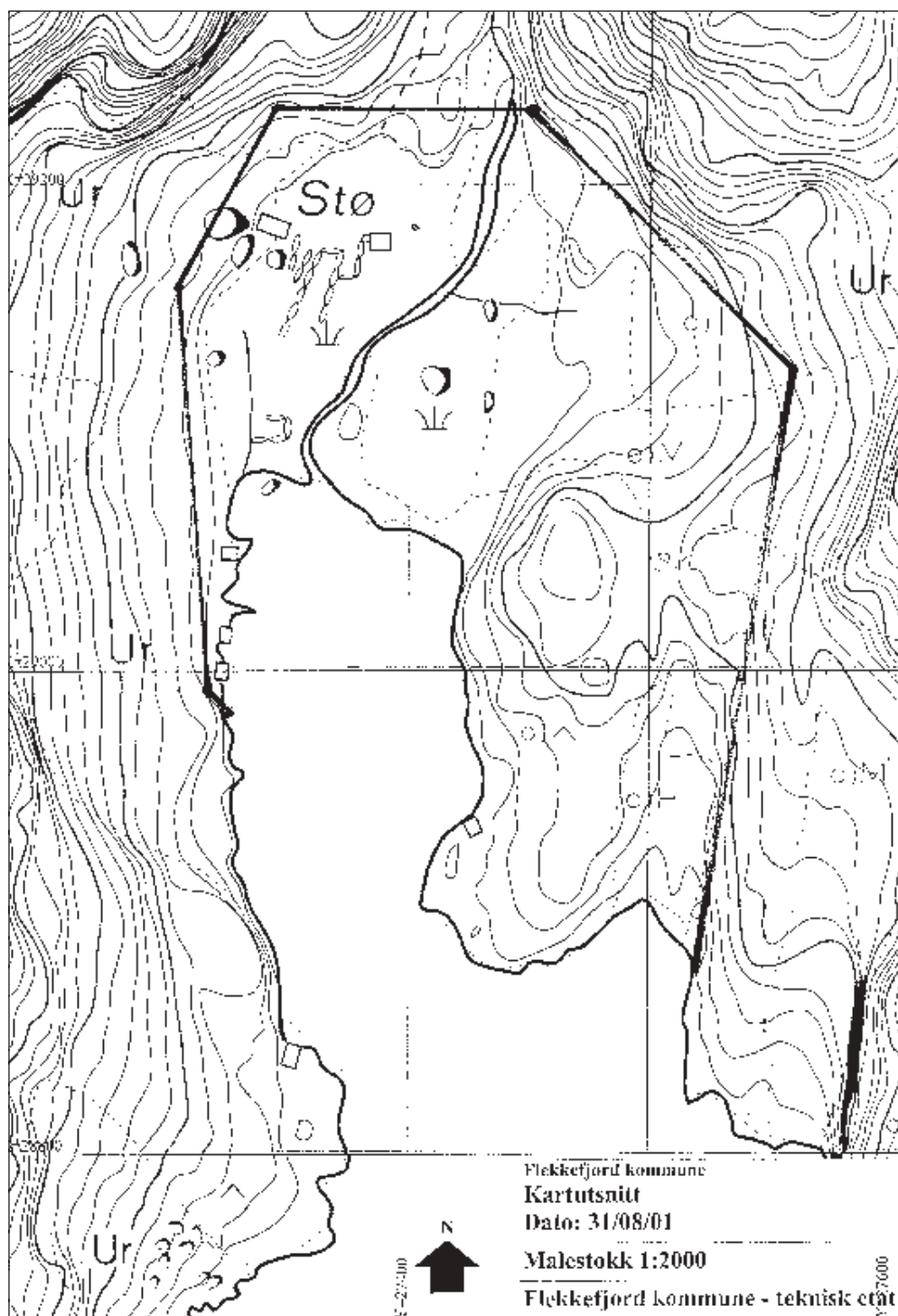
8 Forslaget til nye fiskeoppdrettslokaliteter ble behandlet som egen sak på et møte i kystsoneplan nr 1/98 jf et flertallsforslag fra arbeidsutvalget for rullering av kystsoneplanen, Formannskapsak 179/99. Kårdøyna vest for Hidra falt med 4 mot 3 stemmer. Tarmvikodden, Kvalsberget og Prestøyna ble vedtatt tatt inn/videreført i planen.

9 Lokalitet fra kystsoneplan 1992 som ikke er videreført i høringsutkast for kystsoneplanen av 8. sept 1999

10 Det foreligger konsesjonssøknad på Prestøyna

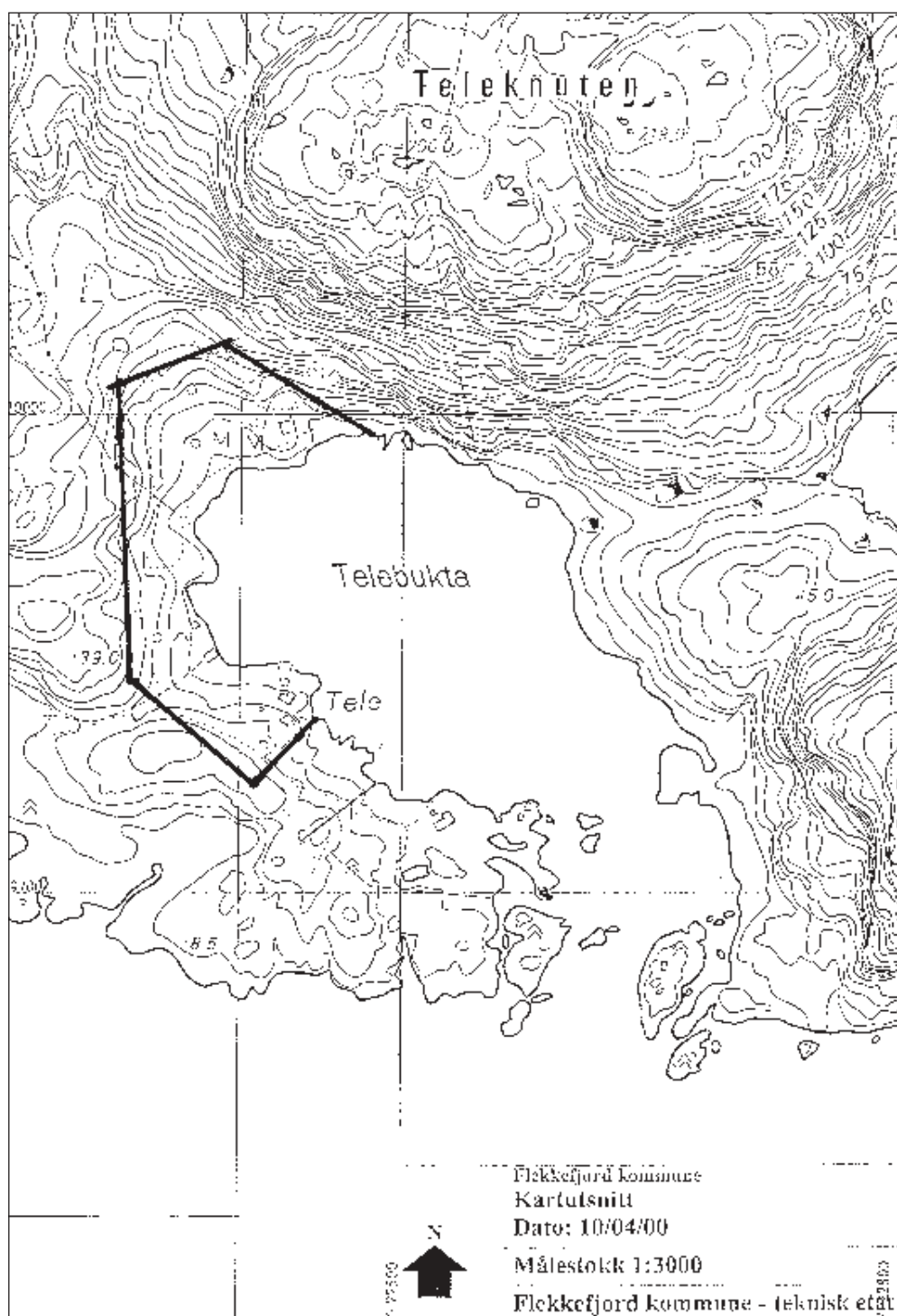
VEDLEGG 6

Stø – forslag til avgrensning av område som kan planlegges (reguleringsplan) med tanke på fortetting, jf retningslinjer i kapittel 4.8 og forslag til verneforskrift § 3 punkt 1.3 k.

VEDLEGG 8

Tele – forslag til avgrensning av område som kan planlegges (reguleringsplan) med tanke på fortetting, jf retningslinjer i kapittel 4.8 og forslag til verneforskrift § 3 punkt 1.3 k.

Forslag til

Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde

Skisse til forvaltningsplan

Sammendrag

Dette er en skisse til forvaltningsplan for det foreslåtte landskapsvernområdet i Ytre kystzone Flekkefjord og er en del av verneplanen. Skissen vil være en del av grunnlaget for en endelig forvaltningsplan som i forslaget til verneforskrift er forutsatt utarbeidet. Den gir retningslinjer for arbeidet med skjøtsel, tilrettelegging, oppsyn, informasjon og behandling av dispensasjonssøknader.

Mål for arbeidet med å ta vare på Ytre kystzone Flekkefjord landskapsvernområde, er:

1. Bevare de verdifulle natur- og kulturkvalitetene!
2. Bevare helheten og sammenhengen!
3. Legge til rette for at Ytre kystzone Flekkefjord landskapsvernområde blir en viktig del av grunnlaget for god livskvalitet og bærekraftig utvikling for lokalbefolkningen, Flekkefjord kommune og regionen for øvrig!

Det peker seg ut fire forhold som kan være en trussel mot en positiv utvikling i Ytre kystzone Flekkefjord landskapsvernområde:

1. Manglende kunnskap og forståelse for intensjonen med opprettelsen av landskapsvernområdet.
2. Opphør eller endringer i utnyttelsen av naturressursene på land, og i havet, som påvirker grunnlaget for bosetting, landskapet og naturmiljøet i negativ retning.
3. Slitasje og forurensninger som følge av økende ferdsel som ledd i fritidsbruk, nye næringer, oljeutslipp fra skipstrafikk og eventuelt leteboring etter olje i Skagerrak.
4. Ulike inngrep, tiltak og installasjoner som endrer landskapets art og karakter.

For å stå best mulig rustet til å møte utfordringene foreslås følgende hovedstrategier:

1. Etablere et tett samarbeid mellom lokalbefolkningen, Flekkefjord kommune og representanter fra regionen for øvrig, der målet er å bidra til å styrke lokalsamfunnet i et bredt og langsiktig perspektiv! Forvaltningsmyndigheten bør ha kapasitet til å fylle en pådriverfunksjon.
2. Forvaltningsplanprosess – der målet er å oppnå

høy grad av enighet om rammer og prioriteringer, og der deltakerne er innstilt på forhandle seg fram til omforente løsninger innen rammen av vern.

3. Oppsyn med stor vekt på veiledning og informasjon om formålet med vernet.

Som grunnlag for inndeling av verneområdet i soner er det skissert et skisseforslag til inndeling i landskapstyper. Åpent hav og storforma fjordlandskap er dominerende landskapstyper i verneforslaget. Skjærgård, småfjord-, kil- og sundlandskap er sjeldne. Det er aktuelt å definere spesifiserte soner for ulike grader av bruk og vern i et framtidig landskapsvernområde. En slik soneinndeling foreslås basert på områdets tilstand på vernetidspunktet og landskapets uberørthet og toleranse for bruk, tiltak, inngrep og installasjoner.

Ved praktisering av landskapsvernforskriften vil forvaltningsmyndigheten legge avgjørende vekt på formålsparagrafen. Inngrep som vesentlig endrer landskapets art eller karakter, eller på annen måte er i strid med verneformålet, er ikke tillatt. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig, jf naturvernloven § 5 siste ledd.

Kystlynghei, slåtteenger og naturbeitemarker utgjør viktige landskapselementer og viktige verneverdier i området. Videreføring av husdyrbeiting, slått, lyngsviing og rydding av beite er forutsetninger for å hindre gjengroing og tap av biologisk mangfold. Dette betinger blant annet økonomiske tilskudd fra staten. Det er behov for oppfølging og aktive tiltak i regi av forvaltningsmyndigheten for å bevare de karakteristiske kulturbetingede vegetasjonstypene.

Kanalisering og tilrettelegging for ferdsel i forbindelse med fritidsbruk, er nødvendig for å beskytte landskapet og unngå konflikter. Landskapsvernet endrer ikke på tradisjonelle jakt- og fiskerettigheter.

Kulturminner er en del av verneverdiene. Det vil være behov for skjøtsel, istandsetting, tilrettelegging og informasjon i tilknytning til disse, i samarbeid med kulturminnemyndigheten.

Det er behov for kunnskapsoppbygging knyttet til nærings- og bruksinteresser, lokal historie og kunnskap, og bevisstgjøring omkring verneforslaget og verneverdiene. Skoleelever kan spille en viktig rolle i kunnskapsoppbygging og informasjonsutveksling gjennom deltakelse i naturovervåking og skjøtsel.

Det er definert dispensasjonshjemler for spesifiserte tiltak som man regner med blir aktuelle, og som man mener kan tillates uten å komme i konflikt med verneformålet. Hensynet til verneformålet står sentralt ved vurderingen av søknader om unntak fra forskriften. Tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning eller andre særlige tilfeller, kan også utløse dispensasjon fra vernebestemmelsene hvis de ikke strider mot verneformålet, eller er til vesentlig skade for landskapets art eller karakter.

Byggevirksomhet er egnet til å skade verneverdiene i landskapsvernområdet, og er ikke ønskelig. Søknader om slike tiltak vil som før bli behandlet etter kystsoneplanen og plan- og bygningsloven. Landskapsvernforskriften, som innfører et skjerpet krav til grunner for dispensasjon og fravær av ulemper for landskapet, allment friluftsliv og biologisk mangfold, kommer i tillegg.

Direktoratet for Naturforvaltning avgjør hvem som skal ha forvaltningsmyndighet for et framtidig verneområde. I verneplanarbeidet er det lagt til grunn at Flekkefjord kommune får tilbud om å bli forvaltningsmyndighet. Statens Naturoppsyn vil få et overordnet ansvar for naturoppsyn inkludert veiledning og informasjon om hensikten med vernet, i et framtidig landskapsvernområde.

Innhold

1. INNLEDNING	5
2. BAKGRUNN	6
2.1 Verdien av det Ytre kystsone Flekkefjord	6
2.2 Landskapsvern som verneform	6
2.3 Forvaltning og forvaltningsmyndighet	6
Forvaltningsplan	7
3. UTFORDRINGER OG STRATEGIER	8
3.1 Rammer for forvaltning av landskapsvernområder	8
3.2 Mål og trusler	8
3.3 Strategier	9
4. INNDELING I LANDSKAPSTYPER OG FORVALTNINGSONER	10
4.1 Forslag til inndeling i landskapstyper	10
Sjønære områder	10
Innlandslandskapet	11
4.2 Forslag til inndeling i forvaltningssoner	11
A. Vernesone	11
B. Bruksoner	11
C. Sone for spesiell tilrettelegging og tiltak	11
5. FORSLAG TIL RETNINGSLINJER OG TILTAK	12
5.1 Landskap og naturverdier	12
5.2 Kulturminner	12
5.3 Fiske og landbruk	12
5.4 Friluftsliv	14
5.5 Havbruk	15
5.6 Bygging og andre inngrep	15
5.7 Motorferdsel	16
5.8 Flytende innretninger	16
5.9 Informasjon og naturveiledning	16
6. SØKNADER OM DISPENSASJON	17
7. FORVALTNINGSMYNDIGHET OG OPPSYN	18
Vedlegg A Landskapstyper mot sjøen	19
Vedlegg B Oversikt over kaste- og låssettingsplasser og seter for laksegarn og fiskeplasser for bunngarn/paun	20

1. Innledning

Dette dokumentet presenterer en skisse til forvaltningsplan for forslaget til Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde som er et større sammenhengende kystområde på 54 kvadratkilometer i ytre del av Flekkefjord kommune. Området har nasjonal naturvernverdi.

Planen omfatter et område som er identisk med forslaget til Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde, og omsluttet i sin helhet av Flekkefjord kommunes kystsoneplan, som styrer arealbruken i området i dag. Verneverdiene og andre forhold i området er presentert i verneplanen, og presenteres ikke her.

Trusler, hovedutfordringer og forslag til hovedstrategier for å oppnå formålet med vernet, blir skissert. Det er et mål å legge til rette for en god og aktiv forvaltning og bruk av området, ved at sentrale problemstillinger blir avklart. Samtidig er det ønskelig at konkrete tiltak som ønskes

igangsatt, blir tilstrekkelig avklart både i forhold til landskapsvernforskriften og grunneierretten, til å kunne settes ut i praksis. Her skisseres et forslag til inndeling av området i landskapstyper og soner med utgangspunkt i grad av urørthet og sårbarhet blant annet med tanke på forholdet til havbruk, friluftsliv og skjøtsel av kulturlandskapet.

Her presenteres forslag til retningslinjer for praktisering av landskapsvernforskriften, forslag til tiltak for å bevare landskapet, naturkvaliteter og kulturminner, forslag til rammer for utøvelse av fiske, jakt, landbruk, friluftsliv og havbruk, kommentarer til forhold vedrørende bygging, motorferdsel og flytende innretninger, samt forslag til tiltak for informasjon og naturveiledning.

Forvaltningsmyndighetens adgang til å gi unntak fra vernebestemmelsene, og øvrige oppgaver, samt forholdet til annet lovverk blir presentert.

2. Bakgrunn

2.1 Verdien av det Ytre kystsone Flekkefjord

Norge har et spesielt ansvar i internasjonal sammenheng for å bevare fjord- og kystområder. Sørlandskysten er dårlig representert i verne-sammenheng. Foruten å være lite berørt av tekniske inngrep, rommer Ytre kystsone Flekkefjord naturfaglige kvaliteter innen geologi, landskap, plante- og dyreliv som er representative for Vest-Agders kystland. Her er naturkvaliteter av nasjonal verdi som kan ivaretas gjennom landskapsvern, hjemlet i naturvernloven.

2.2 Landskapsvern som verneform

Loven om naturvern har følgende formålsparagraf, jf § 1:

«Naturen er en nasjonal verdi som må vernes. Naturvern er å disponere naturressursene ut fra hensynet til den nære samhørigheten mellom mennesker og naturen, og til at naturen skal bevares for fremtiden. Enhver skal vise hensyn og varsomhet i omgang med naturen. Inngrep i naturen bør bare foretas ut fra en langsiktig og allsidig ressursdisponering som tar hensyn til at naturen i fremtiden bevares som grunnlag for menneskelig virksomhet, helse og trivsel.»

Landskapsvern er definert som følgende, jf naturvernloven § 5:

«For å bevare egenartet eller vakkert natur- eller kulturlandskap, kan arealer legges ut som Landskapsvernområde. I Landskapsvernområde må det ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig.»

Landskapsvern er den formen for områdevern etter naturvernloven, som legger minst restriksjoner på bruken. Verneformen kan brukes for å ivareta helheten i landskap som er preget av lengre tids kulturpåvirkning, men som også har uberørte

områder. Verneformen er godt egnet til bruk i store naturområder der det er viktig å videreføre den bruken som bidrar til å opprettholde landskapets karakter. Den blir som oftest betegnet som tradisjonell bruk, og kan som regel fortsette uhindret av landskapsvernforskriften. Således er jordbruk og skogbruk som tar rimelig hensyn til landskapet, normalt tillatt i landskapsvernområder. Det er som regel ønskelig å opprettholde en kulturpåvirkning gjennom for eksempel husdyrbeiting, for å unngå tilgroing og tap av biologisk mangfold.

Dersom vegetasjon som for eksempel skog, utgjør et viktig element i landskapet, kan dette inngå i verneformålet. Områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere kulturminner inngår i formålet for forslaget til Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde.

Livsmiljøet for plante- eller dyrearter som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne, kan i kombinasjon med landskapsvern foreslås fredet i medhold av naturvernloven §§13 eller 14. Forskriften vil da inneholde nødvendige restriksjoner som sikrer leveområdet for den aktuelle arten mot skade eller ødeleggelse. Det foreslås ingen spesielle fredninger av plante- eller dyrelivet i forslaget til Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde.

Dersom det blir vurdert som nødvendig for å bevare plante- og dyrelivet, eller geologiske forekomster, kan Direktoratet for Naturforvaltning legge ned forbud mot ferdsel i et landskapsvernområde hele eller deler av året, med hjemmel i naturvernloven § 22, jf forslaget til verneforskrift § 3 punkt 4.4. Dette skal ikke være til hinder for grunneiers tilsyn med egen eiendom, og nødvendig tilsyn og kontroll med etablert næringsvirksomhet.

2.3 Forvaltning og forvaltningsmyndighet

Flekkefjord kommune fikk i oktober 2000 tilbud fra Direktoratet for Naturforvaltning om delegert myndighet for Langevann, Loga, Rødholman samt Øvre og Nedre Svineholmen naturreservater, jf brev

fra Miljøverndepartementet av 25. juni 1998 og fra Direktoratet for Naturforvaltning av 26. oktober 1998. Flekkefjord kan få tilbud om delegering av forvaltningsmyndigheten for landskapsvernområdet etter at dette er vedtatt.

Et landskapsvernomsråde stiller krav til en aktiv oppfølging ved at forvaltningsmyndigheten tar initiativ til skjøtsel, tilrettelegging, informasjon og dialog med grunneierne og naturoppsynet. Dette for å unngå konflikter mellom bruk og vern. Forvaltningen må avveie forholdet mellom vern og bruk innen rammen av landskapsvernforskriften, og tilpasse tiltak og virkemidler i de ulike delene av området. I tillegg forutsetter verneformålet en viss kulturpåvirkning i deler av området.

Forvaltningsmyndigheten har innenfor bergrensedede rammer, hjemmel til å foreta skjøtselstiltak for å ivareta området i tråd med formålet, jf naturvernloven §§ 4, 6 og 21. Dette inkluderer blant annet rett til å foreta enkle tilretteleggingstiltak for friluftsliv innen rammen av verneformålet. I praksis vil mange skjøtselstiltak skje i et samarbeid mellom grunneier og landskapsvernmyndighet. Prioritering av tiltak og retningslinjer for inngåelser av avtaler om skjøtselstiltak, kan med fordel behandles i en planprosess.

Forvaltningsplan

For å forklare hensikten med vernet og få et best mulig grunnlag for bevaring av natur- og kulturkvalitetene i området, anbefales igangsatt en forvaltningsplanprosess i forbindelse med opp-

rettelsen av et landskapsvernomsråde i Ytre kystsone Flekkefjord. Planen bør ta sikte på å belyse og bearbeide utfordringer og konflikter i nær kontakt med lokalmiljøet, brukere, fagpersoner, organisasjoner og myndigheter. Det er et mål at forvaltningsplanen skal legge til rette for en aktiv forvaltning og bruk av området, ved at sentrale problemstillinger blir avklart. Samtidig bør konkrete problemstillinger bli tilstrekkelig utredet og drøftet både i forhold til landskapsvernforskriften og til grunneiers rettigheter og interesser, til at tiltak kan settes ut i livet.

Arbeidet med en forvaltningsplan bør følge vanlige prosedyrer med melding om oppstart til berørte parter. Det er vanlig å opprette ulike temagrupper i prosessen med representanter fra berørte og interesserte parter. Forvaltningsplanen skal sendes på høring i samsvar med forvaltningslovens bestemmelser. En forvaltningsplan for Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernomsråde skal godkjennes av Direktoratet for Naturforvaltning. Forvaltningsplanen må ikke gå ut over rammene i vedtatt verneforskrift eller verneplanen forøvrig. Dette er ikke til hinder for at forvaltningsmyndigheten, grunneier og andre berørte kan inngå avtaler som er i tråd med verneformålet. Dette kan for eksempel være å tilbakeføre kulturlandskap som er under gjengroing til tilstanden før gjengroing startet, restaurere landskapet og fjerne inngrep og installasjoner som ikke lenger er i bruk. Forvaltningsplanen er egnet til å avklare forholdet mellom kystsoneplanen og verneplanen.

3. utfordringer og strategier

3.1 Rammer for forvaltning av landskapsvernområder

Forvaltning av et naturvernområde tar utgangspunkt i formålet med vernet, jf forslaget til forskrift for Ytre kystzone Flekkefjord landskapsvernområde i verneplanen kapittel 8:

Formålet med vernet er å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei; samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere kulturminner.

Et vernevedtak innebærer en varig begrensning av arealbruken i et avgrenset område. Grunneiere, rettighetshavere og andre brukere beholder sine lovlige rettigheter som for eksempel eiendomsrett og ferdselsrett i utmark, med de begrensninger som følger av vernet. Dette innebærer for eksempel at forvaltningsmyndigheten må få en avtale med grunneier for merking av stier og oppsetting av informasjonstavler.

Landskapsvernforskriften endrer ikke grunneiers rettigheter og plikter etter annet regelverk. Grunneier opprettholder for eksempel sin rett til å nekte motorferdsel på egen eiendom.

3.2 Mål og trusler

Målet for arbeidet med å ta vare på Ytre kystzone Flekkefjord landskapsvernområde, vil være å:

1. Bevare de verdifulle natur- og kulturkvalitetene i området

Dette omfatter viktige landskapstyper, viktige naturtyper, viktige viltområder, lokaliteter med truede og sårbare arter og viktige kulturlandskap med fornminner og kulturminner. Det er en særlig utfordring å bevare velutviklede og intakte kulturlandskap gjennom aktiv bruk og skjøtsel.

2. Bevare helheten og sammenhengen i området

Målet er å bevare alle deler av landskapet, inkludert sjøoverflaten, uten inngrep, tiltak og installasjoner som er uheldig for landskapet og viktig biologisk mangfold, blant annet som grunnlag for en allsidig bruk av området blant annet til friluftsliv. Fokus må være på lokalhistorie og –kunnskap, og videreføring av lokalt eierforhold i bred forstand, til Ytre kystzone Flekkefjord som et stort sammenhengende område med særlig høye landskapskvaliteter.

3. Legge til rette for at Ytre kystzone Flekkefjord landskapsvernområdet blir en viktig del av grunnlaget for god livskvalitet og bærekraftig utvikling for lokalbefolkningen, Flekkefjord kommune og regionen for øvrig

Landskapet er påvirket gjennom årtusener med bosetting, fiske, landbruk og sjøfart og annen ferdsel. Fiske, landbruk, havbruk og friluftsliv vil være viktige deler av grunnlaget for bosetting og bevaring av landskapet.

Det bør i en forvaltningsplan defineres konkrete mål for forvaltningen av området, med stor vekt på samspill mellom grunneiere, brukere og lokale organisasjoner omkring økt kunnskap om bruks- tradisjoner og videreføring av ønsket aktivitet.

Det peker seg ut fire forhold som kan være en trussel mot en positiv utvikling i Ytre kystzone Flekkefjord landskapsvernområde:

Manglende kunnskap og forståelse for intensjonen med opprettelsen av landskapsvernområdet.

Opphør eller endringer i utnyttelsen av naturressursene på land og i havet, som påvirker grunnlaget for bosetting, landskapet og naturmiljøet i negativ retning.

Slitasje og forurensninger som følge av økt ferdsel som ledd i fritidsbruk, nye næringer, oljeutslipp fra skipstrafikk og eventuell leteboring etter olje i Skagerrak.

Ulike inngrep, tiltak og installasjoner som endrer landskapets art og karakter.

3.3 Strategier

For å stå best mulig rustet til å møte truslene foreslås følgende hovedstrategier:

1. Etablere et tett samarbeid mellom lokalbefolkningen, Flekkefjord kommune og representanter fra regionen for øvrig, der målet er å bidra til å styrke lokalsamfunnet i et bredt og langsiktig perspektiv

Et sterkt lokalsamfunn vil fremme en god utvikling i landskapsvernområdet.

- a. Det kan med fordel etableres et rådgivende utvalg med god lokal forankring, som kan utvikle en felles kunnskap og forståelse, og som kan gi gjennomarbeidede og entydige råd til forvaltningsmyndigheten.
- b. Det bør arbeides for en tett dialog mellom havbruksnæringen og forvaltningsmyndigheten for landskapsvernområdet, for å utvikle en felles kunnskap om, og forståelse av hvordan samarbeid mellom havbruk og vern kan styrke lokalsamfunnet i et bredt og langsiktig perspektiv.
- c. Det bør arbeides for en tett dialog mellom grunneierne, turistforeningen, landbruks- og naturvernmyndighetene, og andre interesserte for å utvikle en felles kunnskap om, og forståelse av hvordan samarbeid mellom landbruk, friluftsliv og vern kan styrke lokalsamfunnet i et bredt og langsiktig perspektiv.

Det er naturlig at forvaltningsmyndigheten for landskapsvernområdet tar initiativ og legger til rette for gode prosesser. Forvaltningsmyndigheten bør ha kapasitet til å fylle en pådriverfunksjon.

2. Forvaltningsplanprosess

Bevaring av helhet og sammenheng krever samarbeid og felles prioriteringer. En forvaltningsplan kan ha som mål å:

- a. Kartlegge viktige nærings- og bruksinteresser, lokalhistorie og -kunnskap.
- b. Påvise og avklare eventuelle konflikter.
- c. Avklare rammer for havbruk, landbruk og friluftsliv.
- d. Utforme en liste prioriterte tiltak for skjøtsel, tilrettelegging og informasjon, som er egnet til å være et praktisk styringsredskap for myndighetene. Lista bør avspeile lokale prioriteringer.
- e. Få på plass et system som ivaretar langsiktige behov for praktisk skjøtsel.
- f. Kunne inngå i grunnlaget for rullering av kystsonenplanen.

Forvaltningsplanen for landskapsvernområdet kan med fordel forankres i en bred prosess der målet er å oppnå høy grad av enighet om rammer og prioriteringer, og der deltakerne er innstilt på forhandle seg fram til samarbeidsløsninger innen rammen av vern.

3. Oppsyn

Det bør etableres et oppsyn underlagt Statens Naturoppsyn som bør delta i forvaltningsplanprosessen, får møterett i rådgivende utvalg, og gis anledning til å delta i dialogen mellom ulike brukergrupper. Veiledning og informasjon om formålet med vernet, atferdsregler, avtaler og andre rammer som gjelder i landskapsvernområdet, er en viktig del av oppsynets oppgave.

Forvaltningsmyndigheten kan inngå avtaler med Statens Naturoppsyn om utføring av tjenester innen skjøtsel, tiltak og informasjon. Praktisk gjennomføring kan for eksempel skje i samarbeid med skoler i området.

4. Inndeling i landskapstyper og forvaltningsoner

Alle anlegg, tiltak og installasjoner i landskapsvernområdet skal utformes og lokaliseres slik at de:

- ikke er et vesentlig inngrep
- samlokaliseres så langt mulig med andre tekniske inngrep
- tilpasses naturen og landskapet gjennom fargevalg og utforming.

Terskelen for å tillate tiltak, inngrep og installasjoner vil variere i ulike deler av området.

En soneinndeling innebærer at det i områder med høy grad av urørthet eller sårbarhet ikke skal tillates inngrep, installasjoner eller aktiviteter.

Det er aktuelt å dele landskapsvernområdet inn i forvaltningsoner med forskjellig restriksjonsnivå. En soneinndeling bør drøftes nærmere i en forvaltningsplan. Vi foreslår her noen retningslinjer for en soneinndeling som kan være et hjelpemiddel for å ivareta hensynet til vern, og avveie dette i forhold til havbruk, tilrettelegging for friluftsliv og drift/skjøtsel av viktige kulturlandskap. Inndeling i landskapstyper kan være en del av grunnlaget for en soneinndeling.

4.1 Forslag til inndeling i landskapstyper

Ytre kystsoner Flekkefjord har svært høy variasjon i landskapstyper. En sortering av landskapet ved inndeling i ulike typer, kan være hensiktsmessig for forvaltningen, ved at det kan gi en oversikt over sjeldne og truede landskapstyper, og typer som betinger en viss type bruk og skjøtsel. Det kan i tillegg gi et systematisk grunnlag for en vurdering av egnethet til ulik bruk.

Sjønære områder

Vi har tatt utgangspunkt i et system som begynner ytterst der det åpne havet treffer land og går videre via ytre skjærgård og stor-øyenes innlandslandskap, jf vedlegg 1 (NIJOS 2001). Innenfor dette finner vi en dominans av storforma fjordlandskap, med innslag av småfjord- og storsundlandskap deriblant et par poller, et indre øy, holme og

skjærgårdslandskap og enkelte mindre forekomster av kil- og smalsundlandskap.

Åpent hav mot fastland eller store øyer er en dominerende landskapstype i verneforslaget og har følgende hovedutbredelse:

- sørspissen av Andabeløy
- den sørvendte delen av Austrøyna mellom Klubben og Nesodden
- den åpne kysten mellom Skadeknuden, sørøst for Veden, og Egdeholmen ved utløpet av Sirafjorden

Åpent hav mot ytre skjærgård er en sjelden naturtype i verneforslaget og forekommer i hovedsak kun på:

- den hav-vendte delen av skjærgården mellom Rasvåg og Stø.
- Holmen og Lakseholmen i Berefjord

Ytre skjærgård er en sjelden naturtype i verneforslaget og forekommer kun på:

- Den indre delen av skjærgården mellom Rasvåg og Stø og den tilliggende sjønære delen av Vestrøyna, jf unntak under Kil og smalsundtypen
- Indre delen av Lakseholmen i Berefjord

Indre øy, holme og skjærgårdslandskap er en sjelden naturtype i verneforslaget. Indre deler av skjærgården ytterst i Rasvågen (Øynevågen) og deler av skjærgården vest for Vestrøyna kan plasseres i denne typen.

Kil og smalsundlandskap er en sjelden naturtype i verneforslaget. Enkelte sund i Rasvågen (Øynevågen) og vest for Vestrøyna kan plasseres i denne typen.

Småfjord- og storsundlandskap er en sjelden naturtype i verneforslaget:

- Kjøydeflåna, mellom Kådøyna, Prestøyna og tilliggende sjønære arealer vest på Vestrøyna
- Deler av Grøneviga, mellom søndre del av Dragøyna og Vestrøyna
- Berefjord
- vestsida av Rasvågen (Storvågen) utenfor Rasvåg.

To områder kan karakteriseres som *poll* (småfjord med trangt innløp):

- Hellevågen (sørvest på Vestrøyna)
- Telebukta

Storforma fjordlandskap er en dominerende landskapstype i verneforslaget:

- Stolsfjorden/Fedafjorden (øst for Andabeløy).
- Stronds fjorden (mellom Hidra og Andabeløy)
- Hidrasundet

Det bør foretas en gjennomgang av ankrings- og fortøyningsplasser som er tilgjengelige for allmenheten.

Innlandslandskapet

Arealer som ikke vender direkte mot sjøen på Andabeløy, Sør-Hidra, Dragøyna og Hidreheia kan defineres som *innlandslandskap*. Det foreslås som et minimum en kartlegging av intakte kulturlandskap.

4.2 Forslag til inndeling i forvaltningsoner

Følgende forvaltningsoner kan være aktuelle:

A. Vernesone

Vernesonen bør omfatte områder med få og ingen spor av nyere inngrep, sjeldne landskaps- og naturtyper, områder som er særlig sårbare for inngrep og tiltak eller er viktig leveområde for planter eller dyr. Sonen bør blant annet omfatte den sammenhengende, havvendte skjærgården, mellom Rasvåg og Stø, kiler, smalsund, beskyttede bukter, poller, småfjorder, strandenger, landskap med fornminner og viktige kulturminner, partier med gammel kystfuruskog, edellauvskog, områder for truede, sårbare og sjeldne plante- og dyrearter.

B. Bruksoner

Bruksonen er områder der skånsomme tiltak og inngrep for det enkle friluftslivet slik som merking av stier, bør kunne tillates. Det bør i forvaltningsplan defineres en kulturlandskapsone og en friluftslivsone. Det kan være hensiktsmessig å lage en kombinasjonsone for friluftsliv og kulturlandskap i deler av området.

Sone B1 Viktige kulturlandskap

Sonen bør omfatte velutviklede og intakte slåttinger, slåttemyrer, naturbeitemarker, kystlyngheier,

strandenger og andre områder som er viktige for kulturbetinget biologisk mangfold for eksempel klokkesøte og solblom. Områder med høyt mangfold, sårbare, truede og sjeldne arter bør prioriteres. Lokal interesse kan være en viktig prioriteringsfaktor. Dette er områder som bør prioriteres med tanke på tiltak for bevaring av viktige kulturlandskap.

Sone B2 Offentlige friluftsområder

Sonen bør omfatte offentlig innkjøpte friluftslivsområder, deler av andre offentlig eide områder (Flekkefjord kommunes eiendommer Polland gardsnummer 54/1 og Mønstremyr gardsnummer 44/1,2,3,4) som er aktuelle for tilrettelegging og arealer der det foreligger avtaler med grunneier om allmen bruk og tilrettelegging. Restriksjonsnivået for tiltak for friluftslivet vil være lavere i denne sonen enn i området forøvrig. Dette er områder som bør prioriteres med tanke på naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv.

Sone B3 Andre viktige friluftsområder

Sonen bør omfatte områder som ikke ønskes særlig tilrettelagt og som ikke omfattes av B2, men som er viktige for fotturer, ilandstigning, bading, dykking, fiske eller jakt for allmenheten.

C. Sone for spesiell tilrettelegging og tiltak

Områder hvor det er gjort store inngrep eller installasjoner, eller man kan åpne for spesielle tiltak eller installasjoner kan legges ut i denne sonen. Som regel vil dette være mindre områder av helt spesiell interesse for installasjoner eller tiltak.

Sone C1 Fiskeoppdrett

Sonen kan omfatte området rundt eksisterende oppdrettsanlegg og områder der fiskeoppdrett kan skje uten at det vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter, eller på annen måte er i strid med verneformålet.

Det bør utarbeides forvaltningsrettede kart som viser sonering og aktuell bruk. Kartene bør vise kaste- og låssettingsplasser, fiskeplasser, transportleder, ankrings- og fortøyningsplasser, historiske havner, kulturlandskap, kulturminner, friluftsanser og turstier.

5. Forslag til retningslinjer og tiltak

Dette avsnittet inneholder forslag til retningslinjer for forvaltningen av landskapsvernområdet, og forslag til tiltak som med fordel kan vurderes i en forvaltningsplanprosess.

5.1 Landskap og naturverdier

Formålet med vernet er blant annet å ta vare på helheten i et særpreget og representativt kystlandskap der sjøarealene er et vesentlig landskapselement. Landskapsvernet ivaretar først og fremst behovet for å demme opp for tiltak som endrer landskapets karakter i negativ retning. Forholdet til drift og skjøtsel av kulturlandskapet og friluftsliv kan ivaretas ved inndeling av soner. Soner med stor grad av urørthet, sårbarhet eller sjeldenhet vil bli foreslått som vernesone (sone A). I vernesonen bør landskapet få utvikle seg mest mulig naturlig. Områder der man ønsker en naturlig utvikling bør normalt tas med i denne sonen.

Deler av landskapet er avhengig av kulturpåvirkning gjennom aktiv bruk og skjøtsel. Lyngheilandskapet med plante- og dyreliv er sentralt i denne sammenheng. Dette kulturbetingede landskapet gror mange steder igjen. Det må vurderes hvilke deler av verneområdet som skal opprettholdes som kystlynghei og hvor en ønsker å tilbakeføre gjengrodde områder til kystlynghei. Disse områdene bør tas inn i bruksonen for viktig kulturlandskap (sone B1). Her er det et mål at vegetasjonsbildet avspeiler tradisjonell husdyrbeiting og lyngsviing, jf kap 5.3.

Fritidsbruk kan skade landskapskarakteren dersom den ikke styres. Gjennom aktive tiltak som kanalisering og tilrettelegging, kan negative effekter av fritidsbruken reduseres. I bruksonen (sone B2) for friluftsliv vil man på en skånsom måte kunne legge til rette for ulike friluftslivsaktiviteter.

Ved praktisering av verneforskriftene vil en legge avgjørende vekt på formålsparagrafen. Det skal foretas skjønnsmessige vurderinger i hver enkelt dispensasjonssøknad. Inngrep som er i strid med verneformålet eller på en vesentlig måte vil endre landskapets art eller karakter, er ikke tillatt. Inngrep som setter varige og synlige spor, vil normalt endre

landskapskarakteren. Om et inngrep faller inn under dette, vil være gjenstand for en konkret vurdering hos forvaltningsmyndigheten fra sak til sak.

5.2 Kulturminner

Kulturminnene inngår som en del av verneformålet og utgjør en viktig del av landskapsbildet. Regn, vind og menneskelig aktivitet bidrar til slitasje og forfall på kulturminner og bygninger. Det vil være behov for vedlikehold og istandsetting av noen av disse. Det kan også være aktuelt med skilting og skjøtsel ved enkelte kulturminner, som for eksempel rydding av kratt og trær som skjuler objektene, stenger for utsikt og muligheten for å se sammenhenger i landskapet eller som kan ødelegge kulturminner for eksempel via rotsystemet.

Forvaltningsplanen bør ta stilling til hvilke kulturminner som skal skjøttes. Det bør lages en enkel plan for skjøtsel av kulturminner og for å sikre tilfredstillende tilgjengelighet. Arbeidet bør skje i samarbeid med kulturminnemyndighetene og bør tilpasses området grad av urørthet. Kulturminner som krever omfattende skjøtselstiltak bør fortrinnsvis inngå i bruksonen for viktige kulturlandskap (sone B1). I vernesonen (sone A) bør landskapsmessige inngrep i tilknytning til kulturminner begrenses til et nødvendig minimum.

5.3 Fiske og landbruk

Det tradisjonsrike landbruket, fisket og sjøens betydning som ferdselsåre har gått sterkt tilbake. Det var disse aktivitetene som bidro til å forme kulturlandskapet. Skal vi holde deler av kystlandskapet, som har vært preget av menneskets bruk i 6000 år, i hevd, trengs det aktive tiltak. Forslaget til landskapsvernforskrift legger opp til at tradisjonell landbruksdrift, jakt, fiske og fangst skal fortsette, jf forskriftens § 3 punkt 1.2 c, d og e, 2.2, 3.1 og 5.2 c. Sauebeiting og lyngsviing er en vesentlig del av dette.

Vi kan lære mye av eldre kystbønders erfaring fra sviing. Det er ønskelig å få skrevet ned, og bygge opp denne kunnskapen, der den er borte. Den

vintergrønne røsslyngen gjorde lyngheiene til viktige vinterbeiter. I tillegg ble lyngen slått på sein-sommeren til vinterfôr. Det er av hensyn til landskapet og biologisk mangfold, ønskelig å opprettholde en planmessig husdyrbeiting og drift, slik at prioriterte deler av heiområdet blir holdt i hevd. Kystlyngheier som er moderat beitet, svidd og regelmessig ryddet for kratt, er i samsvar med verneformålet. Med moderat beiting mener vi et samlet beitetrykk som ikke skader områdets bæreevne. Det bør legges vekt på å finne praktisk gjennomførbare opplegg for å bevare de prioriterte lyngheiene som intakte og velutviklede historiske dokumenter som en del av mangfoldet i Ytre kystsone Flekkefjord. I en forvaltningsplan bør det vurderes hvilke deler av området som skal prioriteres, jf ovennevnte strategi 2d. Prioriterte kulturlandskap bør inngå i bruksonen for viktige kulturlandskap (sone B1). I vernesonen (sone A) bør sviing og rydding av vegetasjon normalt ikke skje.

Lyngheier i naturvernområder bør av hensyn til biologisk mangfold, ikke svis oftere enn hvert 15. år. Det bør i samarbeid med grunneiere og lokalbefolkning utformes driftsplaner for det enkelte heiområdet, med kart for hvordan sviing og beiting, inkludert nødvendig gjerding, kan skje på en naturvennlig måte, slik at man unngår erosjon og andre uheldige effekter. Slike planer kan legges til grunn for avtaler mellom berørte grunneiere og myndighetene, og eventuelt andre som deltar/er berørt. Skoler og frivillige organisasjoner kan med fordel trekkes inn i dette arbeidet der det ligger til rette. Planene bør så langt mulig beskrive hvordan sviing ble organisert før.

For å få størst mulig variasjon og mangfold i lyngheiene, er det ønskelig at det finnes en mosaikk av hei i ulike utviklingsstadier. Man bør derfor svi flere spredte småflater på mindre enn fem dekar hver, det ene året, og noen andre småområder det neste, og så videre, slik at man i løpet av en 15 års periode har rukket over de deler av området som er egnet til å svi. Det er en forutsetning at sviingen skjer skånsomt og til riktig tid. På denne måten vil det bli fin variasjon i alder og utviklingstrinn på vegetasjonen og mange overgangsoner som gir gode forhold for et variert plante- og dyreliv, og et godt beite. Svidde busker og kratt som virker skjemmende, bør klippes og ryddes. Sviing skal skje vinterstid, når bakken er frossen eller fuktig, og ikke senere enn 1. april. Sviing etter 1. april kan kun skje etter dispensasjon.

Helårsbeiting med villsau er på oppgang i kystsonen øst for Lindesnes blant annet basert på leie av beite. Hvis grunneierne er interessert, kan

temaet tas opp i forvaltningsplanprosessen, med sikte på etablering av nødvendig samarbeid, jf forholdet til jakt og friluftsliv i kapittel 5.4.

Dyrka mark og utslåtter som ikke har vært sprøytet eller kunstgjødslet, er som regel svært verdifulle for biologisk mangfold. Frø kan overleve i jorda i mange år og spire dersom vekstbetingelsene blir gode, ved at trær og busker blir fjernet, og slått blir gjenopptatt. Kulturminnefaglig restaurering og vedlikehold av prioriterte utslått- og utløemiljøer, som grunnlag for formidling av lokalhistorie og opprettholdelse av verneverdier, kan være et tema i forvaltningsplanen.

Ytre kystsone Flekkefjord skal forvaltes i et langsiktig perspektiv. Det vil i mange tilfeller være opp til den enkelte grunneier i hvilken grad man skal lykkes. Det må utvikles et samarbeid mellom forvaltningsmyndigheten og brukerne basert på gjensidig tillit og forståelse. Det anbefales at Ytre kystsone Flekkefjord får status som et nasjonalt kulturlandskapsområde for kystlynghei med langsiktige mål om å opprettholde en drift som sikrer bevaring av et variert og vitalt lyngheilandskap. Landbruks- og miljømyndigheter bør stille seg bak en slik status og prioritere tilskudd til området. Økonomiske stimulerings tiltak er nødvendig. Vi snakker om driftsopplegg som ikke gir lønnsomhet innenfor dagens landbrukspolitiske rambetingelser.

Tilskudd bør gis til prioriterte områder (bruksonen for viktige kulturlandskap sone B1) med driftsopplegg som har et avtalegrunnlag på minst fem år. Den viktigste kilden for bruk med et minimum av driftsapparat og arealgrunnlag i dag, er:

Tilskudd til spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap med freda og verneverdige bygninger av 26. februar 1999 (STILK). Formålet med disse midlene er å legge til rette for vedlikehold, skjøtsel og istandsetting av kulturlandskap som går utover det en kan påregne ved vanlig landbruksdrift. Det legges vekt på at tilskuddet fremmer miljøgoder for allmenheten og danner grunnlag for miljøvennlig produksjon, næringsutvikling og bruk av tradisjonsrike driftsformer, materialer og håndverk.

Virkeområde for STILK – midler:

- bevare og fremme biologisk mangfold i, eller i tilknytning til jordbrukslandskapet
- holde gammel kulturmark i inn- og eller utmark i hevd
- fremme tilgjengelighet, opplevelseskvalitet og landskapsbilde i, eller i tilknytning til jordbrukslandskapet
- bevare kulturminner og kulturmiljøer i inn- og utmark ved skjøtsel og vedlikehold

- sette i stand freda eller verneverdige bygninger, som kan anvendes i landbruksdrifta eller i annen næring

Det kan gis tilskudd til engangstiltak eller årlig aktivitet etter nærmere avtale.

Det må gjennom aktiv forvaltningsplanlegging rettes fokus på en kanalisering av disse STILK-midlene fra Fylkesmannens landbruksavdeling til et framtidig landskapsvernområde i Ytre kystzone Flekkefjord, blant annet fordi området er lett tilgjengelig og har et høyt potensiale for opplevelse av et særegent natur- og kystkulturlandskap.

Tilskudd bør ikke gis i vernesonen (sone A).

5.4 Friluftsliv

Alle kan ferdes fritt i utmark. Ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt for ikke å skade natur- eller kulturmiljøet, forstyrre dyrelivet, husdyr, eller være til ulempe for andre. I et landskapsvernområde må vi være særlig varsomme. Vi må ta høyde for at presset vil øke i framtida som følge av turisme og friluftsliv. Turisme kan medføre uheldig slitasje på vegetasjon, skade på svaberg (grilling og bålberning) og kulturminner, samt forstyrrelse av fugle- og dyrelivet. Det vil være en utfordring å styre og tilrettelegge for fortsatt friluftsliv og rekreasjon uten at verneverdiene forringes. For å begrense mulige uheldige effekter av friluftsliv anbefaler vi som hovedregel kanalisering, informasjon og naturvennlige tilretteleggingstiltak. Merkede stier og kart vil kunne lede store deler av ferdselen utenom sårbare områder.

Om det oppstår en situasjon der ferdselen på begrensede arealer truer naturmiljøet eller dyrelivet, kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift, forby ferdsel i hele eller deler av landskapsvernområdet, jf naturvernloven § 22 og forslaget til verneforskrift § 3 punkt 4.4.

Dersom man i en forvaltningsplan velger å definere en bruksone for offentlige friluftsområder (sone B2), bør det tas høyde for at en unngår tilrettelegging i deler av sonen som framstår som fri for nyere inngrep, særlig sårbare landskapstyper som for eksempel smalsund, kiler, poller og småfjorder, og områder med et sårbart plante- og dyreliv, for eksempel hekkeområder og strandenger.

Forslaget til Ytre kystzone Flekkefjord landskapsvernområde har ikke til hensikt å hindre vanlig friluftsliv og skolers bruk av området til miljølære, jf forskriftsforslaget § 3 punkt 4.2. Enkelte arrangementer kan fortrenge allmen ferdsel,

forstyrre dyreliv og innebære nedtråkking, for søpling og støy som kan skade verneverdiene. For å unngå slike konflikter må større arrangementer i forbindelse med organisert ferdsel og ferdselsformer i et framtidig landskapsvernområde, søke om dispensasjon, jf forskriftsforslaget § 3 punkt 4.2. Med større arrangementer menes flere enn 50 deltakere. Forvaltningsmyndigheten avgjør om arrangementet strider mot verneformålet og hensynet til andre brukere. Hensyn til hekke- og yngletider vil være vesentlig. Slike arrangementer bør ikke tillates i vernesonen (sone A).

Landskapsvernforskriften gjelder i offentlige friluftsområder for eksempel friområdet på Husøyna. Det legges ikke opp til at sikring av områder for friluftsliv skal være et sentralt tema i en forvaltningsplan for et framtidig landskapsvernområde. Dette bør tas opp når det er finansielt grunnlag for det, for eksempel som et eget prosjekt for hele kystsonen i kommunen som kan tas inn i forvaltningsplanen for landskapsvernområdet så langt det passer. Vernet er ikke til hinder for sikring av friluftsområder eller inngåelse av varig bruksavtale etter skjærgårdsparkmodellen som er innført langs Skagerrakkysten vest til Lindesnes, innen rammen av landskapsvern. Tilrettelegging i disse områdene må imidlertid godkjennes av forvaltningsmyndigheten for landskapsvernområdet. Det må påregnes restriksjoner på muligheten for tilrettelegging i disse områdene, og at det vil bli satt vilkår som ivaretar landskapshensyn, i tilfeller der tillatelse til tilrettelegging blir gitt.

Ridehester og sykler sliter mye på terrenget. Det er ønskelig å begrense denne type ferdsel til særskilte traseer som fastlegges i forvaltningsplanen, jf forskriftsforslaget § 3 punkt 4.3. Riding og sykling bør ikke tillates i vernesonen (sone A).

Forholdet mellom turgåing, føring av hund, jakt og husdyrbeiting kan være en spore til konflikt mellom grunneiere og andre brukere. Dersom grunneierne og Flekkefjord kommune ønsker, kan det være naturlig å ta opp dette som tema i en forvaltningsplan, der målet er å legge til rette for flersidig bruk av området, innen rammen av vern.

Allmenhetens tilgang til jakt i kystsonen er begrenset til sjøfugljakt på sjøen og hjorteviltjakt på Flekkefjord kommunes eiendom Polland gardsnummer 54/1. Allmenhetens tilgang til ferskvannsfiske i området er begrenset til Torsvann som ligger på kommunens eiendom Mønstremyr like nord for landskapsvernområdet. Det bør arbeides for økt tilgang til jakt og fiske i området. Tiltak i denne sammenheng bør begrenses til bruksonene (B1-3).

Båndtvang

Hunder som ikke er under kontroll, er et problem både for husdyr, vilt og folk. Hundefører skal alltid ha hunden under kontroll, det vil si ha mulighet for å kalle hunden tilbake og hindre den i å jage ukontrollert, jf viltloven § 52. Det er under ingen omstendigheter lov å la hunden få streife fritt omkring alene. For å spare viltet for unødige stress i en sårbar fase av året (hekking, kalving) er det båndtvang over alt i Norge fra 1. april til 20. august, jf viltloven § 52 2. ledd. Dette innebærer at hunden enten skal være i bånd, forsvarlig inngjerdet eller innestengt. Gjeter-, politi- og lavinehunder i tjeneste er unntatt fra båndtvangen.

Kommunen kan innføre utvidet båndtvang i beiteperioden for husdyr, jf bufeloven § 3 2. ledd, eller med hjemmel i egne politivedtekter. Vedtektene skal stadfestes av landbruksdepartementet (bufelvedtekter) eller justisdepartementet (politivedtekter). Det er forbudt å la hund gå laus på offentlig sted i Flekkefjord kommune mellom 1. april og 30. september, jf politivedtekter vedtatt av Flekkefjord kommunestyre 20. april 1989 og stadfestet av landbruksdepartementet 5. desember samme år.

Hvem som helst kan oppta laus hund i båndtvangstida. Utenom båndtvangstida kan laus hund opptas av grunneier, jakt- og fangstberettiget, og politiet.

Oppsynet i et framtidig landskapsvernområde må informere publikum om intensjonen bak båndtvangsbestemmelsene og påse at reglene overholdes.

Trening av jakthund

Jakt i tråd med viltloven, er tillatt som ellers. Dette henger blant annet sammen med at høsting av naturens overskudd, er en del av friluftslivet. Dette omfatter ikke trening av jakthund.

5.5 Havbruk

Havbruksnæringen i Flekkefjord, er i vekst, og ønsker nye lokaliteter for fiskeoppdrett.

Det er ikke rom for næringsutvikling som er i strid med verneformålet. Vernet er ikke til hinder for drift av oppdrettsanlegg på godkjente lokaliteter. Bygninger og installasjoner på sjø og land vil som regel være uheldig for landskapet, og bør derfor unngås i landskapsvernområdet. Nye tiltak og installasjoner må vurderes opp mot verneformålet.

Dersom fiskeoppdrett kan skje uten at det vesentlig, endrer eller virker inn på landskapets art eller karakter, eller på annen måte er i strid med verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten gi

dispensasjon fra landskapsvernforskriften til omlokalisering av eksisterende fiskeoppdrettsanlegg, og etablering av havbruksanlegg uten installasjon på land og særlig synlig anlegg på sjøoverflaten, jf forskriftsforslaget § 3 punkt 1.3 h. Kravet om dispensasjon fra landskapsvernforskriften kommer i tillegg til kravet om konsesjon etter lov av 14/6 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr med videre, med tilhørende forskrifter, og tillatelser etter forurensingsloven og fiskesjukdomsloven.

Eksisterende anlegg og eventuelle områder for nye lokaliteter bør legges inn som en sone for spesiell tilrettelegging og tiltak. Dispensasjon bør ikke gis i vernesonen (sone A) eller bruksonene (sone B1-3).

Det kan ved revisjon av gjeldende konsesjoner, være aktuelt å stille vilkår ut fra hensynet til landskapet.

5.6 Bygging og andre inngrep

Et av hovedmålene med etablering av landskapsvernområdet er å hindre utbygging. Forskriften gir en generell tillatelse til vanlig vedlikehold av bygninger, veier, vannkummer, brygger og grøfter med mer, som eksisterer på vernetidspunktet, jf § 3 punkt 1.2 a. Med vedlikehold av bygninger menes arbeid som ikke medfører endring av bygningens fasade, karakter eller omfang, eller på annen måte påvirker landskapets art eller karakter. Vedlikehold som medfører fasadeendringer eller har karakter av ombygg eller tilbygg, må vurderes etter forslaget til landskapsvernforskrift § 3 punkt 1.3 b eller § 4, det vil si etter søknad.

Forskriften gir forvaltningsmyndigheten anledning til å tillate nødvendige bygninger for landbruk, jf forskriftens § 3 punkt 1.3 g. Med det menes bygninger som anses nødvendige for landbruket slik det har vært drevet fram til i dag. Oppholdsrom for sau i samsvar med dyrevernlovgivningen, kan være et eksempel på en slik bygning.

Når det er opprettet et landskapsvernområde med hjemmel i naturvernloven, vil det være riktig å vurdere eventuelle søknader om dispensasjon svært strengt. Det er en forutsetning at tiltaket ikke strider mot verneformålet der hovedpoenget er å unngå uheldige inngrep i det sårbare landskapet eller i viktige områder for biologisk mangfold, eller at det fører til ulemper for allment friluftsliv. Som regel vil nye bygninger, tilbygg og private brygger være i strid med verneformålet. Slike tiltak vil også kreve dispensasjon etter plan- og bygningslovens § 7, jf §§ 17–2, 81 og 93. Dispensasjon bør ikke gis i vernesonen (sone A).

Mudring og dumping under laveste vannstand omfattes ikke av forslaget til landskapsvern, og behandles etter annet lovverk. Graving og påfylling av masse som har innvirkning på arealene over laveste vannstand, og på land, skal vurderes etter landskapsvernforskriftens § 3 punkt 1.1.

5.7 Motorferdsel

Landskapsvernforskriften berører ikke motorferdsel på sjø. Forslaget til verneforskrift er ikke til hinder for motorferdsel på innmark i forbindelse med drift av landbruksarealer.

Behovet for motorferdsel på land og i ferskvann i verneforslaget, utenom jord- og skogbruksdrift, er svært begrenset i dag. Topografien setter også klare begrensninger for motorferdsel.

Forslaget til Ytre kystzone Flekkefjord landskapsvernomsråde har ikke til hensikt å hindre nødvendig motorferdsel for vedlikehold av kraftlinjer og andre offentlige anlegg. Det forutsettes at rutinemessig ettersyn og kontroll kan skje til fots. Motorferdsel antas først å fremst å være nødvendig i forbindelse med transport og utskifting av materiell. Forslaget til landskapsvernforskrift har en egen dispensasjonshjemmel for dette i §3 punkt 5.3 b.

Med motorferdsel ved militær operativ virksomhet menes transport som er nødvendig for å gjennomføre militære operasjoner. I forsvarets egen definisjon av militær operativ virksomhet ligger ikke normal øvingsvirksomhet.

Ved motorisert ferdsel i forbindelse med skjøtsel i et framtidig verneområde, må det tas hensyn til plante- og dyrelivet.

Bestemmelsene om motorisert ferdsel i verneforslaget kommer i tillegg til motorferdselsloven. Før eventuell dispensasjon gis, skal transportbehovet vurderes mot mulige skader og ulemper for verneformålet, og i forhold til et mål om å redusere motorferdselen til en minimum. Alternative transportmetoder og kombinasjon av flere behov skal også vurderes. Dispensasjon bør ikke gis i vernesonen (sone A).

5.8 Flytende innretninger

Varig utplassering av større flytende innretninger som for eksempel husbåter og oppankring av større båter og lignende, vil prege landskapsbildet

og kan være til ulempe for allment friluftsliv på en måte som gjør at de kommer i konflikt med verneformålet. Det som ikke kan vurderes inn under vanlig friluftsliv og intensjonene i friluftsløven, er ikke tillatt og forutsetter dispensasjon. Dispensasjon bør ikke gis i vernesonen (sone A).

5.9 Informasjon og naturveiledning

Ved opprettelse av et landskapsvernomsråde vil det bli satt opp små informasjonsskilt der stier og ferdselsveier går inn i landskapsvernområdet, på ilandstigningsplasser og andre strategiske steder. Det er vanlig å utarbeide en informasjonsplansje for et landskapsvernomsråde som plasseres ved hovedinnfallsporter til området, etter nærmere avtale med grunneier. Tavler skal utformes og plasseres på en naturvennlig måte. Tavlene kan inneholde:

- Kart over parkeringsplasser, offentlige friluftsområder, fortøyningsplasser, stier, utsiktspunkter og severdigheter med videre som er tilrettelagt og tilgjengelig for besøkende
- Informasjon om natur- og kulturkvaliteter, og hensikten med vernet
- Generelle atferdsregler

Informasjonen bør rettes mot fot- og båtturister. I tillegg kan det med fordel det utarbeides enkle foldere til utdeling, som forteller om natur- og kulturkvaliteter og atferdsregler.

Skoleelever kan spille en viktig rolle i kunnskapsoppbygging og informasjonsutveksling gjennom deltakelse i naturovervåking og skjøtsel. Det kan være ønskelig å utvikle et senter for aktiviteter og informasjon knyttet til landskapsvernområdet. Det kan være aktuelt å vurdere å utvikle aktive web-sider med informasjon om Ytre kystzone Flekkefjord for lokalbefolkning, skoler, turister, forvaltningen og befolkningen ellers. Av nyttig innhold kan nevnes: Verneverdier, hensikten med vern, turmuligheter, ankrings- og ilandstigningsplasser, tilretteleggingstiltak, atferdsregler og andre bestemmelser, diskusjonsforum med videre.

Det bør lages en enkel plan for aktuelle områder som dekker behovet for informasjon og naturveiledning.

Informasjonstavler bør ikke plasseres i vernesonen (sone A).

6. Søknader om dispensasjon

Når et naturvernområde er etablert, må alle som driver en eller annen form for virksomhet i området forholde seg til verneforskriften. Verneforskriften er hjemmelsgrunnlaget som gir rammen for forvaltningsmyndighetens adgang til å gi dispensasjon. Hovedfokus for forvaltningsmyndigheten ved fortolkningen av regelverket må hele tida være formålet med opprettelsen av verneområdet. Enkeltbestemmelsene i forskriften må som hovedregel tolkes i lys av formålet.

Forskriften for forslaget til Ytre kystsone Flekkefjord landskapsvernområde er bygd opp etter en nasjonal mal for større landskapsvernområder utformet av Direktoratet for Naturforvaltning. Regler for arealbruk står i forskriftens § 3, som er delt opp i fem temaer:

- 1) Landskapet
- 2) Plantelivet
- 3) Dyrelivet
- 4) Ferdsel
- 5) Motorferdsel

Under hvert tema listes opp inngrep, tiltak og aktiviteter som er forbudt. Derneft listes det opp aktiviteter og tiltak som er tillatt.

Under et egne punkter i forskriften oppgis spesifikke dispensasjonshjemler, dvs tiltak og aktiviteter som forvaltningsmyndigheten har adgang til å tillate, dersom det ikke er i strid med verneformålet, eller egnet til å endre landskapets art eller karakter vesentlig. Dette omfatter tiltak og aktiviteter som man regner med blir aktuelle, og som man mener som regel kan tillates uten å komme i konflikt med verneformålet, jf forslaget til forskrift § 3 punkt 1.3, 2.4, 4.2 og 5.3. Bakgrunnen for at bestemmelsen er tatt inn kan få betydning for hvordan bestemmelsen skal tolkes.

Standard generell dispensasjonshjemmel

Forslaget til verneforskrift har i tillegg en generell og standardisert dispensasjonshjemmel. Denne omfatter blant annet vitenskapelige undersøkelser, jf forslaget til forskrift § 4. Forvaltningsmyndigheten skal alltid vurdere nytten av forskning opp mot ulempen. Dersom kunnskapen som vil framkomme, like gjerne kan erverves fra annet området, taler dette mot dispensasjon. Dersom kunnskapen er egnet til å synliggjøre verne-

området og øke forståelsen for vern av området, taler dette for dispensasjon til forskingsprosjekter.

Det kan gjøres unntak for arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, jf forslaget til forskrift § 4. Det er lagt strenge kriterier til grunn for bruk av denne bestemmelsen. Det er kun svært viktige, for eksempel nasjonale, samfunnsinteresser som eventuelt kan utløse en unntaksavgjørelse.

Formuleringen om at det kan gis dispensasjon i særlige tilfeller når dette ikke strider mot verneformålet, krever nøye vurderinger etter strenge kriterier, jf forslaget til forskrift § 4. Bestemmelsen er først og fremst egnet til å tillate bagatellmessige tiltak og forbigående aktiviteter, som kan ha stor betydning for søker, men liten eller ingen ulempe for verneinteressene. Det må vurderes om tiltaket fører til varige inngrep eller bruksendring. Dersom tiltaket ikke har slike konsekvenser bør hovedregelen være at det skal gis dispensasjon.

Søknadsbehandling

I forbindelse med søknader om dispensasjon fra landskapsvernforskriften, skal forvaltningsmyndigheten foreta en faglig og skjønnsmessig vurdering av søknaden. Grunnlaget for behandlingen må være at forskriften regulerer den aktivitet eller de tiltak som det søkes om.

Svar på søknad om dispensasjon er et enkeltvedtak, som skal skje etter bestemmelsene i forvaltningsloven. Det skal klart framgå hvilke hjemmel dispensasjonen er vurdert etter. Vedtaket skal begrunnes. Det skal klart framgå hvilke faglige og skjønnsmessige vurderinger som er gjort. Partene skal kunne forstå hvilke vurderinger som er gjort og hvilke hovedhensyn som har vært avgjørende for vedtaket. Dersom det er knyttet usikkerhet til konsekvensene av et tiltak, kan det legges føre-var betraktninger til grunn eller stilles krav om dokumentasjon av virkninger på naturmiljøet.

I underretningen om vedtaket skal det opplyses om klageadgang og frister i samsvar med reglene i forvaltningsloven.

Forskrifter etter naturvernloven kommer i tillegg til andre lover og forskrifter, og går vanligvis foran disse dersom det er motstrid mellom bestemmelsene. Dette innebærer for eksempel at en byggesak både må behandles etter landskapsvernforskriften og plan- og bygningsloven.

7. Forvaltningsmyndighet og oppsyn

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet i naturvernområder. Forvaltningsplanlegging, behandling av søknader om dispensasjon, iverksetting av tiltak for skjøtsel og tilrettelegging tilligger forvaltningsmyndigheten.

Kontroll, veiledning og informasjon knyttet til landskapsvernområdet blir underlagt Statens Naturoppsyn som er en avdeling i Direktoratet for Naturforvaltning, jf lov om statlig naturoppsyn av 21. juni 1996. Det daglige oppsynet kan bli utført av en person tilsatt i Statens Naturoppsyn, og gjennom kjøp av tjenester fra for eksempel Statskog og frivillige organisasjoner.

Statens Naturoppsyn kan utføre oppdrag for forvaltningsmyndigheten. I valg av slik tjeneste bør det legges vekt på organisasjon, fagkompetanse, lokalkunnskap og samarbeidsevne.

Brudd på landskapsvernforskriften skal rapporteres til påtalemyndigheten, det vil si politiet. Påtalemyndigheten vurderer om overtredelsen skal bli gjenstand for videre forføyning, påtale og eventuelt ileggelse av straff¹. Det er vanlig at påtalemyndigheten legger til grunn en faglig vurdering av overtredelsens virkninger for verneformålet fra forvaltningsmyndigheten.

Det er naturlig å se behovet for oppsyn i et framtidig landskapsvernområde i sammenheng med andre naturvernområder i regionen.

¹ Det er offentlig påtale for brudd på naturvernforskrifter fordi allmenhetens interesser er berørt. Dette innebærer at det ikke er nødvendig med anmeldelse. Det er tilstrekkelig at politiet gjøres kjent med forholdet.

VEDLEGG A *Landskapstyper mot sjøen*

Norsk institutt for jord- og skog-kartlegging har delt underregion Skagerakkysten opp i åtte landskapstyper som grenser mot sjøen (NIJOS 2001):

LT1 Åpent hav fra fastland eller store øyer karakterisert av åpent hav og en stedvis bratt strandlinje sterkt preget av påvirkning fra sjø og hardt vær. Strandlinja har et nokså urørt preg.

LT2 Åpent hav fra ytre skjærgård karakterisert av åpent hav og en stedvis bratt strandlinje sterkt preget av påvirkning fra sjø og hardt vær. Bebyggelse finnes nesten ikke.

LT1 og 2 danner en sammenhengende linje mellom arealer mot det åpne havet og det innenforliggende.

LT3 Ytre skjærgård består av lave treløse holmer og skjær med svaberg- eller brattkyst preget av hardt vær. På grunn av sin værharde beliggenhet finnes det her rester av den atlantiske kystlyngheia. Her er lite bebyggelse. LT3 kan danne en sammenhengende sone mellom utenforliggende sone LT1-LT2 og innenforliggende LT4-LT8.

LT4 Indre øy, holme og skjærgårdslandskap har et lunt preg og ofte furuskog. Fritidsbebyggelse kan dominere.

LT5 Kil og smalsundlandskap består av intime landskapsrom ofte som en smal sone mellom LT4 og 6. Strandenger forekommer.

LT6 Småfjord- og storsundlandskap karakteriseres av lave landsider og middels store sjøflater (større enn LT5 og mindre enn LT7). Bolighus utgjør hoveddelen av bygningsmassen.

LT7 Storforma fjordlandskap er preget av store sjøflater og markerte fjordsider. Brattkyst er vanlig. Eldre bebyggelse på lune steder. Tettsteder ofte innerst i fjorden, hytter ligger ofte spredt.

LT8 Brakkvannsdelta er et elveutløpslandskap med meanderende elveløp ofte omgitt av takrørbelte, våtmarksområder og knauser med bart fjell.

I tillegg kommer en type som ikke grenser mot sjøen:

LT9 Stor-øyenes innlandslandskap

Det er ikke gjort en fordeling av landskapstyper i Vest-Agder.

VEDLEGG B

Oversikt over kaste- og låssettingsplasser og seter for laksegarn og fiskeplasser for bunngarn/paun

Presenterer lokaliteter som er vist på Flekkefjord kommunes kystsoneplan av 1992. Lokalitetene er beskrevet i forhold til økonomisk kartverk 1:5.000.

Kaste- og låssettingsplasser (til sammen 21 stykker)

Katterauva	Andabeløy sørvest
Skipsviga	Andabeløy vest
Megåsviga, øst for liten holme	Austrøyna øst
Bukseviga	Austrøyna øst
Klubben, sørøst	Austrøyna sørøst
Indre Kalven	Austrøyna sørøst
Ytre Kalven	Austrøyna sørøst
Lindeviga, 2 plasser	Austrøyna sør
Sørøst for Svåleberget	Austrøyna sørvest
Kjellnes, bukt i sørøst	Vestrøyna sørvest
Bukt ved Djupedalen	Vestrøyna sørvest
Sørvendt bukt Dragøy øst	Vest for Vestrøyna
Østvendt bukt ved Steglet	Vest for Vestrøyna
Mollsand, Dragøy nord	Vest for Vestrøyna
Øst for Brattøy	Vest for Vestrøyna
Bukt Prestøy nordøst	Vest for Vestrøyna
Nord for Langholmen	Vestrøyna vest
Øst for Lamøy	Vest for Vestrøyna
Napp, nordøstsiden	Vestenden av Hidrasundet
Stø, østsiden av fjorden	Vestenden av Hidrasundet

Seter for feste av laksegarn (til sammen 44 stykker)

Bukt sørvest for Djupedal	Andabeløy vest
Skipsviga	Andabeløy vest
Klubben sørøst, 2 seter	Austrøyna sørøst
Innenfor Hobmannen	Austrøyna sør
Risviga	Austrøyna sør
Dimulen	Austrøyna sør
Kråketjødna	Austrøyna sør
Svåleberget sør	Austrøyna sør
Øst for Naudholmen	Rasvågen sørøst
Øst for Flatholmen	Rasvågen sør
Nordøst for Midtodden	Rasvågen sørvest
Sørøst for Triltangene	Rasvågen sørvest
Sørøst for Kråkeholmen	Vestrøyna sør
Håmmerviga, Dragøy øst	Vest for Vestrøyna
Guleodden, Dragøy sør 2 seter	Vest for Vestrøyna
Nord for Rossøy, Dragøy nord	Vest for Vestrøyna
Ytre Nabben, Prestøy sørvest	Vest for Vestrøyna
Prestøy mot Skiberholmen	Vest for Vestrøyna
Prestøy mot Krossundet	Vest for Vestrøyna
Nordvest for Lamøy	Nordvest for Vestrøyna
Nordvest for Kådøy	Nordvest for Vestrøyna
Mellom Lyngnes og Kvalsviga 2 plasser	Vestrøyna nordvest
Nappbukta	Hidrasundet
Kjeholmen sør, Breiviga	Hidrasundet
Vestre Holmen sør	Hidrasundet
Skadeknuden 2 seter	Kysten Skadeknuden – Åna-Sira

Djupaviga	Kysten Skadeknuden – Åna-Sira
Halsodden/Kvalen	Kysten Skadeknuden – Åna-Sira
Holmen sør	Berefjord
Lakseholmen sør	Berefjord
Saueheia 2 seter	Kysten Skadeknuden – Åna-Sira
Holme sør for Omboviga	Kysten Skadeknuden – Åna-Sira
Klikten ved Lindeviga	Kysten Skadeknuden – Åna-Sira
Skinanskjæran	Kysten Skadeknuden – Åna-Sira
Bruhom ved Brufjellet	Kysten Skadeknuden – Åna-Sira
Brufjellet sørvest	Kysten Skadeknuden – Åna-Sira
Kodneskjæret	Kysten Skadeknuden – Åna-Sira
Vardan/Sandviga	Kysten Skadeknuden – Åna-Sira
Egdeholmen sør	Åna-Sira

Fiskeplasser for bunngarn/paun (til sammen fem plasser)

Sandviga	Andabeløy vest
Øst for Saueholmene	Austrøyna sør
Svåleberget sør	Austrøyna sør
Nord for Kålesundet	Vestrøyna sørvest
Nordvest for Mollsand, Dragøy nord	Vest for Vestrøyna

1 Det er offentlig påtale for brudd på naturvernforskrifter fordi allmenhetens interesser er berørt. Dette innebærer at det ikke er nødvendig med anmeldelse. Det er tilstrekkelig at politiet gjøres kjent med forholdet.